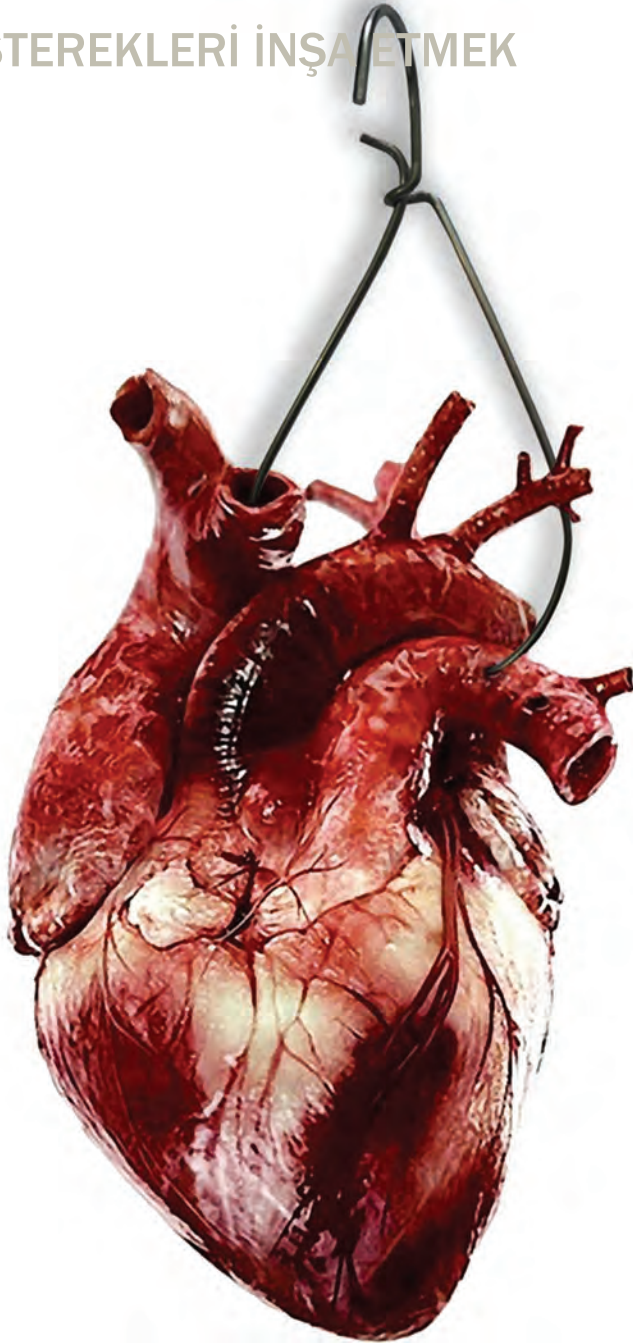

MİMARCA

ŞUBAT/FEB 2016 ISSN:1306-3138 YIL/YEAR:27 SAYI/ISSUE:81 FİYATI/PRICE: 10TL
KTMMOB MİMARLAR ODASI DERGİSİ UTCTEA CHAMBER OF ARCHITECTS JOURNAL

MÜŞTEREKLERİ İNŞA ETMEK

81

Mimarca 81. Sayı
Sayı: 81_ 2016

KTMMOB Mimarlar Odası Süreli Yayını

Sahibi:
KTMMOB Mimarlar Odası

Yayın Kurulu:
Azmi Öge
Tunç Adanır
Emre Akbil
Abdullah Can
Bahar Uluçay
Ceren Kürüm
Esra Can Akbil
Münevver Özgür Özersay
Pınar Uluçay Righelato
Salih Koççat

Kapak Görseli:
Senih Çavuşoğlu

Baskı:
Söylem P&R Ltd.
Lefkoşa

ISSN 1306-3138

Zahra Sokak, No:7, Arabahmet
MahallesiLefkoşa, KKTC
Tel: +90 (392) 229 2105
+90 (392) 229 2106
Fax: +90 (392) 229 2107
E-posta: info@mimarlarodasi.org
yayin@mimarlarodasi.org

MİMARCA Yayın Kriterleri

KTMMOB Mimarlar Odası dergisi Mimarca yılda 3 kez çıkar. Bu sayılar önceden belirlenip duyurulacak tema kapsamında çağrı ile oluşturulurken her sayı içinde genel ve gündeme dair yazılara da yer verilecektir. Mimarlık dalında akademisyen, araştırmacı ve tasarımcıların öncülüğünde bir mimarlık dergisi olmakla birlikte mimarlık alanında farklı düzey ve mecralarda yer alan tüm aktörlerin birikimine de kapısını açık tutan ve onların da aktif katılımını önemseyen Mimarca, eleştirel bakışın kendini hissettirdiği, mimarlık yazını alanında düşünsel bir çabaya sahip herkese açık bir platform olmayı hedefliyor.

Mimarca Yayın Koşulları:

- Gönderilecek yazılar ve görseller dijital formatta kabul edilecektir. Bunlar e-posta yolu ile yayin@mimarlarodasi.org adresine gönderilecek veya CD/DVD içerisinde Mimarlar Odası sekreterliğine Yayın Kurulu'na ulaştırılmak üzere teslim edilecektir.
- Yayın komitesine gönderilen yazılar, yazar isimleri kapalı olarak değerlendirilir. Dolayısı ile yazar bilgilerini içeren kapak sayfası yazıdan ayrı olarak kaydedilerek teslim edilecektir. Kapak sayfasında yazının ve yazarın ismi ile yazarın iletişim bilgileri bulunmalıdır. Yayın Kurulu, yazıları basmaya yada basmamaya karar verir; sonuç yazara son teslim tarihinden itibaren en geç 2 ay içerisinde yazılı olarak bildirilir. Dergiye yazı gönderen kişiler, yazılarının, aynı zamanda Mimarlar Odası web sitesi ve yayın organlarında görsel malzemesi ile birlikte yayımlanmasını kabul etmiş sayılır.
- Yazıdaki görüşler yazar(lar)a aittir, Yayın Komitesi'ni hiçbir koşulda bağlamaz.
- Yazıların içeriklerine ilişkin ortalama 150 kelimelik Türkçe ve İngilizce özet, yazı ile birlikte gönderilmelidir. Özet ve çevirilerde Yayın Ekibi düzeltme okuması yapabilir.
- Görsel malzeme yazıdan ayrı olarak kayıt edilmiş, TIFF, JPEG veya EPS formatında, eni 15 cm ve 300 dpi çözünürlükte teslim edilmelidir. Gönderilen görsel malzemelerin telif hakları yazarın sorumluluğundadır, alındığı kaynağın gösterilmesi gereklidir.
- Notlar dipnot yada sonnot biçiminde verilmelidir. Kaynaklar da sonnot biçiminde verilecektir. İnternet kaynakları izleme tarihi ile birlikte verilmelidir. Kaynak gösterme yöntemi şöyledir (Chicago Manual of Style):

Jonathan Dawson, Ekoköyler: Sürdürülebilirliğin Yeni Ufukları, İstanbul: Sinek Sekiz Yayınları, 2012, 21. [Veya: 21-24]

Bu Sayıdaki Reklam Dizini

Mepaş Ltd. Ön İç Kapak

Maryap Ltd. 7

Ermataş Ltd. 13

Mehmet Şükrü & Co. Ltd. 30

Özyalçın Cons. Ltd. Arka Kapak

Önsöz

Müşterekleri İnşa
Etmek

4

Emre AKBİL

Mimarca Bakış

Müşterekler Üzerine

Azmi ÖGE

6

Referans

Mimarlık
Sosyolojisine
Girişin Olanakları

8

Pelin Tan

Görüş

Neoliberal Dönemde
Mimarlık

14

Ulutan Denizer

Makale

Müştereklerin İnşasında
Yasal Olanla Müzakere:
Mimar Santiago Cirugeda
ile Dayanışmacı Pratikler

Bahar Uluçay
Pınar Uluçay Righelato

15

31

Söyleşi

*Natalie Hami ile
Bodamya Köyü*

Salih Koççat

Referans

35

**Müşterek Olan ve
Mimarlığın Üretimi:
Erken Bir Hipotez**

Pier Vittorio Aureli

40

Disiplin Ötesi

**Bir Şiddet Mekanı
Olarak Hapishane**

Nurcan GÜNDÜZ

Makale

49

**Lefkoşa'daki Sosyal
Yaşantının Ulaşım Ağları
Üzerinden Okunması**

Hasan Zafersoy

Makale

İsimsiz Yazı

Münevver Özgür Özersay

55

58

Makale

**Küçük Prens'in
Dünyasından Gerçek
Yaşama...**

Lerzan Aras

Önsöz

Müşterekleri İnşa
Etmek

Emre AKBİL

Antonio Negri, Michael Hardt, ve Paolo Virno gibi felsefe düşünürleri yanında Stavros Stavrides, Pelin Tan ve Pier Vittorio Aureli gibi mimarlık düşünürlerini de günümüzde meşgul eden Müşterekleşme kavramı güncel mimarlık pratiğine tam olarak eklemlenmemiş olsa da dünyayı “özel” ve “kamusal” olarak ikiye ayıran mekânsal yönetim anlayışına alternatif bir üçüncü mekânsal ajan ekleme olanağı sunuyor. Devlet aygıtının mekanları ve özel şirketlerin piyasa mekanları arasında giderek daralan üçüncü alan olan müşterek mekanlar aslında toplumsal ekolojinin nefes alabildiği bağlamlar olarak düşünülebilir. Müşterekçi pratikler, kamu yapıları ve özel yapılar ekseninde biçimlenen mimarlığın dışında başka bir yapı kültürü ihtiyacını ortaya koyuyor.

Pelin Tan’a göre bu yeni yapı kültürü içinde mimar ancak “sosyal ajan” olarak yerini bulur.(1) Sosyal ajan olarak mimar çoğulluk içindeki farklılıkları, çelişkileri, ihtilafları tasarım problemlerine eklemlerken, iktidarın temsili ajanı olarak homojen ve hijyenik tasarımı düzenini uygulamak yerine, müşterek bir duygu, fikir, etkinlik, olay veya süreç için alan açar. Müşterekçi bir mimarlık pratiği sömürgeci mekânsal araçların dışında özgürleştirici mekânsal araçları geliştirmek üzere sürekli arayış içindedir. Belli bir biçim ve stil üzerinden mekan üretmek yerine kolektif bir “sömürgesizleştirme”

sürecini harekete geçirebilecek düzenekleri keşfetmek müşterekçi mimarlığın politik yükümlülüğüdür. Teknik ve ekonomik kriterler altında biçimlenen post-politik mimarlık akımlarına alternatif bir mimarlık çerçevesi oluşturmak ve finans kapital dışındaki kolektiflerin barınabileceği mekan kurguları yaratmak sosyal ajan olarak mimarın yükümlülüğüdür. Kentlerde, kırsal alanlarda ve bu alanların dışındaymış gibi duran kamplarda (askeri kamplar, mülteci kampları, üniversite kampüsü, turistik kamp alanı gibi) alternatif özneleşme ve mekansallık arayışları yine üçüncü alan olarak tanımladığımız müşterek mekanların oluşturulması ile mümkündür. Stavrides bu alternatif mekansallaşmanın belli biçimlerde kodlanmış kentsel parçaların çeperlerinde tetiklenerek yaygınlaşabileceğini öngörür.(2)

Pier Vittorio Aureli mimarlığı müşterek bir bilgi biçimi olarak ortaya koyar (3). Cephe, döşemeler ve merdivenler ve diğer konstrüksiyon sistemleri yanında yapı elemanları, tipolojiler, biçimler ve stillerin tümü kolektif bir bilgi ağı olarak mimarlığın kendisini oluşturur. Hiçbir bilgi türü, veya bilgi parçacığı kolektif ve paylaşılan mimarlık bilgisi alanı dışında değil. Öyle ise kendi şahsını ifade eder gibi görünen, kendine özel stili olduğunu iddia eden mimarların bu müşterek bilgi ağında kendine özel bir alan açma gayreti içinde olduğu söylenebilir. Devletlerin de

tıpkı özel şirketler gibi kendi bilgi düzeneklerini örgütleme ihtiyacı hissettiğini Foucault ortaya koymuştu (4). Mimarlar da bu düzeneklere eklemlenmek, devletçi yada piyasacı, bir iktidar aygıtının parçası olabilmek için kendilerine özel bir bilgi türü geliştirdikleri iddiasını ortaya koyarlar. Foster’ın tekno mimarlığı, Koolhaas’ın olumsuzlu olumlayan mimarlığı, Hadid’in biçimselleşen bağlamsallığı, Piano’nun neo-zanaatkar tutumu ve daha birçok kendine has ve özelleşmiş mimari bilgi türü, paylaşılan bir bilgi-üretim-pratiği olarak Aureli’nin ortaya koymuş olduğu mimarlığı reddeder gibi görünürler. Tam da burada mimarlık alanında ihtilaflar, çatışmalar ve kavgalar kendini gösterir. Bunlardan belki de en güncel ve sansasyonel olanı Tokyo 2020 olimpiyatları için yapılan stadyum projesi olabilir. Çok detaya inmeden konumuz için gerekli olduğu kadarını söyleyelim. Zaha Hadid ilk açılan uluslararası yarışmadan birincilik ile çıktığında, Arata Isozaki, Toyo Ito ve Kengo Kuma’nın dahil olduğu bir grup Japon mimar (biraz da milli duygular ile) projenin kent ölçeğine uygunsuz boyutlarını ve uçuk maliyetini sorgulamaya başladılar. Proje uzun süreli ve çalkantılı bir süreç sonucunda ilk önce küçültülür daha sonra ise politik baskılar sonucu iptal edilir. Daha sonra açılan yarışmada kazanan Kengo Kuma’nın projesi ise Zaha Hadid’in saldırılarına maruz kalır. Bu kez Hadid Kuma’nın projesinin kendi projesindeki oturma düzeniği

Her kalp atışının öncesinde ve sonrasında, bir sonraki ritme geçişin koşullarını belirleyen şey, anların arasındaki geçiş hissi, farklı ritimlerde atan damarların birbirine düğümlendiği yer...

Müşterek olan,

...bireylerin özne-öncesi, veya olmuş olduğu ve olacağı öznelerin arasındaki, paylaşılan zaman ve mekanların tümüdür.

ile benzerlikler içerdiğini öne sürer. Daha sonra ise Hadid iki yıl boyunca çalışmış olduğu projenin haklarını yönetime devretmeyi reddettiğini açıklar. Kengo Kuma ise bu gibi benzerliklerin stadyum projelerinde olağan olduğunu söyleyerek kendini savunur. İki mimarın da burada kendi özel mimari bilgi alanlarının sınırlarını genişleterek bir iktidar kavgasına tutuşmuş oldukları görülebiliyor. Kengo Kuma Japon devlet aygıtı ile daha uyumlu bir mimari bilgi türü geliştirerek Zaha Hadid'in piyasacı bilgi türünü alt etmeyi başarıyor(5).

Müşterekçi bir mimarlık, bilgisi paylaşılabılır olan bir mimarlık türüdür. Recetas Urbanas, İspanya'da kolektif bir bilgi türü olarak mimarlık üretimini toplumsal ve yaygın bir bilgi biçimine dönüştürürken mimarlık pratiğini de projenin ötesinde kolektif üretim reçeteleri olarak paylaşımına açıyor. Müşterekçi mimarlığın içkin özelliklerinden biri, kullanım kılavuzları, yöntemler ve rehberler yolu ile uygulama tekniklerinin paylaşımına açık olmasıdır. Kolektif bir bilgi biçimi, kolektif bir üretim biçimi olarak ve/veya bir kolektifin oluşumuna katkıda bulunarak müştereklerin inşası mimarlık yolu ile mümkündür. Mümkün olan bu alanı donatmak, desteklemek ve alternatif bir hakikatin parçası olarak çeşitlenmesini sağlamak ise yeni bir mimari pedagojinin yaygınlaşması, kavramsallaşması ve kolektif aklın yeni bir biçim kazanarak bilişsel teknoloji

içinde yetkin rol alması ile olanaklar alanını genişletecektir.

Notlar:

- (1) Pelin Tan, Mimarlık Sosyolojisine Girişin Olanakları, Arredamento Mimarlık Dergisi, Mart 2011
- (2) Stavros Stavrides, Common Space as Threshold Space: Urban Commoning in Struggles to Re-appropriate Public Space, Footprint, Sayı 16, Bahar 2015
- (3) Pier Vittorio Aureli, The Common and the Production of Architecture: Early hypotheses, in Common Ground: A Critical Reader, Ed. David Chipperfield, Kieran Long ve Shumi Bose, Venice, 2012
- (4) Micheal Foucault, Discipline and Punish, The Birth of Prison, Çev. Alan Sheridan, Vintage Books, New York 1995
- (5) Bu noktada mimarın sorumluluğunu ve yetkinliğini ifade eden müelliflik ("tasarlamış olduğum ve projelendirmiş olduğum şeylerden sorumluyum") ile bu sorumluluk alanını tüm bir bilgi alanını sahiplenmek üzere kodlamak arasında ayırım yapmak gereklidir diye düşünüyorum.

Mimarca Bakış

Müşterekler Üzerine

Azmi ÖGE
KTMMOB Mimarlar Odası Başkanı

İçinde bulunduğumuz dönemde siyasi, sosyal, ekonomik ortam ile gündem oldukça hareketli ve yoğun bir şekilde değişiyor. Siyasi ortamda ve gündemde yerini koruyan ve doğal kaynaklarımıza odaklanan 'müşterekler algısı' üzerine süregelen karmaşa, bizde yine kurultay telaşı, partilerdeki iç huzursuzluklar ve ortaklık hükümetinin buna bağlı tedirginliği. Ülke iç meslelerine olan odaklanma zayıflığı ve belirsizlikler, paylaşamayan egemenlik ve toprak, sürekli rotar yapan barış treninin adaya uğramasını geciktiriyor. Bu süreçte vatandaşlık haklarımızın, keyfi uygulamalarla yok olduğunu üzülen gözlemliyoruz. Geçen sayımızda da gündeme taşıdığımız gibi farklı boyutlarda doğrudan ve veya dolaylı şiddete maruz kalıyoruz. Ne yazık ki, en dayanılmazı mağdur edenlerin, fail olmaktan ziyade edilgen rolü takınarak mağduriyet çığlıkları atmaktan geri durmuyor olmalarıdır. Müşterekleri inşaa etmek ve yayın kurulumuz tarafından yazılan başlıklar, doğrudan sürekli dillendirdiğimiz ortak aklı çağırıştırıyor; ancak maalesef, bunun yanında, ortak uzlaşmadan yoksun alınan kararları, uygulamaları, kişi ve yetkililerin kendi yöntem ve uygulamalarına bakmadan öteki kişi ve yetkililere verdikleri tavsiye ve yönelttikleri eleştirileri de çağırıştırmaktan geri kalmıyor. Doğruların, içinde bulunulan ortam ve konjektüre göre birbirine zıtlık teşkil edecek kadar uç kutuplarda olduğu halde her ortamdan faydalanan

fırsatçı (opportunistic) kişilerce savunulması hayretlere düşürüyor. Kendime "Bu aralar acaba bu insanlar beni hafıza yoksunu bir aptal mı sanıyor?" sorusunu sürekli sormama neden oluyorlar. Yetilerinden asla şüphe etmediğim bu kişilerin, mevkilerini koruma, ego tatmini, çıkarları muhafaza etme uğruna bu denli tuhaf davranışlar sergileyecek kadar gözlerinin kararmış olması oldukça düşündürücüdür. Ancak özde kendileri, söylemde toplum için yapılanlar bizleri telafisi olmayacak kötü ortamlara sürüklemektedir. 'Kime ve neye göre demokrasi?' 'adil ve eşit, insan ve imar hakkı?' soruları zihnimizi sürekli meşgul ediyor. Yazımı bitirirken, okuduğum bir makalede John Dewey'nin 1937'de yaptığı 'Bir Hayat Tarzı Olarak Demokrasi' isimli konuşmada, ortak aklın demokrasi ile ilişkisini anlatan sözleri sizlerle paylaşmak istiyorum:

"Demokrasinin temelleri, ...insan aklına, ve birleştirilmiş, müşterek tecrübeye duyulan inançta yatar... kolektif eyleme yol gösterecek bilgi ve bilgeliğin derece derece oluşumunu hedefler... Her bireyin katkısının değeri, ancak bunun, bütün bireylerin katkılarından oluşan nihai toplu zekaya katılmasıyla anlaşılır."

Bencil kişisel görüş ve egolardan uzak, evrensel ve toplumsal doğrular üzerine odaklanacağımız her açıdan adil ve barış dolu günlere...

Banyonuz için Hijyen ve Estetik.

DU PONT
corian®

MARYAP

 Maryap www.maryap.com

 Haydar Aliyev Cad.13/E K.Kaymaklı, Lefkoşa

+90 392 225 84 24

Referans

Mimarlık Sosyolojisine Girişin Olanakları

Pelin Tan*

“Kendimize ilişkin eleştirel ontoloji kesinlikle bir kuram, bir doktrin, hatta sürekli biriken bir bilgi yapısı olarak anlaşılmamalı; bir tutum, bir ethos, olduğumuz şeyin eleştirisi, hem bize dayatılmış olan sınırların tarihsel analizi hem de bu sınırların aşılmasının denenmesi olan bir felsefi yaşam olarak kavranmalıdır”.(1)

Uzun zamandır birlikte çalıştığım; ve mimarlığa dair bilgimin, bakış açımın gelişmesine önemli derecede katkıda bulunmuş olan mimar Boğachan Dünderalp ile son yıllarda mimarlık ve toplumun gelişimini, etkileşimini birlikte düşünmekten öte; bu bağlamda tasarıma dair farklı metotların geliştirilmesi üzerine odaklandık. Odaklandığımız ortak projelerde, Giancarlo de Carlo veya Yona Friedman gibi tarihsel referanslar üzerinden metot araştırmasının yanında farklı sosyal ve siyasi koşullarda tasarım olanaklarının araştırılmasını içeren, özellikle mimar Eyal Weizman'ın bir eğitim önerisi olarak kurduğu “Araştırma Mimarlığı” alanını geliştirmeye çalıştık.

Güncel toplumsal koşullar üzerinden ilerlediğimizde; mimari tasarımı kentsel gelişim ve küresel problemlerden ayırt etmenin imkansız hale geldiğini görüyoruz. Fakat söylemsel ve kuramsal bağlamın dışında elimizde uygun tasarım metot ve araçları var mı? Mekan tasarımının sınırı nedir ve toplumsal koşullar ile ilişkisi nedir? gibi sorular bu belirsizlikte ortaya çıkıyor. Bence

konut, kamusal alan, kamusal bina, çok fonksiyonlu binalar ve farklı ölçeklerde bina komplekslerini kentin sınırları dahilinde veya kentsel bağlamda hayal etmeye başladığımızda birçok belirsiz durum ile karşılaşyoruz: İlki mimarın bir sosyal ajan (agent, aktör) olarak rolü; ikincisi farklı sosyal koşullarda değişken (esnek, mobile) tasarım araçlarının eksikliği; üçüncüsü ise eğitimde mimarlık sosyolojisinin olanakları. Üç ana problemi, Boğachan Dünderalp'in mimari yaklaşımı açısından doğrudan ele almadan önce, mimar Dünderalp ile sürekli geri dönüp bakarak, güncel durumlara ışık tutması açısından öncelikle tarihsel referanslarımızı tekrarlamak; ve sonrası “araştırma mimarlığının” mimarlık sosyolojisindeki yerini tanımlamak isterim.

1. Sosyal aktör olarak mimar:

1966 (2) Urbino toplantısından sonra Giancarlo de Carlo, TEAM 10 grubu üyelerine 25 Şubat 1967 (Paris) tarihli bir mektup yazar. Mektubu, TEAM 10 gibi bir grubun bir arada olma sebepleri ve toplantıların neden devam etmesi gerektiğine dairdir; şöyle belirtir: “... birlikteliğimizin sebebini şu anda değerlendirmek demek, ideolojiden kişisel davranışlarımıza, kuramsal yollara, formlara kadar tüm sistem ile yüzleşmek demektir...” (3). De Carlo'nun kişisel olarak belirlediği “eleştirel” pozisyonu, dönemin ruhu ve ideolojik kavramların neredeyse

üzerindedir. Dönüşen bir toplumsal döneme işaret eden 1960'lar, bir mimar olarak de Carlo'yu mekan ve tasarım ile ilgili tüm üretimleri, ilgili aktörleri ve alanları sorgulamaya yöneltmiştir. De Carlo'nun mimar, eğitimci, yazar/editor ve kuratör olarak tüm üretimleri, sosyal sorumluluk ve tasarım sürecindeki aktörlerin rolü ile bağlantılıdır. Kamusal alanın oluşturulması, katılımcılığın tanımlanması ve uygulanması sorunu tüm projelerinin temelinde yatar.

De Carlo'nun konu ile ilgili tartıştığı argümanları ve tanımları temel olarak, çeşitli versiyonlar şeklinde birçok farklı yerde yayımlanan “Architecture's Public” (1970) makalesinde yer alır (4). De Carlo'ya göre (5) iki tür tasarım süreci vardır: ilki otoriter tasarım, ikincisi ise katılımcı tasarım. İlkinde, mimarlık projeleri sanat yapıtı olarak kabul edilir ve yapının yapısı rasyonel bir karşılaştırmaya izin vermez. Ayrıca bu tür projelerde eleştireliliğe karşı sığ bir yaklaşım vardır. Bu sığ yaklaşım, tasarım sürecinde önerilen proje ile fiili gerçekleştirilmiş hali arasında herhangi bir kriter oluşturmayı imkansız kılar. De Carlo, katılımcılık pratiğini “eylem içinde katılımcılık” (participation in action) olarak tanımlar. Bu tarz tasarım süreci üç ana sonuç içerir: tasarım sürecindeki her operasyonel evre tasarımın bir evresi haline gelir, kullanım operasyonunun bir evresi haline gelir ve böylece tasarım sürecinde farklı evreler ortaya çıkar. İşte bu noktada, de Carlo'ya göre (6), tasarımcının görevi artık tamamlanmış veya

sabit sonuçlar üretmek değil tam tersine; sonsuz bir yüzleşme ve karşılaşmadan süzülen sonuçları elde etmektir. Dolayısı ile, mimari bir program veya proje, fiziki koşulları düzeltmek yerine; insanı ihtiyaçlarını kolaylaştıracak şekilde kendi temsiliyeti yolu ile iletişimsel olmalı. Bu pratikte; eleştiriler, çözümler, kullanım şekilleri ve kararların kriterleri karşılıklı düzeltmelerle devam eden bir deneyime izin verir. Böylece, mimari bir proje sürece dayalı bir tasarım pratiği haline gelir. Bence, De Carlo'nun tanımladığı katılımcı, sürece dayalı mimari pratik, her mimari ve kentsel projede görmek ve uygulamak mümkün değil. Birçok aktörün yer aldığı geniş çaplı tasarım süreçlerinde her tasarım aşamasında farklı mikro iletişim modüllerinin kurulması gerekir. Örneğin, tek bir kullanıcı ile mimar arasındaki ilişki bu tür bir ilişkiye izin verebilir; diğer yandan sosyal konut projeleri veya küçük çapta mahalle projeleri bu tür bir katılımcı şeklini içerebilir. Dahası, katılımcıların temsiliyet problemi ve kültürel görecilik ise konuyu içeren ve üzerinde tartışılması gereken önemli konulardır. De Carlo ise katılımcılık pratiğine yöneltilen ideoloji (7) tabanlı eleştirilerden ayrı iki tane pragmatik eleştiri olduğunu belirtir: ilki projenin çapı ile ilgili yani büyük çaplı projelerde katılımcı tasarım pratiğinin problemleri ile nasıl yüzleşebildiği diğeri ise, bu tür pratik ve projelerin süreci ile ilgili. Sonuç olarak projelerin ölçeği yani büyüklüğü ve küçüklüğü; diğer yandan proje süreçlerini uzunluğu katılımcı pratiğinin olanaksızlığına işaret eder. Büyük çaplı projelerin altyapısal operasyonu ve ekolojik dengenin yeniden sağlanması gibi örneklerde katılımcı tasarım süreci zorlaşır. Diğer yandan, bir projedeki katmanlı tasarım ve operasyonel süreç, bireylerin ve ilgili gruplarla iletişimi zorlaştırabilir. De Carlo'nun bu eleştirilere karşı direnmek için "katılımcılığın bir karar verme mekanizması" olduğunu ve siyasi bir pozisyon gerektirdiğini savunulmasını belirtir. Fakat bence bu durumda da; kültürel görecelik (her toplum ve topluluğun kendi yerel kimliği) ve şu an yaşadığımız küresel toplumlarda siyasi pozisyon almanın zorluğu bir karar verme pratiği olarak katılımcılığı zorlaştırmakta. Günümüzde katılımcı pratik tarafında durulmaması hala De Carlo'nun

belirttiği gibi aktörlerin isteksizliği ve korkusu ile şekillenmekte:

- Yerel yönetimleri bu tür bir pratiğe karşı, çünkü çatışmaya yol açıyor veya yapılan müdahale gelecek programları etkiliyor,
- Kamu yönetimleri bu tür bir pratiğe karşı, çünkü bürokratik mobilizasyonu önüyor,
- Akademiler karşı, çünkü tüm eğitim müfredatı ve pratiğinin bu doğrultuda yenilenmesi gerekiyor,
- Profesyoneller karşı, çünkü sorumluluğu çoğaltıyor ve katmanlı kılıyor, tasarımı özel bir pratikten sosyal bir alana transfer ediyor, profesyonel gizliliği ifşa ediyor...

Katılımcı mimari pratik üzerine çalışmaları de Carlo'yu mimarlık ve "kamusallık" üzerinde durmayı yöneltmiştir. Temel bir soru olarak gördüğü, mimarinin kamusalılığı nedir (8) sorusu mimari ile toplum ilişkisine dair eleştirel bir sorudur: mimarların kendisi mi?, binaları ısmarlayan müşteriler mi?, mimariyi kullanan tüm bireyler mi?. De Carlo'nun temas etmeye çalıştığı bu nokta günümüzde daha da acil bir soru haline gelmiştir. Geçen yüzyıldan bu yana çoğunlukla devletin ve profesyonellerin tanımladığı şekilde tasarlanan, mimari ile kentsel tasarımın kaynaştığı ve araçsallaştırıldığı bir kamusal alanda katılımcı bir pratik oluşturmak neredeyse imkansız. Katılımcı pratikte temsiliyet problemi (bireylerin çıplak ya da araçlar ile temsiliyeti) ve Habermas'dan bu yana liberal burjuva bir kamusal alan tahayyülü katılımcı pratiğin yapısını tamamen problemli ve anti-demokratik bir şekilde tanımlanmasına yol açmıştır. "Radikal demokrasi" farklı öznelerin toplum içinde temsil edilme ve bir toplumun geleceği için karar verme gibi demokrasinin en temel sorunu üzerinedir. "Radikal Demokrasi"(9)'de, her öznenin ve topluluğun demokrasi ve toplumlarda karşılıklı, eşit şekilde hemfikir olması (consensus) varsayımı üzerinden hareket eden genel demokratik anlayış yerine çatışma, müzakare ve anlaşmazlık üzerinden ilerleyen bir "antagonizm" pratiği ile yan yana durarak, beraber hareket etme ve temsil edilmeyi temel alınıyor. Bu doğrultuda, toplum ve kamusal alanda var olma, biçimlenmesine katılım; her bireyin hemfikir olduğu,

toplumun homojen, farklılıkların törpülediği romantik bir demokrasi anlayışına dayanan temsil ve katılımcılık pratiği olumsuzlanıyor. Birey ve toplulukların konsensüse dayalı bir demokratik anlayışı red eder; radikal bir deneyim olarak temsil ve katılımcılık şekillerini söylemsel pozisyonlar üzerinden kurarlar. De Carlo, toplum mühendisi olarak bir mimar, toplumsallık veya mimarlığın belirlediği bir profesyonel olarak değil tam tersine bağımsız eleştirel etkinliğini üretebilen bir subje olarak geçen yüzyılın önemli bir sosyal ajanıdır (10). Toplumsal koşullar ve mimarlık arasındaki ilişkiye dair son altmış senedeki bilgi üreten bir diğer tarihsel figür ise Macar asıllı Fransız mimar Yona Friedman'dır. 1956'daki 10. CIAM toplantısı, TEAM 10 liderliğinde Dubrovnik'te organize edildi. CIAM geçmiş gündemine ve Le Corbusier'e getirdikleri eleştiriler üzerine temellenen bu toplantının ana konuları "dizi/küme" (cluster), "esneklik" (mobility), "gelişim ve değişim" (growth and changes) (11) olarak belirlendi. İsrail'den genç bir mimar olarak bu toplantıya katılan Friedman, toplantının "gelişim ve değişim" bölümünde ensek altyapıya bağlı mekan önerilerini sundu. Friedman, toplantıda, Bakema ve Smithsonlar'ın (toplantıyı düzenleyenler) fikirlerini takip etse de; Smithson'ların sunduğu "dizi/küme" (cluster) (12) diagramından ikna olmadı. Diagram, nüfusun boyutu ve "ev, mahalle, sokak, kent" gibi mimari bağlamlar arasındaki ilişkiye dair konut örüntüsünün kendini tekrarlayarak çoğalan ve organik bir bağ yaratan bir tanımlayama işaret ediyordu. Bu kavram, Friedman'ın mahalle örüntüsü ve toplulukların büyümesi arasındaki ilişkisini organik olarak büyümesine dair fikirlerini destekliyor gibi görünüyordu fakat kendisi fikir ayrılığını şöyle belirtir: "Görsel olarak benim fikirlerime en yakın proje Allison ve Peter Smithson'un "dizi/küme" (cluster) fikri idi. Fakat bu kavramı anladıkça aslında bu konuda fikir ayrılığımız olduğunu anladım. Benim için Smithson'ların rastgele kompozisyonları mimarlar tarafından kararlaştırılan sadece sanatsal bir şeydi. Tamamen fikirlerime ters bir yaklaşım. Benim için rastgele yapı örüntüleri tamamen yaşananlar, kullanıcılar tarafından önerilen

nedensel değil içgüdüsel hareketleri içerir. Ben, kendim, mimarı tabi olduğu hizmetkar rolden çıkarmayı, özgürleştirmeyi ve tüm özgürlüğü kullanıcıya vermeyi denedim. Görsellik beni ilgilendirmiyordu.(13)". Diğer bir fikir ayrılığı olarak tanımlayabileceğim konu ise; Freidman ile Smithson'ların kamusal alan, sokak ve domestik (konut) alan arasındaki ilişkiye bakış açılarının farklılığı. Smithson'ların sokakta özgürleşme, kamusal mekanın kullanımı ile ilgili önerilerini domestik bir alanın gelişimine hizmet eden, yayılan yapı örüntüsünü içine alan kapalı bir önerme olarak görüyorum. Bu bağlamda, Friedman'ın kamusal alan ve kullanıcı ilişkisine bakışı tamamen domestik bağlamdan kurtarıcı ve özgürleştirici bir anlam taşıyor. Bu toplantının kaynaklarını dikkatle incelediğinizde, gözden kaçabilecek yeni bir grubun tohumlarının bu toplantıda atıldığına rastlarsınız (14). Esnek kent ve konut yapıları üzerine çalışan bir grup genç mimar aralarında Yona Friedman başta olmak üzere bu toplantıda, 1956'da tanıştılar. 1950'lerde nüfusu artan kentler, endüstri kentlerinde dönüşen emek ve iş koşullarının mekânsal organizasyonu etkilemesi, yoğunlaşmaya başlayan trafik gibi meseleleri hem makro hem de mikro ölçekte "esnek" modüller ve yapılar ile çözmeye çalışan GEAM(Groupe d'Etudes d'Architecture Mobile –Mobile Architecture Study Group – Esnek Mimari Çalışma Grubu); 1957 yılında manifestolarını yazdılar. Günümüz mega kentlerde hala güncelliğini koruyan sorunlara odaklanan esnek mimarlık araştırma grubu; dönemin aynı kaygılarını taşıyan diğer projeleri olan Constant'ın New Babylon'u veya Metabolistler'in projeleri ile benzer şekilde; birçok konut, ofis ve boş zaman geçirme mekânlarını kentlerin hava boşluklarında inşa etmek, kentin zemininde değil üstünde yükselen çok fonksiyonlu büyük yapılar içerisinde esnek mekân olasılıkları ürettiler. Hızlı

bir şekilde genişleyen ve dönüşen modern kentler için normatif düzenler kurgulayan toplum mühendisliğine dayanan bir mimari ve planlama pratiği yerine; ütopyik kent kurguları; kullanıcıların isteğine göre yönlendirilen mekânlar, kullanıcılar arasındaki ilişkiler ile organik olarak oluşan kentsel mekânlar, müdahale, oyun ve tesadüfi eylemlerle mekânsallaşan olası durumlar içeren çok fonksiyonlu kompakt kent modelleri üzerinde çalıştılar /savundular. Friedman, 1980'li yıllarda kullanıcılar ile kolektif tasarım süreçleri gerçekleştirdi ve ortak seviyede iletişimi sağlayan basit inşa manüelleri üretti. Madras'da yerel halk ile birlikte "Basit Teknoloji Müzesi" (Museum of Simple Technologies)'ni 1987'de tamamladı. Mekan, ikame ve konut üzerine düşüncelerini küresel toplumsal sorunlar ile ele alan Friedman sadece alternatif mimarlık alanını değil aynı zamanda sosyal bilimlerin alanını düşünceleri ile etkiledi.

2. Araştırma Mimarlığı

Son on senedir çalışma alanını sosyal, siyasi koşullar ve bu koşullar dahilinde gelişen, dönüşen mekânsal araştırmalar ile tanımlayan "araştırma mimarlığı" sadece konu olarak değil ama aynı zamanda mimarın toplumsal gelişim içindeki aracı rolünü etkin kılmayı hedefler. Mimar Eyal Weizman'ın (15) paradoksal diye nitelendirdiği önerdiği mimarlık eğitiminin (yüksek lisans ve doktora programı) pedagojik amaçları şunlardır (16): Öncelikle, bina ve kentsel yapıların üretimi olarak algılanan "mimari" disiplini ve pratiğini, birçok müdahale şeklini barındıran mekânsal pratikler ağına taşımaya çalışır. Bu eğitim önerisi aynı zamanda bilgi ve eylem arasındaki sonsuz ilişki; kuram ve pratik arasındaki suni muhalefet ile mücadele eder. Kent, mimarlık, sanat, medya, siyaset ve felsefe sözdarağını

kullanarak mekânsal pratikler üzerine açık bir eleştirel soruşturmayı ele alır. Deneyisel bir pedagojinin öngörüldüğü araştırma mimarlığı alanında, mimarlık ve akademi dışı profesyoneller başta olmak üzere her alandan bilgi ile ilişki kurulur. Araştırma mimarlığı pratik olarak MAP Office (Hongkong), Decolonizing Architecture (Filistin), Teddy Cruz (Tjuana/ABD), STEALTH Architecture (Rotterdam), Stalker (Roma), Urban Think Thank Architecture (Caracas) gibi mimarlar, mimarlık grupları tarafından sürdürülmekte. Bu pratik, var olan mimari yapıların yeniden ortak mülkiyet alanı olarak değerlendirilmesi, kolektif kullanım için yeni tasarım araçlarının geliştirilmesi, toplumun farklı kesiminden aktörlerin/ profesyonellerin tasarım sürecine katılması, ekoloji ve insanı iyileştirmede aracı yapıların oluşturulması, mekan politikası ile ilgili eleştirel söylemlerin geliştirilmesi gibi amaç ve sonuçlar içerir. Örneğin, kentsel ve mimari yapılaşma bağlamında hızla gelişen Çin kentleri üzerine araştırmalar yapan Fransız mimarlar MAP Office yıllardır sürdürdükleri Hong Kong kenti araştırmalarında, kentin yaşayanları ve mekanlar arasındaki mobilizasyona odaklanmaktalar. Pearl River Delta bölgesinin hızlı gelişimi ve göçmenlerin durumu araştırmalarının ana konusunu oluşturmaktadır. Sitasyonist Manifesto'yu temel alarak araştırmalarını son on senedir Roma ve farklı kentlerde sürdüren Stalker grubu, esnek ve mobil mekan anlayışlarını belirlenmiş kent sistemi ve planlaması dışında uygulamaya çalışıyorlar. Caracas'daki yerleşim bölgelerindeki (gecekondu, slum) altyapı sorunu üzerinde çalışan Urban Think Tank Architecture, su ve altyapı problemi yaşayan yerleşim yerlerinde susuz tuvalet/altyapı sistemi projeleri ürettiler. Mimar Teddy Cruz (Estudio Teddy Cruz) Tjuana ve Meksiko sınır bölgesinde yer alan Tjuana bölgesinin

göç, sınır problemleri ve enformal ekonomisi üzerine sivil toplum kuruluşları ile ortaklaşa çalışmalar gerçekleştirdi.

Son iki senedir aktif bir örnek olarak katılımcı bir pratik sürdüren, mimar Sandi Hilal, Alessandro Petti, Eyal Weizman tarafından Filistin’de kurulan araştırma projesi Decolonizing Architecture, halihazırda var olan fakat terk edilmiş İsrail askeri üste ait bir yerleşim alanını yeniden kullanım olanaklarını kazandırma ve mimari tipolojisine müdahale etme üzerine kurulu. Bu projenin amacı, Filistin mücadelesi içinde taktiksel bir araç olarak mimarlığı esnek kılmak: “Decolonizing.ps, Filistin’in geleceğiyle ilgili bir “spekülasyon alanı” açma ve doğrudan İsrail denetiminden çıkmış ya da çıkacak yerler için yaratıcı ve pratik planlamayı cesaretlendirme gereksiniminden doğdu. Grup, işgal mimarisinin yeni kullanımlara açılmasının yollarını araştırıyor ve İsrail yerleşimlerinin ve askeri üslerinin “parselleme”, “topraklama”, “birleştirme” ya da “dübelleme” gibi farklı kavramsal yaklaşımlarla dönüştürmek için bir el kitabı oluşturmuş durumda”(17). Belediye, akademi ve uluslararası profesyonellerin içerdiği bilgi ağından yararlanan araştırma mimarlığı, şu an için bir pedagojik öneri, sivil toplum inisiyatifi temeli veya mimari kuramın epistemolojisini modernist mirasından kurtarmaya çalışan eleştirel bir söylemsel alan olarak iş görse de ve sunumunu güncel sanat alanında bulsa da; gelecek zamanlarda toplumun dönüşümünde otonom bir mimari pratik olarak yerini alacaktır.

3. Eylem/Aracı/Koşullar

“Ben mimarlığı bina nesnesi üzerinden değil, her bağlamın ürettiği özgün koşulların ilişkileri ve süreçleri üzerinden kavriyorum”. (18)

Mimar Boğachan Dünderalp’in mimari pratiğinde yer alan birçok proje araştırma mimarlığı ve mimarın kent içinde etkin /aracı rolüne odaklanır. “Kentsel Göçebeler” (2008), Bostana (2011) veya ortaklaşa geliştirdiğimiz Urbanannex (2009), StüdyoKahem (2007) projeleri şu noktalara odaklanırlar:

- hızlı gelişen kentin toplumsal yapısının analizine, mekan ile ilişkisinin yeniden kurulmasına,
- kullanıcılarının tanımlanması ve hareket alanının genişletilmesi,
- belediye, sivil dernekler, bağımsız aktif bireyler, profesyonellerin farklı rolleri ile ortak payda da tasarım sürecini içermek,
- projenin etki ettiği mekansal koşullarının, arazi – çevre ilişkisinin araştırılması,
- atık madde ile yeniden kullanılabilen malzeme araştırması ve konut ünitelerinde kullanılması,
- mimarın eleştirel bir toplumsal rol olarak her türlü iktidar odağı ile müzakere etmesi.

Örneğin, “Kentsel Göçebeler”, kozmopolit-küresel kent yaşamına ve sürekli yeniden organize olan mekan-birey ilişkisi bağlamında çeşitli tipolojideki binalara eklenmiş, aynı zamanda kentin farklı yerlerinde hareket eden barınma üniteleridir. Mimar Dünderalp “Kent Göçebelerini” mülksüz, gezgin, ulus-üstü olarak tanımlıyor. Küresel bir ekonomik ağ ile tanımlanan metropolün; reklam panolarına benzer şekilde boş bina üstü, yani mekânlarda konumlanır. Bu eklenme ve konumlanma yüzey ile temas sonucu biçimlenir. İstanbul’un hem coğalan yeni binaların yarattığı öngörülemez boşluklar (geçici olabilir) ya da eski kullanılmayan tarihsel örgü içindeki binalara eklenen “Kent Göçebeleri”; altyapı ihtiyacını boşluğu çevreleyen elemanlar (yangın merdiveni, çatısı, suyu, atık hatları ve alanları) ile giderir. Diğer yandan Urbanannex

projesi, Tuzla’da tersane işçileri için yeniden ele alınan bir konut önerisini içeriyor. Konut projesinin olanaklarının araştırılması ile birlikte arazi ve bölge ile birlikte elzem olan ekolojik koşullardan biri arazide yer alan doğal lagün, tersanelerin atık malzemesinin yeniden değerlendirilmesi ve ortak kamusal alanların üretilmesi diğer tespit edilen mekansal konular oldu. İstanbul’un gelecekte gelişeceği ve özelleşeceği bir önemli stratejik bir bölge olan Tuzla/Kartal, toplumsal sınıf yapısı itibari ile kent çeperinde kalmakta ve göçmen esnek emek koşullarının oluşturulması ile birçok sosyo-ekonomik sorunları içinde barındırmakta. Urbanannex projesi yeniden dönüştürülmüş malzeme ile esnek konut üniteleri, doğal bir ekolojik alan olan lagünün yeniden kamusal bir alan olarak kazandırılması ve bölgenin sosyo-mekansal sorunlarını analiz etmektedir. Tasarım sürecinde ve bölgenin yeniden araştırılması sürecinde, belediye, sendika, mimar, kullanıcı ve birçok profesyonelin kolektif karar verme yetisi içinde yer almasını öneren katılımcı tasarım pratiği ise projenin önemli bir bölümünü oluşturuyor. Dünderalp esnek konut modelleri, katılımcı kamusal pratikler, eğitim ve mimarın aracı olarak rolü üzerine odaklanadığı araştırma projelerine, mimaride “prototip” kavramı bağlamında şöyle ele alıyor: “Bu araştırma projelerinin bu kadar parçalanması, farklı ölçeklere girmesi, farklı teknikler, farklı kavrayışlar içermesi aslında bunları daha sonra birleştirilebilir şekilde geliştirmiş olmaktan kaynaklanıyor. Belki de çözümü hiçbir zaman karşılaştığınız probleme özgü olarak oluşturamıyorsunuz. Çünkü arkada geliştirdiğiniz şeyleri farklı biçimlerde bir araya getirmeye, onlara uygun koşulları sağlamaya çalışıyorsunuz. Bu anlamda “prototip” kavramı benim dünyamda her parçası başka bir bağlamda (ortam, koşul, aktör, ölçek, kavram ve yapı olarak farklılaşan)

gelişen, bazen görünür (ürün), bazen görünmez (katalizör ya da araçsal) olan ve sürekli evrilen araştırmalar kümesinin genel adı olarak bir konum kazanıyor...”(19). Bir erken modern miras, güncel bir kamusal alan, bir devlet kamu binası olarak Kadıköy Halk Evi (Rüknettin Güney, 1938) üzerine söylemsel bir kamusal araştırma içeren StüdyoKahem projesi aynı zamanda mimarın kültürel bir eleştirilen olarak rolü, kamusal mülkiyetin etkinliklerinin ve temsiliyetinin yeniden tanımlanmasını amaç edinmiştir. Diğer bir kamusal araştırma projesi olan Bostana ise Kuzguncuk’da yer alan ve önemli bir kullanım alanı olan bostanın belediye tarafından dönüştürülmeden halihazırda varolan kullanımını daha etkin katılımcılık yolları ile kamusal görünürlüğü sağlanmaya çalışılmakta. Bu noktada mimar, belediye ve topluluklar arasında bir aracı rolü üstlenmekte.

Eylem, aracı ve koşulların bir araya geldiği ve müzakere içinde olduğu Dünderalp’in mimari pratiği; tarihsel referansların devamı olarak yerel ölçekte kent, toplum, eğitim ve sivil inisiyatife dair tasarım araçlarını geliştirmeye, yeniden üretmeye çalışmakta. Araştırma mimarlığı içindeki yaklaşımı, doğrudan aktörler arasında etkin bir alan yaratma, somut (pratik ya da kuramsal) mekansal pratikler üretmeyi amaç edinmektedir. Olası bir mimarlık sosyolojisinin ve bu alan içinde üretilebilecek tasarım araçları ve bilgisi ise tüm bu pratiklerin oluşturulmasını içermektedir.

***Doç. Dr. Pelin Tan,**
sosyolog/sanat tarihçisi,

Mardin Artuklu Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi
HongKong Politeknik Üniversitesi, Kentsel Çevreler Laboratuvarı,
MIT Mimarlık ve Planlama Okulu, Sanat/ Kültür ve Teknoloji Programı, Cambridge

Notlar:

- (1) M.Foucault, “Aydınlanma Nedir?”.
- (2) 1966, 7-13 Eylül, Urbino (İtalya) Team 10 toplantısı.
- (3) “...to assess the reason for our being together implies now confrontation of the whole system of our personal behaviour from ideology, to theoretical lines, to forms”. Giancarlo De Carlo. Paris, 25 Şubat, 1967. Kaynak: s.156, den Heuvel&Resselada (ed.), TEAM10: In Search of a Utopia in the Present. NAI, 2005.
- (4) Giancarlo De Carlo , “Architecture’s Public”, 1970. Metin ilk olarak 1969’da Liege’de Ekim ayında düzenlenen uluslararası bir konferansta sunuldu. Daha sonra 1970’de Parametro dergisinde (no.5), Mart 1970’de Environnement dergisinde (no.3), ek bölüm olarak Giancarlo De Carlo adlı kitapta (Benedict Zucchi, Butterworth Architecture, 1992) ve bölüm olarak Architecture and Participation adlı kitapta (Ed.Peter Blundell Jones, Doina Petrescu, Jeremy Till, Spon Press, Oxon, 2005) yayımlandı. 1980’de ise “An Architecture of Participation” başlığı ile Perspecta dergisinde (Vol.17, pp.74-79) yayımlandı.
- (5) Giancarlo de Carlo, “An Architecture of Participation”, Perspecta, Vol.17, 1980, s. 74-79.
- (6) a.e., s. 74-79.
- (7) İdeoloji burada: sol eğilimler doğrultusunda kolektif ve eşit karar verme süreçlerine ve benzeri eğilimlere işaret etmekte.
- (8) Appendix “Architecture’s Public”, Giancarlo De Carlo 1970, Benedict Zucchi, Giancarlo De Carlo, Butterworth Architecture, 1992, s. 206.
- (9) Ernesto Laclau/Chantal Mouffe, “Hegemony and Socialist Strategy”, Towards a Radical Democratic Politics, Verso, Londra, 2001.
- (10) ajan (agent). Sosyoloji teorilerinde sıkça kullanılan aktif, toplumdan etkilenen ve bağımsız kararlar alan birey anlamındadır, sosyal ajan.
- (11) Max Risselada and Dirk van den Heuvel, TEAM 10..., s. 53.
- (12) “Cluster” kelimesinin İngilizce anlamı dizi/küme olarak çevriliyor fakat CIAM toplantısında öne sürülen ise yeni bir tür topluluğa ve var olan konut örüntüsünün kendini tekrarlayarak organik çoğalımına işaret eden kuramsal bir tanımlama. (yazarın notu).

- (13) Yona Friedman, Pro Domo, Actar, Barcelona, 2006, s.10
- (14) Pelin Tan, “Yona Friedman und GEAM: Mobile Architektur und das Decht auf Unterkunst”, van der Ley, Sabrina ve Richter, Markus (Ed.), Megastructure Reloded: Visionare Stadtentwürfe Der SechzigerJahre Reflektiert Von Zeitgenössischen Künstlern, European Art Project, Hatje Cantz, Berlin, 2008.
- (15) Londra Goldsmith Üniversitesi – Araştırma Mimarlığı Merkezi yöneticisi, öğretim üyesi.
- (16) <http://roundtable.kein.org>
- (17) www.iksv.org/bienal11/sanatcilar.asp?sid=17, www.decolonizing.ps
- (18) Pelin Derviş (ed.), İstanbul Para-Doksa: Kent ve Mimarlık üzerine Konuşmalar, Boğachan Dünderalp, Aslı Kıyak İngin, Nilüfer Kozikoğlu, Garanti Galerisi, İstanbul, Temmuz 2010, s. 43.
- (19) a.e., s. 36.

Kaynaklar:

- Giancarlo De Carlo, Layered Places, Edition Axel Menges, Stuttgart, Londra.
- Benedict Zucchi, Giancarlo De Carlo, Butterworth Architecture, 1992.
- De Carlo, Giancarlo, Hans Ulrich Obrist, Stephano Boeri, Rem Koolhaas arasında geçen söyleşi, s.173-189, Hans- Ulrich Obrist, “Interviews”, Charta/Fondazione Pitti Immagine Discovery, 2003.
- Yona Friedman / Pelin Tan, söyleşi/ röportaj, 2007-2008.

Arredamento Mimarlık Dergisinde Mart 2011 Tarihinde Yayınlanmıştır

Doğanın zarafetini evinize getiren parke seçenekleri için...

Bize uğramadan karar vermeyin!..

LEFKOŞA - GİRNE - MAĞUSA

www.ermatas.com

Neoliberal Dönemde Mimarlık

Ulutan Denizer

Mimarlık genel anlamıyla 'binaları, kentleri veya çevreyi tasarlama sanatı ve bilimidir' şeklinde tanımlanır. Böylesi bir tanımlama ise kelimeye salt sanatsal ve teknik bir anlam yükler. Giderek sosyal boyutu güçlenen mimarlık ortamında ise mimarlık ve sanat yol ayrımına girmiş durumdadır. Çünkü "kimin için mimarlık" sorusuna cevabımız "insan için" değilse burada sanattan bahsetmek pek de mümkün değildir. Mimarlık fakültelerinde sanat, modernizm, postmodernizm, dekonstrüktivizm gibi kavramların çatısı altında sunuluyor. Bu tanımların temelinde, mimariye, sanata, kültüre, ekolojiye, ekonomiye kısacası yaşama dair herşeye yön veren, dahası kendi amaçları uğruna değersizleştiren ve yozlaştıran gerçek yani kapitalizmin yeni dönem felsefesi "neoliberalizm" ise eğitim sürecinde görmezden geliniyor, gizleniyor. Modern mimari veya modern sanatın reddedilmesi doğru bir yaklaşım değildir; ancak bu akımın, özellikle neoliberalizmin toplumlar üzerinde yarattığı sınıfsal ayrışmayı derinleştirmekte araç olarak kullanıldıklarını söyleyebiliriz. Bu bağlamda mimarinin bireysel yeteneklere dayalı sanatsal niteliğinden önce toplumsal niteliğini farklılaştıran nedenleri ve bu nedenlerin sonuçlarını tartışmak daha doğru olacaktır.

David Harvey'e göre neoliberal dönemin mimarisi işlevden çok biçime önem vermektedir, tüketim nesnelerini olduğu kadar etiğin de estetikleştirmesini sağlayarak

derinliksiz bir imajlar dünyası yaratmıştır. Harvey işlevden çok biçime önem veren bu mantığın gelişimini, talep üretimi olarak da adlandırabileceğimiz, kendisinin "arzuların ve zevklerin manipüle edilmesi" dediği şeye bağlar. Yani Harvey, binalardaki bu değişimin, binaların daha çok güzelleşmesini isteyen mimarların iyi niyetinden değil, ekonomideki ve sınıf mücadelesindeki gerilemenin bir sonucu olduğunu belirtir.(1)

Biliyoruz ki neoliberalizm basit bir ekonomik sistemden ibaret değildir. Neoliberalizm, emperyalist savaşların sürmesi, yıkımın, ölümün, göçün ve talanın sürmesi demektir. Kentler ölçeğinde her türlü eşitsizlik, adaletsizlik ve sömürüye mekan açmak demektir. Böylesi bir mantıkla kurulan kentler de elbette ki insanlara daha iyi yaşam koşulları sunmakla ilgili olamaz. Bu sistem, yaranları ve yönetenleri ile rant elde etmek amacı ile kentlerde daha iyi yaşamak isteyenleri sindirebilmek, susturmak, uyutmak, bölmek, sömürmek ve bu anlamsız düzene, tüketim toplumuna dahil etmek için mimarlığı etkin bir araca dönüştürüyorlar. Son on yılda giderek popülaritesini artıran AVM tiyolojileri bu sistemin ürünü olarak karşımıza çıkar.

Sitem ile birlikte gelen adaletsizlik yaşamın her alanına yayılmış durumda, halka ait herşey özelleştiriliyor. Özel mülkiyet topluma verilen bir haktan ziyade çatışma kültürü üreten ve besleyen bir işleve

sahip.

Her ölçekte yerleşim yerleri plansız, keyfi düzenlemelerle çarpık yapılanmaya neden oluyor. Yatırımcı-halk, özel-kamusal arasındaki gerilim, en tepedeki kurumlardan en küçük insan gruplarına kadar sosyal ve ekonomik anlaşmazlıklar ortaya çıkıyor.

Tüm bunlar ortadayken yaşanabilir kentler için, kent ve çevre mücadelesi mimarın sanatçı kimliğinden daha önemli bir konumdur. Meslek insanı kolektif mücadelenin bir parçasıdır/ olmalıdır ve kent mücadelesindeki rolüyle kentte yaşayanların tarihsel çıkarları birbirinden farklı değildir. Bu nedenle hem yerelde hem de dünyada, daha iyi kent ve daha iyi bir yaşam için ortak mücadeleyi yükseltmek kritik bir öneme sahiptir.

(1)David Harvey, Post Modernliğin Durumu (Kültürel Değişimin Kökenleri)

Makale

Müştereklerin İnşasında Yasal Olanla Müzakere: Mimar Santiago Cirugeda ile Dayanışmacı Pratikler

Bahar Uluçay
Pınar Uluçay Righelato

Santiago Cirugeda

FROM THE INDIVIDUAL
TO THE COLLECTIVE

Seminar

20th May 2015
17:30- 18:30

EMU
KÜLTÜR VE KONGRE
MERKEZİ

Figür 1

Kapitalizmin yarattığı kırılgan ekonomik yapı ve çoğu zaman beraberinde getirdiği çevresel ve toplumsal yıkımlar yarattığı olumsuzluklar yanında fırsatları da beraberinde getiriyor. Şekillenen yeni liberal rekabetçi sisteme ise başkaldırı alternatif örgütlenmeler aracılığı yeniden üretilen alanlardan ve direniş mekânlarından geliyor. Sahiplenilen müşterek alan deneyimlenen gündelik yaşamın paylaşımı ile insana değer katıyor. Böylelikle kentli haklarına sahip çıkmayı öğrenen doğaya saygılı, tüketim ekonomisine karşı “anti-hiyerarşik” bir örgütlenme biçimi ortaya çıkıyor. Aşağıdaki metinde tariflenen

mimarlık yaklaşımı ise işte böyle bir dayanışmanın ürünü..Dolayısı ile onu hiyerarşiye dayalı, yukarıdan aşağıya çalışan mimarlık anlayışından uzak; tam aksine mimarlık mesleğinin, alternatif ekonomik, siyasi ve kültürel müşterekleri inşa etmek için bir araç olarak görüldüğünü göz önünde bulundurarak okumakta fayda var.

Aljazeera web sitesinin İspanya, Brezilya, Nijerya, Pakistan, Vietnam, İsrail gibi dünyanın çeşitli ülkelerinden örneklerle ‘gerilla’ mimarları tanıttığı belgesel aracılığıyla; yeni liberal politikaların çıkmazlarına karşı, hakların yeniden kazanılması adına, halk hareketlerinin beraberinde,

kendine has mimarlığını da oluşturmaya başladığını gördük. Pek çoğumuz, bu belgesel aracılığıyla, işgal eylemleri ile başlayan gerilla taktiklerini, pratik çözümlerle harmanlayan, hem sosyal hem politik olan gerilla mimarlığının İspanyol aktörü Santiago Cirugeda’nın varlığıyla tanıştık. KTMMOB Mimarlar Odası’nın davetlisi olarak Doğu Akdeniz Üniversitesi Mimarlık Fakültesi’nin düzenlediği V. Uluslararası Tasarım Haftası’nda “Bireyden Kolektife” ismini verdiği semineri aracılığıyla Santiago Cirugeda’nın yeşerdiği coğrafyadan beslenen anarşist ruhu yanında eylemlerini de daha iyi okuyabilme fırsatı bulduk (Resim 1-2).

Figür 2

Ekonomik Krizden Çıkış Arayan bir Avrupa Ülkesi: Kanaatkar İspanya Zengin Avrupa ülkelerinin yarım asırlık müşterek çabaları ile oluşan Avrupa Birliği (AB), sağladığı yüksek refah düzeyi ve zengin tarihi mirası yanında pek çok alanı kapsayan ve günümüzde sayısı bini aşmış yasal müktesebatı ile de biliniyor. Ancak şu sıralar onu medyanın gündemine taşıyan hiç şüphesiz üye ülkelerinin bazılarının içinde bulunduğu finansal çıkmaz. Avrupa Birliği'nin gücünü temsil eden dört ülkesinden biri olan İspanya, 2008 yılında başlayan ve giderek derinleşen ekonomik kriz ile nasıl baş edebileceğini öğrenmeye çalışıyor. Hiç şüphesiz, eğitim ve sağlık alanları yanında inşaat sektörü de bu durumdan fazlası ile nasibini almış durumda.

İspanyol Mimar Santiago Cirugeda liderliğindeki kolektif ise küresel ölçekte ses getiren eylemleri ile müşterinin yapı uygulamasını ekonomik olarak gerçekleştirmekte zorlandığı durumlarda mimarın nasıl bir rol üstlenebileceği konusuna kafa yormakta.. İspanya sokaklarında dolaşırken yarı bitmiş ve/veya terk edilmiş konutlar ile karşılaşmak artık oldukça olağan bir durum. Yerel yasalar (Dracon kanunları) ise hiç şüphesiz acımasız; krizin bedelini öncelikli olarak ipoteklerini ödeyemedikleri için evlerinden çıkartılan yüz binlerce İspanyol ödüyor.

İspanyol bankaları milyonlarca boş konutun sahibi olurken, kolektif hareket eden gerilla mimarlar bir sivil itaatsizlik eylemi gerçekleştirerek konutları işgal ediyor ve evlerinden atılan aileleri bu konutlara yerleştiriyor. Bir yanda bireylerin mimarsız konut yapmalarını engelleyen yasal düzenlemeler, öte yanda herkesin bir mimar tutmasını imkânsız hale getiren ekonomik kriz ve çözüm olarak kendini kabul ettiren yeni bir eylem biçimi: "İşgal et ve kendi evini yap". Sevilla kentinde mimar Santiago Cirugeda'nın liderliğinde başlayan eylemler tüm ülkeye yayılarak yeni ortaklıkların ve ağların kurulmasını sağlıyor. Eylemleri dolayısı

ile gerilla mimar olarak ünlenen Santiago Cirugeda, mimarlık mesleğini salt yapı inşasından öte bir yerlere taşıırken, mimara yeni roller yüklüyor.

Kriz öncesinde Cirugeda – Kenti Deneyimleme

Sevilla'da mimarlık okuduğu yıllarda da sistemi sürekli sorgulayan bir öğrenci olan Cirugeda, deneysel yönü güçlü alternatif bir mimar olarak yetişir. Bir yanda kentin gerçek işleyişini anlama isteği öte yanda planlama mevzuatındaki yasal boşluklardan fayda sağlama arzusu; onu kent sokaklarını adeta bir laboratuvar olarak kullanmaya teşvik eder. 1997 yılında gerçekleştirdiği ilk deneysel eylemde, Cirugeda daha önce çalıştığı ve yaşadığı bir semt olan Alameda'da, geçici çöp konteyneri yerleştirmek üzere izne başvurur. Aslında gerçek niyeti çöpleri atacak bir konteyner kiralamanın çok ötesindedir. Geleneksel bir konteyner yerine, standart beyaz ve turuncu şeritlerle boyanmış, kendininkini inşa eder; üzerini ahşap bir panel ile kapar ve tam merkezine de bir tahterevalli yerleştirir. Bunu, "kendin-yap ve kendin-yönet kent oyun alanı" olarak isimlendirir ve bu proje, semtin genç sakinleri arasında oldukça popüler hale gelir. Böylece salıncak olmayan, yerel yönetimin de bu hizmeti vermeye niyeti olmadığını gördüğü bir semtte, kendi yöntemiyle bir çözüm önermiş olur. Ancak birkaç gün içinde, komşulardan biri bu tuhaf strüktür ile ilgili şikâyetinde bulunur ve Cirugeda polis karakoluna çağrılır. Planlama otoriteleri, tüm yasal gereklilikleri yerine getirdiğini, lisansa başvurduğunu, konteynerin net bir şekilde işaretlendiğini ve trafiği veya yayaları engellemediğini kabullenmek zorunda kalırlar. Proje bir salıncakla, bazen küçük bir Flamenko sahnesi, bazen bir tiyatro sahnesi olarak bir grup çocuk için Sevilla'nın farklı bölgelerinde yeniden ortaya çıkar (Resim 3).

Figür 3: Konteynerler, Sevilla, 1997
(Fotoğraflar: Santiago Cirugeda)

Figür 4-6: İskeleler, Sevilla, 1998
(Fotoğraflar: Santiago Cirugeda)

O dönemden bilinen bir diğer eylemi “iskele strüktür” kapsamında ise, kentsel peyzaj yasaından yararlanarak tadilat bahanesiyle graffiti uyguladığı bir duvara kurduğu iskeleyi; daha sonra cepheye asılı, tabanı boşlukta, dolayısıyla arazi mülkiyeti olmayan geçici barınma üniteleri haline getirir (Resim 4-6).

Daha ilk eylemlerinde Cirugeda’nın oyuncu, yasal anlamda provakatif ama hepsinin ötesinde, oldukça işlevsel yönü ortaya çıkar. Ancak, estetik arka planda kalır. Cirugeda, “İnsanlar mimarlığımın çirkin olduğunu söylüyor” ve sonrasında ekliyor. ‘Hangimizin çirkin bir arkadaşı yok ki? Herkesin mutlaka çirkin bir arkadaşı vardır!’ Bugünün mimarlığı güzel binaları ve projeleri takıntı haline getirmiş durumda – tam bir saçmalık! Mimarlık ucuz, fonksiyonel ve insanları bir araya getirmek için bir araç olmalıdır” diyor.

Malaga Güzel Sanatlar Fakültesi için yapılan ve siperler olarak adlandırılan Granada’da Aula Abierta (Resim 7) önceki kendin-yap deneyimlerinden farklı olarak sadece teknik, yasal ve idari anlamda yol gösteren bir çalışma olmanın yanında ileriki yıllarda daha da güçlenecek olan kolektif hareketin hayat bulduğu ve müşterek çalışmaya ilişkin mekanizmayı çalıştıran birçok aracın da elde edilmesine dair önemli

derslerin çıkarıldığı bir deneyim olur.

Kentsel Reçeteler (Recetas Urbanas) - Bireyden Kolektife Doğru

Yedi yıl boyunca ‘provakatif işgal stratejileri’ aracılığı ile uygulamalarını gerçekleştiren Santiago Cirugeda 2003 yılında Kentsel Reçeteler (Recetas Urbanas) mimarlık ofisini kurar. Kentsel Reçeteler, deneysel boyutunun yanında karmaşık bir örgütlenme sistemine dayanan uygulamaları ile karşımıza çıkar. Deneyimlenmiş projeler aracılığıyla, bir taraftan kent gerçeğine ilişkin karmaşık sosyal yaşantıyla baş etmeye çalışırken; bir yandan da sürekli olarak planlama mevzuatı ile adeta politik müzakereler yürütür. Oluşturulan kolektif ağlar aracılığıyla, sorumluluk yüklenmek isteyen bireylerle ve kolektif oluşumlarla planlama yasalarının açığını yakalamaktan; temel strüktürlerin nasıl inşa edileceğine kadar her türlü bilgi paylaşıyor. Kentsel Reçeteler’in portföyüne baktığımızda her projenin özelinde, mevcut ilişkilerin yeniden daha da güçlenerek kurulduğunu, yeni karşılıklı adımların atıldığını, farklılaşan tarz ve yöntemler deneyimlendiğini; ama ne olursa olsun, mimar, işveren, uygulamacı

Figür 7: Siper – Malaga Güzel Sanatlar Okulu, Malaga, 2006 (Fotoğraf: Recetas Urbanas)

Figür 8: “Bisiklet Park Yeri” pratiğinde
Santiago Cirugeda, Madrid, 2007
(Fotoğraf: Recetas Urbanas)

Figür 9: Santiago Cirugeda (Aula Abierta Sevilla),
Sevilla, 2012 (Fotoğraf: Recetas Urbanas)

ayrımı olmadan herkesin bu süreçten öğrendiğinin ve politik dönüşüme bu şekilde ivme kazandırdıklarının farkına varıyorsunuz.

Kentsel Reçeteler’in portföyünü 2007 öncesi ve sonrası olarak okumak mümkün. 1996-2007 yılları arasındaki süreç, yukarıda bahsi geçen, Cirugeda’nın kriz öncesi eylemlerini kapsarken, 2007’den günümüze olan dönem ise; mimarın kendini, kentlinin ihtiyaçlarını ele alan bir tasarımcı, sosyal bir mimar olarak tariflediği “bireyden kolektife” doğru giden yolculuğunu anlatır. Geri dönüşümden, geçici strüktürlere, kentsel işgal stratejilerinden, kamusal mekan düzenlemesine, halkın katılımından, sanal aktivizme kadar oldukça geniş bir alanı kapsayan müdahaleleri aracılığıyla kenti tanımlayan yasal uygulamaları; kentsel alanları ve konut

sorunlarını iyileştirmek adına yeniden ele alıyor.

Haziran 2014’te Santiago Cirugeda ve Jorge “Bifu” Barroso, Sevilla kent merkezinde Cirugeda’nın son on yıllık sürede sürdürdüğü pratiğin ayırt edici özelliklerini üzerinde bulunduran La Carpa’nın (the big top), kapanışını duyurdu. Takım ruhuyla bir araya gelen Cirugeda ve Varuma Tiyatrosu’nun yönetmeni; işgal ettikleri kullanılmayan bir kamu arazisi üzerine kentin ilk bağımsız kendin-yap sanat mekânını kuralı dört yılı geçmişti. Kentsel Reçeteler ve Varuma Tiyatrosu’nun ortak kaygısı, alanın bakım işleri ve sorumluluğu yanında, kolektif grupları alanın kullanımına dahil etmeye yönelikti. Bunlar, mekânın beraberce inşası, bölünmesi, sorumlulukların paylaşılması ve tüm projenin

yönetimini üstlenmesini kapsıyordu. La Carpa, iki adet ikinci el sirk çadırı, gemi konteynerinden iki katlı bir bina, bir paten rampası ve ikonik araña – dört yarı bükülmüş metal ayak üzerine oturtulmuş post-nükleer örümceği anımsatan bir başka konteynerden oluşuyordu. La Carpa’nın kalıcı olması hedeflenmemişti, ancak ortaya çıkışı olağanüstü özveri gerektirdi. Varuma Tiyatro grubunun yönetmeni Barroso, arazideki iddialarını güven altına almak için alanda “örümcek” strüktürün içinde susuz ve elektriksiz, soyguna maruz kalarak tam bir yıl yaşadı. İşgal, yetkililerden geçici arazi ruhsat almalarına olanak tanıdı ve buradan hareketle La Carpa büyümeye başladı. Kapandığı ana kadar, Barroso burada on binlerce kişinin konserlere, tiyatro performanslarına, canlı müzik dinletilerine ve atölyelere katıldığını

Figür 10-11: La Carpa, Sevilla, 2011
(Fotoğraf: Recetas Urbanas)

Figür 12-13: La Carpa, Sevilla, 2011
(Fotoğraf: Recetas Urbanas)

tahmin ediyor (Resim 10-13).

Endülüs bağımsız kültür ortamı için referans oluşturmayı hedefleyen La Carpa projesi, bir yandan kamu yönetimi tarafından ihmal edilen durumların gözden geçirilmesine, öte yandan da kültürü özerkleştirme arzusuna iyi bir örnek teşkil etmektedir. Proje, arazinin kullanımına ilişkin anlaşmalar, malzeme bağışları, kolektif inşa süreci, takas sistemi ve internet ortamında projelere katılımcı finansman desteği sağlayan bir kitle-fonlama biçimi olan “Goteo” isimli sosyal ağ aracılığıyla desteklenmiş. Bu elemanların tümü, kültürel bir mekânın; özyönetim modellerinin ve çoklu finansman yöntemlerinin bir arada eklenmiş şekilde var olduğu; kamu finansmanı ve yerel yönetimden bağımsız olarak inşa edilecek mekânlara dönüşmesi için iyi

bir örnek oluşturdu. Cirugeda’ya göre, ortak çalışmaya dayalı inşaat süreci, çalışma ekibinin karar alma sürecinin hızı, risklere göğüs germe yeteneği ve organizasyonu, bu projeyi başarıya götüren unsurlar. Şunun altını çizmek gerektiğini belirtiyor. Birçok engelin; projeye finansman sağlamanın (yardımlar ve borçlar), kolektif grup çalışmasının malzeme ve donanımın araklanması, arazi düzenlemelerini yapan yüklenici firmanın iflasının ve esas olarak inşaat izninin tedarikinin gecikmesinin - ki şu ana kadar inşaatın ve aktivitelerin başlamasına engel teşkil etmemiştir - üstesinden gelinmiştir.

La Carpa projesinin önemli bileşenlerinden biri olan, kendin-yap modeli ve binaların geri dönüşümü kapsamında öne çıkan “Örümcek” projesi, bina protezlerini ve boş

arazilerin işgalini biraraya getiren ilginç bir projedir. Kamu veya özel, içte veya dışta, protezin mekanları işgal edecek bağımsızlığı kazanmış olan örümcekler, farklı şekillerde kullanılabilir; zeminde fazla yer işgal etmiyor ve altında kalan alan farklı işlevler için serbest hareket imkanı sağlıyor. Tek başlarına ya da bir başka bina ile bir arada, lojistik seviyede bağlanıp halen fiziksel olarak ayrı kullanılabilirler (Resim 14-15).

İlk prototip, girişimci ve mühendis Julio Barba işbirliğinde; özünde restorasyon altındaki binaları stabilize etmek için planlanan bir sistemi, farklı ölçekte deneyimleme fırsatıyla doğdu. Julio’nun coşkusu ve ilgisi o derece yoğundu ki ilk üç örümceğin strüktürünün inşasına dahil oldu. Örümcekler bir gün içinde kurulup, demonte edilebilme kapasitesine

Figür 14-15: La Carpa ve “Örümcek”, Sevilla, 2011
(Fotoğraf: Recetas Urbanas)

Figür 16: Gezgin Örümcekler, 2011
(Fotoğraflar: Recetas Urbanas)

sahip olduğu gibi sadece iki insan, bir inşaat merdiveni ve orta büyüklükte bir vinç yardımı ile de hemen inşa edilebiliyor. Ancak, kurulurken katılım ne denli fazlaysa yaşanan deneyim ve gerçekleşen eylem o derece değerli. Örümcek'in kolay inşa süreci kolaylıkla konum değiştirilebilmesine; yasal ve bürokratik izleklerin zamana ilişkin sınırlayıcılığıyla baş edebilmesine olanak sağlar (Resim 16-17).

Aslında "Örümcek" projesi özellikle son dönemde "Konteynerler Ağı" olarak nitelendirilebileceğimiz ortak hedeflere kilitlenmiş uluslararası kolektiflerin oluşturduğu oldukça yaygın bir ağın sadece küçük bir parçası (Resim 18). Bu ağ, çingenelerin Zaragoza'da bulunan sanayi bölgesindeki on dört birimlik yerleşim alanının boşaltılmasının

hemen ardından ortaya çıkmış. Zaragoza Belediyesi, hem bölgenin hurda sahasına dönmemesi hem de konteynerlerden sosyal amaçlara hizmet edebilmesi için Santiago Cirugeda'ya 14 eve karşılık gelen 42 konteyneri devralması teklifinde bulundu. Mimar ve aynı zamanda sosyal aktivist Santiago Cirugeda; kendini sanata, çevreye, politikaya ve yerleşim işlerine adanmış olan İspanya'nın dört bir yanındaki sosyal eylemciyle hemen iletişime geçerek, konteynerleri sosyal merkez veya aktivitelerini gerçekleştirecek birer araç olarak kullanmaları için çağrıda bulundu. Yönetmenliğini Guillermo Cruz'un yaptığı ENLARED Cirugeda'nın Zaragoza, Barselona, Cordoba, Galiçya, Madrid, Tarragona, Girona, Torillo ve Sevilla kentlerindeki projesinin izlerini takip eden

enteresan bir yapım. Tamamen takas ve yardımlaşmaya dayalı konteyner odaklı bu oluşumda; kimi zaman grafitlilerle ön plana çıkmış müzikal toplantıların atölyelerin yapıldığı kamuya açık modern bir sanat mekanıyla, kimi zaman bir danışma merkezi, bir mimarlık stüdyosu, ya da ulusal/uluslararası sanatçılar için geçici bir meskene dönüşen; mevcut bir binanın çatısına konumlandırılmış tamamen sarmaşıklarla örülü bir yaşamla karşılaşabiliyorsunuz.

Tıpkı "örümcek" gibi Benicasim, Castellon, Valensiya'daki Nau de les Arts/ProyectaLab 2010 yılında yine Zaragoza'daki konteynerlerin demonte edilmesi sürecinde buradan alınan altı konteynerin yeniden değerlendirilmesi ile başlamıştır. Konferanslar, sergiler, atölyeler, kurslar gibi farklı kültürel

Figür 17: Gezgin Örümcekler, 2011
(Fotoğraflar: Recetas Urbanas)

Figür 18: Konteynerler Ağı
(Fotoğraf: Recetas Urbanas)

aktivitelere ev sahipliği yapmak, yaratıcı bir tartışma ortamı yaratmak üzere kurgulanan çok disiplinli, yaklaşık dört yüz metrekarelik bu mekan, paylaşımcı bir yönetim modeli ile dönüşümlü olarak tüm yıl boyunca düzenledikleri aktiviteleri sayesinde aynı alt yapının çoklu kullanımına imkan verir. Proje yeni kullanımlara ev sahipliği yapmak üzere mevcut eski tren istasyonu antreposunun, iyileştirilmesini ve gelişimini temel alarak, binaya eklenilen konteynerler ile ortaya çıkmıştır. Kolektif inşaat süreci, mekan ve malzeme geri dönüşümü sayesinde tesis daha ekonomik ve hızlı bir şekilde elde edilmiş, New Now Stüdyo'dan grafiti sanatçıları da sürece katkı koymuştur (Resim 19-24).

"Konteynerler Ağı"na paralel olarak, "kolektif mimari" denilen web siteleri kurulmuş. Bu siteler aracılığıyla eski ya da yıkılan bina artıklarından, ucuz hatta bedava inşaat malzemesine ulaşabiliyorlar, bir nevi eski binalar üzerinden "hasat planları" çıkardıktan sonra, insanlar bir araya gelip, kentte ihtiyaç duydukları yaşam mekânları oluşturuyorlar. Bir başka deyişle, konteynerler aracılığıyla kamusal mekânın sistematik işgali gerçekleştirilirken, aslında halkın bağımlı kılındığı sıkı kontrolü hatırlatma yolu olarak, yasal olanla olmayan arasında bir uzlaşma devam ediyor. Başarılı girişimler hızla yaygınlaşması, herhangi bir vatandaş aktivitesini sıkı sıkıya kontrol etmek ve sermayeleştirmek için teşebbüs eden yönetim şekline farklı olarak, özyönetim süreçlerinin önemini gösteriyor.

Kentsel Reçeteler'in ajandasında eğitim yapıları da oldukça özel bir yer kaplıyor; ülkenin gündemini düşünecek olursak bu gayet doğal. İspanya'da, kriz ortamında batan bankaları kurtarmak adına; kamu eğitimine yapılan kesintilere, eğitim yapısının muhafazakâr anlayışla hükümet eliyle yeniden yapılandırılmasına karşı elbette halk tepkisiz kalmıyor; öğretmen ve veliler bir araya gelip yasaların uygulanamaması için ellerinden geleni yapıyor. Böyle bir ortamda, Kentsel Reçeteler de katılımcı yaklaşımıyla eğitime farklı bir alternatif oluşturmaya çalışıyor. "Isidoro'yu Güzelleştirelim!" sloganıyla 2012 tarihinde Sevilla kent merkezindeki San Isidoro Devlet Okulu'nda öğrenci velilerinin talebiyle

Figür 19-24 Proyectalab, Benicasim, 2010
(Fotoğraflar: Recetas Urbanas)

Figür 25 Isodoro'yu Güzelleştirelim,
Sevilla, 2012
(Fotoğraf: Recetas Urbanas)

başlatılan proje bu yaklaşıma bir örnek. Veliler, okulun tamamen açık bir mekân olarak tasarlanan mevcut oyun alanına gölge oluşturabilecek bir çözüm aramaktaydı. Kamu fonlarının yokluğundan dolayı projeyi kendi imkânları ile finanse edebilmek için birçok kermes düzenlediler. Bu eylemi takiben, girişimci uygulama sürecinin bir parçası olarak, Kent Reçeteleri ile irtibata geçtiler; velilerin inanılmaz enerjisi ve isteği karşısında ofis, süratle işe koyuldu (Resim 25-29).

Projenin başlangıcından itibaren, ağaç dikimi, ahşaptan yapay ağaç inşası, sarmaşıklardan ve geri dönüşümlü karyolalardan oluşan bir pergola ve son olarak güneş kırıcı inşa etmek gibi çeşitli eylemler gerçekleştirdi. Proje kapsamında, hem çocukların projeye katılımını sağlamak, hem de

hızlı ve ekonomik bir şekilde okul oyun alanlarının gözden geçirilmesini sağlamak için duvar resmi (mural) atölyesi düzenleyen La Jarapa kolektifi ile işbirliği yapıldı.

Yine, Sant Cugat del Valles'de bulunan Tretzevents Eğitim Kurumu, Katalonya'da pek çok yerel mimarlık stüdyosuyla görüştükten sonra Kent Reçeteleri ile temasa geçerek ilk ve ortaokulları için proje geliştirilmesini talep eder. Kurum projeyi kendin-yap metodu ile gerçekleştirmek ister ve bu konuda yasal, teknik desteğin eksikliğinden dolayı bu aktiviteyi gerçekleştirmeyi kabul edebilecek Kentsel Reçeteler dışında bir başka mimarlık ofisi bulamaz. Projeye dahil olan ailelerin enerji ve heyecanı ile öncelikle tüm okulun geniş çaplı planı geliştirilir, ve kendin-yap atölyesi

aracılığıyla ilk iki sınıfın inşaatına başlanır. Katılımcı olarak öğrenci, veli ve öğretmen potansiyelini değerlendirebilmek adına, yaz tatillerini kullanmanın; bu katılımcı profilini aşırı yormayacak ve engel oluşturmayacak yapı sistemleri ile çalışmanın daha uygun olacağına karar verilir. Malzemelerin yeniden kullanımı, tüm kendin-yap inşaat süreci, sıradan katılımcıları, yapı ustaları ve girişimcilere dönüştürmüştü. Üç aylık bir çalışmadan sonra diğer kolektiflerin de katılımı ile projenin yüzde sekseni tamamlanmış olsa da bu tarz mimarlığın yasal zeminde benimsenmemiş olması nedeniyle hiçbir destek vermeyen bir yönetimin belirsizlikleriyle yüzleşmek zorunda kalınmış. Bu durum da kaçınılmaz olarak, benzer süreçlerin olası risklerinden birine, katılımcı kitle

Figür 26-29 Isodoro'yu Güzelleştirelim,
Sevilla, 2012
(Fotoğraf: Recetas Urbanas)

arasında şüpheler ve kayıplara yol açmış. Cirugeda ise süreci şöyle tanımlıyor: "İki sınıfı inşa etmek için bile ihtiyaç duyulan eğitim süreci inanılmazdı" ve ardından ekliyor: "Beraber çalışmak için duyulan arzu, her daim dikkatli, güvenli, akılcı ve yaratıcı çalışma şeklini teşvik eden çok güçlü kişisel bağlantılar ve yeni kolektifler kurulabileceğine işaret ediyor". Cirugeda, tüm bu deneyimlerin, eğitim ve kendin-yap sistemine ilişkin mevcut yasaların kısıtlayıcılığını rahatlatacak bazı protokoller yaratabileceği inancında (Resim 30-35).

Kentsel Reçeteler'in çocukların katılımıyla gerçekleştirdiği Rio de Janeiro'nun Vital Brasil gecekondu bölgesi için 2013 yılında başlatılan projenin, hem sembolik hem de pratik

olarak kalıcı mekân sağlama amacı vardı. Tam da Kentsel Reçeteler'in hedeflediği gibi mimarlık mesleğini, ortak çıkarları bir araya getirmek ve kolektif projeleri yürütebilecek bir çalışma grubu yaratmak adına bir araç olarak kullanmak için harika bir fırsattı. Bu oluşum içinde, "Çocukların Meydanı" olarak adlandırılacak proje, inşa kolaylığını, malzeme erişilebilirliğini, işlevselliği ve estetiği dikkate alarak tasarlandı. Proje gelişimi için veri toplama, düşünme süreci oldukça hızlı olmasına rağmen yine de birçok çocuğun önerisini de içeriyordu. Hatta çocuklardan, projenin söz konusu olduğu meydanla deneyimlerini göz önünde bulundurarak, kalıcı olabilecek bir meydan ismi için demokratik bir oylama yapmaları istendi. Müşterek bir şekilde çalışmaların temizlenmesi,

strüktürlerin yerleştirilmesi, beton tribün banklarının yerleştirilmesi, grafiti, çocukları çılgına çeviren ahşap salıncak, vb. mekânlar oluşturulurken, aynı zamanda burayı yaşatacak ve geliştirecek insanı da yapılandıran mekânlar yaratılmış oldu. Örneğin, çalışmalar esnasında, kırılan bir su borusu, çocuklar için bir partiye dönüştü. Benzer kazalar kendi bloklarını inşa eden sakinlerin de başına geldi ve bu durum ortak bir mekân inşa etme süreciyle başa çıkmak için gereken olumlu bağları oluşturdu. Diğer bazı deneyimlerde olduğu gibi; inşa etme deneyimi, yeni çalışma grupları, profesyonel veya arkadaşlık yoluyla kurulmuş ilişkileri kapsayan örneğin bu kez Enxame isimli bir kolektifin oluşturulmasına imkân tanıdı (Resim 36-39).

Figür 30-35: Tretzevents, Sant Cugat del Valles, 2013
(Fotoğraflar: Recetas Urbanas)

Figür 36-39 Çocukların Meydanı,
Rio de Janeiro, 2013
(Fotoğraflar: Recetas Urbanas)

Gönüllülük, dayanışma ve örgütlülük esasına dayanan bir başka proje de ise kullanılmayan bir çimento fabrikası sanat atölyesine dönüştürmek hedeflendi. 2010 yılında bir grup sanatçının inisiyatifi ile başlayan süreçte İspanya'nın Badajoz eyaletinin güney-batısında Los Santos de Maimona'da terkedilmiş bir arazi üzerinde bulunan, Franco-dönemine ait çimento fabrikasının - Fabrika de Toda La Vida- metruk antreposu işgal edilerek çalışmalara başlandı. Kentsel Reçeteler, fabrikanın ufalanan çatısına güçlendirme önererek, sadece bir mirası kurtarmakla kalmayıp aynı zamanda, yerel yönetimi geçici bir ruhsatla antrepoların kolektife verilmesine ikna etti. Burada kendini görünür kılacak, olumlu bir eylem; hem binanın civar komşularına bir katkı hem de

politikacıları uyandırmak için iyi bir fırsat olarak düşünüldü. O zamandan beri, Cirugeda, mimarlar ve düzensiz bir gönüllüler akımı - mimarlık stajyerleri veya daha önce başka kendin-yap projelerinde çalışmış kişiler bu proje üzerinde çalışmaya devam ediyor (Resim 40-41).

Farklı projeler, farklı deneyimlere, kazanımlara fırsat tanıyor. Cirugeda katılımcılık modelinin bazı durumlarda, kontrol edilmesi zor, tüm sürece olumsuz etkileri olabilecek, değişken bir yapı olduğunu samimiyetle ifade ediyor. Sevilla'da 2003 yılında Endülüs Tarihi Anıtlar kategorisinde "kültürel varlık" olarak listelenen Pumarejo Konutu (Casa del Pumarejo)'na ilişkin proje de bu duruma iyi bir örnek. Konut, mal sahibinin ve Sevilla yerel yönetiminin

ihmalinden dolayı kötü durumdaydı ve konutun son sakinleri de binayı terk etmeye karar vermişti. Hasta ve sağır kent yönetimine karşı yürütülen on yılı aşkın bir mücadele ve milli seferberlikten sonra, Pumarejo Konutu'nun komşuları inisiyatifi ele almaya ve kendi imkânlarıyla konuta, esasen de, sonraki nesillere devredecekleri manevi bir mirası kurtaracak bir projeye can vermeye karar verdiler (Resim 42-45).

İşte bu bağlamda, tüm binanın iyileştirilmesini gerçekleştirmek ve yeni sahiplerinin bu süreci özümsemesi için "Biz Yaparız" adlı kampanya Kentsel Reçeteler'i ile yeniden ele alındı. Yerel yönetim tarafından kapatılan mekânların ilercisi bir anlayış ve özyönetimle iyileştirilmesini geliştirmek adına

Figür 40-41: Toda La Vida Çimento Fabrikası
Los Santos de Maimona, 2013
(Fotoğraflar: Recetas Urbanas)

Figür 42: Pumarejo Konutu,
Sevilla, 2012
(Fotoğraflar. Recetas Urbanas)

mikro kendin-yap projeleri için stratejiler geliştirildi. Ancak proje kendini bu işe adanmış yetmişten fazla aktif kentliyi heyecanlandırmadan mümkün olamazdı. Karar almak için gereken uzun süre yanında değişik çalışma grupları (teknik, iletişim, yasal, kurumsal ilişkiler, ekonomik, vb) arasındaki karmaşık ilişkiler, sonunda süreci felce uğrattı. Birkaç haftalık çalışmadan sonra, süreç kesintiye uğradı, durdu. Projeye beraber komşuların kararlılığının sembolü olabilecek ve ön cephede bir strüktür üzerinde olması gereken inşaat reklam tabelası, sonunda iç avluda atıl durumda öylece bırakıldı. Elbette, sadece inşa edilmiş gerçekler dikkate alınacak olursa, Kentsel Reçeteler ile Pumarejo Konutu Vakfı arasındaki işbirliği bir başarısızlık olarak yorumlanabilir. Ancak, Kentsel Reçeteler, gerçekte, “konut”un

yatayda birçok insanın dahil olduğu organizasyon sistemi ile, ufak ufak, eylemin kendiliğinin kıvılcımını başlattığının altını çiziyor. Cirugeda'ya göre korkunun etkileri, katılan grubun büyüklüğüne ve kompozisyonuna göre farklılık gösteriyor ve bu durum da, sürecin ritmi üzerinde olumsuz sonuçlara yol açıyor. Peki somut bir şey ortaya konmamışsa, yaratılan neydi? Belki de en önemli kısım; bir kıvılcım, arzu, organizasyon şeması, kendin-yap atölyesinin deneyimlenmesi, temizleme günü ve bunlar yanında insan ilişkileri, ortak değerler, vb. Bugün, hala girişimler ritim içinde devam ediyor.

Hiç şüphesiz, krizin akut yılları; hızlıca gerileyen devletin müdahale etme yetisizliği, aktivist grupların ve kolektif uygulamaların, silkinip kendilerine gelmelerini sağladı. Kendin-yap

projeleri ve işgaller tüm İspanya genelinde meydana geliyor. Kentsel Reçeteler bugün tüm İspanya'da, ülkenin karmaşık planlama bürokrasisinde gezinen hatta sıklıkla kendi çıkarına kullanmakta hünerli davranan, düşük maliyetli, kendin-yap projelerine referans olarak görülüyor. Kolektif kendin-yap projelerinin savunucusu Cirugeda hayat arkadaşı ve mimar dostu Alice Attout gibi – Kentsel Reçeteler'in yapabilecekleri için, tüm ülkede çok sayıda “kolektif mimarlar” dan oluşan bir ağın desteğine güveniyor. İspanya genelinde değişik projelerde çalışan kolektif ağın üyeleri, son yıllarda güçlerini ve kaynaklarını birleştirerek, sosyal veya aktivist gruplara yardım ediyor. Ancak yine de bu yaklaşımın yasaların ve devletin kısıyında olduğu varsayılırsa bir bedeli olduğu da kesin. Cirugeda,

“Politikacılar ve teknokratlarla olan meydan okumalardan hoşlanıyorum ama her şeyden öte kendi projelerimi inşa etmeyi seviyorum. Sevilla’da kriz hepimizi etkiledi, umutsuz durumdayız ve işlerin yürütülüş şeklinde pek çok adaletsizlik var. Bu kadar boş ev ve kullanılmayan arazi ne olacak? Bir mimar ve vatandaş olarak bu beni oldukça ilgilendiren bir durum” diyor ve “daha önce randevu evi olarak çalışan eski bir evi kiraladım, ikinci el bir van sürüyorum, ve bunun dışında zerre kadar bir şeyim yok. Bu işte para yok” diye ekliyor.

Kaynaklar:

<http://istanbuldesignbiennial.iksv.org/all-events/film-screening/?lang=tr>

<https://www.facebook.com/IntDW2015?fref=ts>

<http://www.recetasurbanas.net/v3/index.php/en/>

Figür 43-45: Pumarejo Konutu, Sevilla, 2012
(Fotoğraflar. Recetas Urbanas)

EVİNİZİN CAMLARINI
ŞİŞECAM SOLAR LOW-E CAMLAR'LA DEĞİŞTİRİN,
KIŞI SICAK, YAZI SERİN GEÇİRİN.

Mehmet Şükrü & Co. Ltd.

29 İplik Pazarı Sokak, P.K. 16 Lefkoşa - KKTC
Tel : +90 392 227 26 28 | Fax: +90 392 228 12 08

Web: www.mehmetsukru.com

E-mail: mshukru@mehmetsukru.com

Röportaj

Natalie Hami ile Bodamya Köyü'nde Ortak Yaşamın İzlerini Ararken

Salih Koççat

English Summary Potamia Village with Natalie Hami

Potamia is a Bi-communal village in south Nicosia where Turkish Cypriots and Greek Cypriots have continued to live together after 1974 replacement in Cyprus. On this issue of Mimarca, I visited to Potamia, to discover the village and interview my friend, Natalie Hami who was born in 1984 as a Turkish Cypriot and grown up in Potamia. Natalie has a blog called My Cyprus, My Κύπρος, My Kıbrıs, www.mcmkmmk.org, and it is about her thoughts on growing up in the mixed village of Potamia as a Turkish Cypriot. The blog covers subjects such as language, dialects, identity, culture and more. Apart from the website, there is also a Facebook page: www.facebook.com/mycyprus.mykypros.mykibris

1. Natalie Hami
2. Bodamya Köy Kahvehanesi

Bodamya, güney Lefkoşa'da hem Kıbrıslı Türklerin hem de Kıbrıslı Rumların 1974 sonrası birlikte yaşamaya devam ettiği bir köydür. Pile gibi Birleşmiş Milletler tampon bölgesinde değildir. Şu an 450 kişilik nüfusa sahip olan Bodamya, Lefkoşa bölgesine hizmet veren endüstriyel bir alanın ardında pek de fark edilmeyecek bir konumda yer alır. Bugün Bodamya köyünde yaklaşık 50 Kıbrıslı Türk yaşamaktadır.

Köy girişinden itibaren, gelişmiş tarım ve hayvancılık aktiviteleri hemen

göze çarpar. Köyde dolaşırken, Rumca ve Türkçe kelimeleri günlük yaşam içerisinde hemen duyulur. Bir Kıbrıslı Türk ve Bir Kıbrıslı Rum muhtarı olan Bodamya, iki adet de kahvehaneyle sahiptir. Aynı meydana bulunan bu kahvehaneler Kıbrıs filmlerinden alışa geldiğim gibi, ayrı ayrı değil ama karma kullanılmakta. Bodamya köyü hem yerel hem de uluslararası basında köy içerisindeki bir binayı 'ortak yaşam müzesi'ne çevirme girişimleri ile geçtiğimiz yıllarda yer aldı. Bodamyalılar yapılan röportajlarda 'birlikte yaşamın sırrını

NH: Ben çocukken, evde İngilizce, büyük annem ile Türkçe ve arkadaşlarım ve diğer çevrem ile Rumca konuşurdum. Güney'de devlet okulları sadece Yunanca dilinde eğitim verdiğinden ailem benim özel okulda eğitim görmemi uygun gördü. Özel okullarda eğitim dili İngilizceydi ve Türkçe konuşacağım pek de fazla ortam yoktu artık. Dolayısıyla ben de Türkçe'yi bu geçen zamanda unuttum.

SK: *Türkçeyi yeniden öğrenmeye başladın, şuan kullanılan Türkçe ile küçüklüğünde bildiğin Türkçe aynı mı?*

NH: Evet, yaklaşık iki yıl önce yeniden Türkçe öğrenmeye başladım. İlk başladığımda şok olmuştum çünkü öğretilen aksan benim alışa geldiğim aksandan çok farklıydı. Çevrendeki insanlar Kıbrıslı Türk olduğunu biliyor muydu? Kıbrıs aksanı ile Rumca konuştuğumdan ve karakteristik olarak pek de Kıbrıslı Türk'e benzemediğimden birçok insan beni Kıbrıs Rum zannederdi. Bazen soy ismimi soran olurdu böylelikle Kıbrıslı Türk olduğum ortaya çıkardı. Eğer Rumca konuşursan Kıbrıslı Rum, Türkçe konuşursan Kıbrıslı Türk diye anlaşılm. Dil dışında pek bir fark yoktur.

SK: *Herkese takip etmesini tavsiye ettiğim bir blogun var. Blogunu anlatır mısın?*

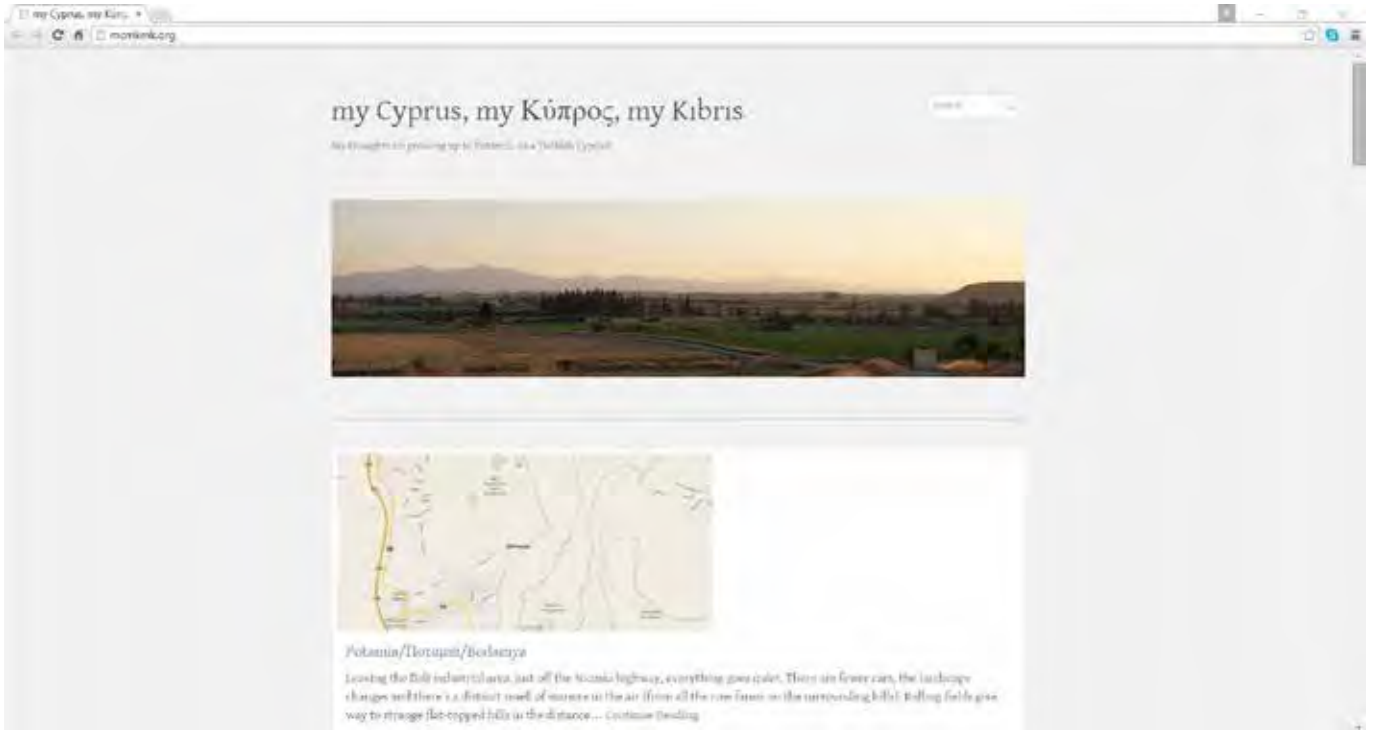
NH: Blogumun ismi My Cyprus, My

Κύπρος, My Kıbrıs ve Bodamya'da büyüyen bir Kıbrıslı Türk olarak kendi düşüncelerimi paylaşıyorum. Blogda şimdiye kadar dil, diyalekt, kimlik ve aile kültürü gibi konular üzerinde yoğunlaştım fakat bu daha başlangıçtı. İlerde Kıbrıslıların ilgisini çeken daha fazla konu da eklemeyi düşünüyorum. Blog yazmaya Türkçe öğrenmeye başladığımda başladım. Türkçe öğrenmeye başladığımda fark ettim ki, bu süreçte kendi kimliğim ve gerçek anlamda Kıbrıslı olmak ne demek diye daha çok düşünmeye başlamıştım. Kendimi konuşarak değil de yazarak daha iyi ifade ettiğimi düşünüyorum ve 'Benim Kıbrısım'ı anlattığım bu blog benim için en doğru ifade aracı oldu.

5. Natalie'nin Bodamya Köyü'nde geçen çocukluğu

6. Ayiu Sozomenu Kai Kato Tis Panayias, Bodamya

7. My Cyprus, My Κύπρος, My Kıbrıs. www.mcmkmk.org

8. Çiftlik Evi, Bodamya

My Cyprus, My Κύπρος, My Kıbrıs'a www.mcmkmk.org adresinden ulaşabilirsiniz ve www.facebook.com/mycyprus.mykypros.mykibris adresinden Facebook sayfasını beğenebilirsiniz.

Yazıyı yazmamda yardımcı olan, Bodamya köyünde bana kapısını açıp köyünü tanıtan Natalie'ye ve ailesine teşekkür ederim.

Fotoğraflar: Salih Koççat ve Natalie Hami

Referans

Müşterek Olan ve Mimarlığın Üretimi: Erken Bir Hipotez

Pier Vittorio Aureli *

Çeviri: Emre Akbil

Mimarlık sadece inşa edilmiş olan değildir. Mimarlık her mimari projenin (ve her binanın) dahil olarak imal edildiği paylaşılan bir bilgidir. Antik dönemde bu paylaşılan bilgi fiziki nesneler inşa etme pratiği iken, 15. Yüzyıldan itibaren mimari bilgi proje biçimini almıştır. Proje pratiğinin anlamı henüz var olmayan bir şeyi öne sürmektir (1). Bu öngörü etkinliği planlar, çizimler, imajlar, yazılar gibi araçların biçimini almıştır ki bu gelecekte gerçekleşecek olan bir vizyonu inşa etmek için gereklidir. Tam da bu öngörü etkinliği projenin kendi gerçekliğidir ve sonunda “gerçekleşecek” olandan bağımsız bir öneme sahiptir. Proje mimarlık üretim koşulunun olmazsa olmazıdır (sine qua non): binalar ve tasarım objelerine indirgenemeyecek, paylaşılan, ve dolaylı olarak kolektif, bilgiyi yeniden üretir ve ona biçim verir (2). İşte bütün mimari projelerin ifade ettikleri bu kolektif bilgi mimarlığın müşteregi olarak tanımlanabilir.

Geleneksel olarak müşterek müştereklerdir: kolektif olarak sahip olunan ve bu yüzden özel mülkiyete dahil olamayacak kaynaklar. Müşterekler su, nehirler, ormanlar ve buna benzer diğer şeylerdir. Ancak çok önemli diğer bir müşterek türü ise bilgidir: çoğulluğun (multitude) birlikte çalışmasına olanak sağlayan kolektif aklın ortak ve paylaşılan ürünüdür. “Mimarlık disiplininin” geleneksel olarak anladığımız şey-örneğin, birikmiş tecrübeden oluşan bilgi, tarihi örnekler, bina ve

tasarım tekniği, mekanı ve biçimi anlama yöntemleri- birkaç yetenekli üztün zekalı kişinin ürünü değildir, ancak her zaman kolektif olarak üretilir. Mimarlık sadece paylaşılan ve müşterek bir bilgi olarak var olabilir. Müşterek olanın mimarlık üretimindeki önemini kavramak zor değildir. Mimari bir projeyi geliştirmek biçimleri, gelenekleri, kodları, örnekleri ve mekan algısını ve anlayışını yeniden üretmek anlamına gelir. İşte bu yüzden –bir bilgiler bütünü ve disiplin olarak anlaşılan- mimarlık ayrıcalıklı bir mekana itilmiş politik ve ekonomik parametrelerden bağımsız olarak idealize edilemez. Tam aksine bugün sermaye tarafından istismar edilen ve meşrulaştırılan her mimari projede ifade bulan bu kolektif bilgi türü olarak “mimarlık disiplindir.”

Bir zamanlar ekonomi dışındaki alanlar olan imgelemler, duygulamalar ve bilgi, post-Fordizm ile üretimin temel koşulları haline gelmiştir. Dahası, üretim, özellikle bilgi üretimi, işbirliğini toplumun temel işleyişi (modus operandi) olarak vurguluyor. Bu mimarlık üretiminde daha belirgindir: her mimari proje birçok farklı aktörün birlikte çalışması sonucu ortaya çıkarken kolektif olarak üretilen bilgiye sürekli gereksinim duyar. Ve fakat mimari projenin bu gerçekliği tekil müellifin imzası ile temsil edilen mimarlığın üretim yöntemi ile çelişir.

Böylelikle, müşterek olan, üretilen her şeyin eşsiz aurasını yansıtmak

üzere örgütlenmiş stiller, kimlikler ve müellifliğin giderek artan etkileri sonucu dağılmaktadır. Bu durum özellikle mimari üretimin anlatıldığı sergilerde ve yayınlarda kritik hale gelir. Bu şekilde müşterek olan, birbirinden kesin olarak farklı gibi görünen bireysellikler noktasına indirgenir. Bu gerçekliğe karşı hatırlamamız gereken şey müştereklerin farklı bireyselliklerin buluşma noktası olmadığı ancak birey öncesi üretimden doğan tekil bir biçim olarak her an bireysel eylemlerin gerçekleşeceği olanakları sunmasıdır. Mimaride müşterek bir zemini düşünmek değişmez bir çerçeve gibi değildir (evrensellik kavramı gibi) fakat birey öncesi gerçek olarak, şekil veren herhangi bir tekil hareketi haber veren ön bireysel gerçeklik, filozof Paolo Virno'nun azami müşterekler ve azami tekil arasındaki ilişki tanımının anlaşılmasını gerektirir(3).

Virno, kendisinden önce sahne alan ve kendisinden sonra sahne alacak olan tüm konuşmacılardan farklı olan özgün bir konuşmacıdan bahseder. Ve ancak bu konuşmacının diğerlerinden farkı tam da konuşmasının diğerleri ile ortak bir doğasının olmasıdır: dil yetisi. Virno'ya göre:

Anlamli sesler türetme kapasitesi –ki bu Homo sapiyenlerin biyolojik önkoşullarından biridir- bireyselleşmediği taktirde konuşmacıların çokluğu içinde kendini gösteremez: ve bunun aksine bahsi geçen konuşmacılar çokluğu her birinin birey öncesi gerçekliğe katılımı olmadan tasavvur edilemez, ki bu tam da anlamli sesler türetme kapasitesidir.

Bu süreçte tarihsel olarak belirlenmiş bir gerçeklik tecrübe ve pratiğin olağanüstü farklılaşması sürecine yol verir. Virno'nun tartıştığı gibi "Birbirini geçersiz kılmaktan çok uzak bir biçimde müşterek olan ve tekil olan birbirine kısır bir döngü içindeymişçesine atıfta bulunurlar". (5)

Duns Scotus ve Gilbert Simondon'un izinden giderken, Virno müşterek olan ve tekil olanın ilişkisini mümkün olan ve aktüalitenin ilişkisi ile açıklamayı uygun görür. Mümkün olan (potentiality) sonlu şeyler olarak belirlenmemiş sonsuz olasılıklar aralığıdır, tarihsel olarak belirlenmiş olasılıkların gerçekliğidir. Aktüalite, sonlu olan şeylerin biçiminde ve olaylarda muhtemel olanın belirlenmesidir. Burada vurgulanması gereken aktüel olanın (bir olay, bir obje, bir kişi) mümkün olanın içindeki olasılıkların sınırlarını hiçbir zaman tüketemeyeceğidir. Diğer bir deyişle belirlenmiş olan – bireyselleşmiş birey- müşterek olanın için mümkünler sonsuzluğunu muhafaza edemez. Aynı zamanda bireyselleşmiş birey – tekillik- sonsuz karşıtlıklar ve sınırlamaların kalıntısı da değildir. Mümkün olanın hakikati olarak, tekil olan her zaman müşterek olanın içinde kalır. Bu sebepten dolayı, birey öncesi anlamı ile, müşterek olan Evrensellik kategorisi ile radikal bir tezat içindedir. Virno'ya göre farazi bir kategori olan Evrensellik, halihazırda tekdüze olarak tekrarlayan bireyselleşmiş varlıkların bazı karakterini soyutlayan sözel düşüncenin bir ürünüdür. Öte yandan Müşterek olan, bireyler arası iletişimi mümkün kılan birey öncesi gerçekliğe atıfta bulunması sebebi ile realist bir kategoridir.(6)

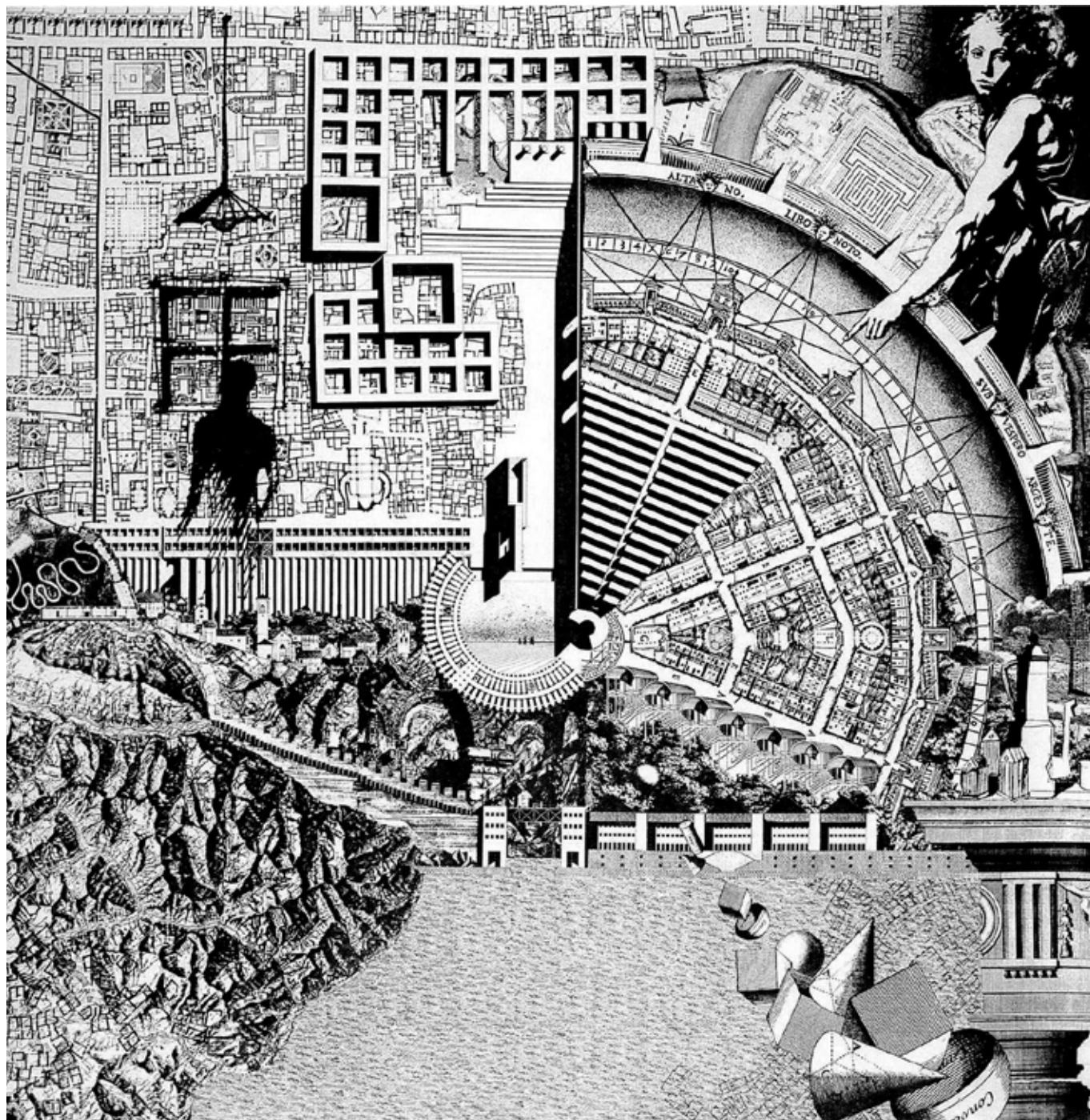
Müşterek olanı belirgin kılmak mimarlığı bireysel katkıların ürünü olarak değil ama kolektif bir güç olarak kavramsallaştırmak demektir,

bir birey öncesi gerçeklik olarak mimari üretimin ve ayrıca otonom olan bir şeyin üretken tabanını oluşturur, teknik ve ticari belirlemeyi aşar ve yaşadığımız mekanın kolektif anlayışını ifade eder. Mimarlık tarihinde geriye doğru baktığımızda mimarlıkta müştereyi tanımlama arayışlarını bulmak zor değil. Burada iki örnek üzerinde durmak istiyorum.

Fransız mimar ve kuramcı Claude Perrault'nun müştereyi vurgulayan ilk mimarlık kuramını ortaya koyan mimarlık kuramcısı olduğunu belirtmek mümkündür. Perrault'nun 1863 yılında yayınlanmış Beş Düzen Üzerine Tezi, mimari dil ve birey öncesi sosyal boyutlar üzerine kapsamlı emareler sunan bir teori olarak algılanabilir. (7) İyi bilindiği üzere, ünlü Querelle des Anciens et des Modernes yazısında Perrault, beş düzenin gramerinin doğanın imitasyonu ile ilişkilendirilemeyeceğini ve bu yüzden de aşkın kurallara atıfta bulunmanın yersiz olduğunu vurgular. Örneğin Perrault, beş düzenin oranlarını tanımlamaya çalışan kuramcıların otak evrensel bir standart üzerinde anlaşamadığını not eder ve her birinin farklı yorumlar önerdiğini söyler. Bu Perrault'yu orantısız güzelliğin evrensel bir önkoşula tabi olmadığı ve alışkanlıkların ve geleneklerin ortak bir ürün olduğu sonucuna varmasını sağlar. Perrault'nun sonuçlandırdığı şekliyle "Hiçbir mimarlık kendi içinde doğru orantılar içermez: genellikle tecrübe ettiğimiz orantılardan çok uzaklaşmadan, muhtemel ve makul olanların ikna edici akıl ile bulup bulamayacağını görmek kalıyor geriye."(8) Burada anlaşılması önemli olan şey Perrault'nun kuramında mimari biçimin üretimi, adetler, alışkanlıklar ve belirli bir tarihi sürenin bilgisi sonucu oluşan müşterek bir birey öncesi potansiyelin hakikate erme süreci olduğudur. Perrault ile birlikte ilk kez mimari dil doğanın imitasyonu olarak değil ve

fakat evrimi belli bir zamansallığın ethosu ve sosyalleşme moduna tepki veren belli belirsiz göstergeler olarak anlaşılacaktır.

Mimari dil içinde müşterek tanımını getiren bir diğer kuramsal katkı ise Aldo Rossi tarafından 1956 ve 1976 yılları arasında geliştirilen kentsel çalışmalarıdır: 19. YY'ın başında dönüşüme uğrayan Milan şehri üzerine yazmış olduğu önemli çalışmalardan, bitiremediği proje Citta Analoga'ya. (9) Rossi'nin çalışmalarını tanımlayan şey onun, sadece bireysel mimariye değil, tüm şehre odaklanmış olduğu gerçeğiydi. Rossi 1950ler ve 60larda İtalya ve Avrupa'da onun için erişilebilir olan bütün kentsel koşulları, şehir merkezinden, savaş sonrası çeperlere ve 1960 banliyöleri gibi diğer yeni oluşmakta olan kentsel biçimleri keşfetmeye çalıştı. Rossi 1960lı yılların başında bu bilgi birikimini sistematize edebilecek bir metot arayışına girdi ve bu ona tipoloji fikrini yeniden canlandırmada yardımcı oldu. Rossi tipoloji fikri sayesinde mimarlığın hem 'büyük ustaların' bireysel katkılarına hem de geç modern dönemin teknokratik evrenselliğine indirgenemeyeceğine inanıyordu. Tipoloji çalışmalarında Quatremère de Quincy'nin tip tanımlamalarından esinlendi. (10) Quatremère için tip mekanik olarak kopyalanacak modeller değil, ancak çeşitli obje ve binalara nirengi noktası veren bir fikirdir. Öyle ki tipoloji taklit edilemez ve sadece somut bir biçim olarak hakikate varır. Ne var ki Quatremère tipi bir önkoşul olarak vurguladığında, "gelişmelerin ve çeşitli biçimlerin ilgili objeyi bir çeşit çekirdeğin etrafında toplaması ve örgütlemesi" evrensel ve kökenci terimler ile tanımlamış olur. Rossi Quatremère'in tanımından belirgin bir biçimde etkilenmiş olmasına karşın, onun tip kuramı biraz daha farklıdır. Rossi için tip bir çekirdek veya nirengi olarak ortaya çıkmaz, ancak

1. Aldo Rossi, *La Città Analoga* (1976)

basitçe bir yapılandırma ilkesidir. Bu yapılandırma ilkesi özgün bir yer ve zamandaki politik ve sosyal koşullara bağlıdır. Bu yüzden tarihsel olarak (ve aynı zamandan politik olarak) belirlenmiş olan tip sadece Rossi'nin tanımlamış olduğu kentsel eserin tekilliği sayesinde somutlaşabilir. Ve yine de müşterek ve mümkün olan gibi tekillik tarafından tüketilemez, "tüm mimari biçimler tiplere indirgenebilseler bile" hiçbir tip tek bir biçim ile tanımlanamaz. (11) Öyle ise kentsel eser tipi hakikate (aktüaliteye) ulaştıran tekilliktir, ve diğer yandan tip yapılandıran ilke olarak tüm sosyal alışkanlıklar ve geleneklerin toplamı olan müşterek biçiminde kalır. Rossi'nin terimleri ile, tipoloji –tip üzerine söylem- genel olarak anlaşıldığı üzere belli bir bina tipi değildir, onun yerine mimarlık içinde analitik bir andır, kent eserini tükenmek bilmeyen bir alanın somut bir ifadesi olarak anlamamızı sağlayan fikrîsel çerçevedir. Bu alan, Rossi tarafından hiçbir zaman önceden tanımlanmış bir biçim verilmemiş, tarihsel olarak belirlenmiş müşterektir, paylaşılan adetler, alışkanlıklar ve çoğul bireylerin oluşumuna imkan tanıyan fikirdir. Diğer yandan Rossi bu müşterekçi mimarlığın sonlu terimleri ile isimlendirir: kent eserini (urban artefact) somutlaşan bir hakikat olarak tahayyül ederken yaptığı budur. Rossi'nin kuramındaki biçim (Scoto'yu izleyen) Virno için Principium Individuationis, yani potansiyel olanın aktüel olma sürecidir. İşte bu yüzden ki Rossi kent eserini locus, merkez, bireyselliği olarak kuramsallaştırır: bu da yerin sonlu, limitli ve tekil biçim oluşudur. Organisistlere, yani 1960larda popülerlik kazanmış olan mimari biçimi kent mekanının sürekliliği içinde çözmeye çalışan ekolojik bakış açısına sahip mimarlık teorilerine, karşı Rossi kent eserini şehrin potansiyelini sonlandırmayan tekil bir olay olarak ortaya atmıştı.

Bu tekil olay şehir içinde bir iz olarak diğer her şeyden kuvvetli bir biçimde farklılaşan ve farklılığı müşterek olana aidiyetinden kaynaklanan, şehrin yapısalci dinamizmi içinde var olur.

Daha önce söylediğimiz gibi post-Fordizm dil, imgelem, ve duygulam gibi tüm insansı karakterleri işleten bir üretim biçimidir. Burada üzerinde durmamız gereken şey ise bir bina veya başka bir tasarım ürünü sonlu üretim süreci ve kullanımı, tek bir objeye, bireye veya müellife indirgenemeyecek bir geçekliğe sahiptir. Eğer proje her zaman sosyal bir jest ise bu jest kolektif olarak üretilen bilgi içine eklenmiştir. Bu gerçeklik bir yandan bireysel kimlikler ve müelliflik üzerine vurgu yapan bireysel mimarlar ve ofisler ile ihtilaf içindedir ve diğer bir yandan da her geçen gün prekarite koşulları artan bireysel imzaların ardına gizlenmiş mimarlık emekçilerinden oluşan çoğulluğun koşulları esasen üzerinde durulması gereken durumdur. Giderek daha şok edici bir biçimde karşımıza çıkan şey bu yaratıcılık ortamından ekonomik çıkarların paylaşımı sırasında doğan yoksunluk rejimidir.

Bu bağlamda aşırıya kaçan müelliflik biçimleri sayesinde ticarileşen mimarlık sonucu mimari kimliklerin sermaye için önemli enstrümanlar olduğunu görebiliyoruz. Sermaye bu kimlikleri müşterekleri meşrulaştırarak ele geçirmek için kullanıyor. Divide et impera mimarlığın kolektif bir bilgi türü olarak sermayenin amaçları için meşrulaştırılması ve bireysel müelliflerin ürünlerinin ikonik binalar biçiminde zuhur eden geçit törenlerine dönüşmesidir. Bu duruma karşı mimarlığın kalbinde ve tam da 'mimarlık için ortak bir zemin' olarak müştereklere dair ortak bir tutum içerisinde ilk olarak üretken

bir güç olarak politik bir kavrayış geliştirmek önemlidir. Bu kavrayış de-facto olarak mimarlığı üreten ve giderek ekonomik ve varlıksal dengesizlikler içinde yaşayan asgari ücret ve yaşam koşulları sağlamayı gerektirir. (12) Asgari ücret mimarlar arası dayanışmayı bireysel olarak yönetilen ve işbirliğinin bireysel imzayı detekleyen güç olarak kullanıldığı ofislerin deli gömleğinden kurtaracaktır. Böyle bir ekonomik realite mimarlık disiplini piyasasının parametrelerinden bağımsız bir evrim sürecine açacaktır. Müşterek olana dair ortak bir tutku aynı zamanda mimarlık üretiminin kendisinin-biçimsel olarak- yapmacık bir yenilikçilik ve özgünlük iddiasına sapsmadan herhangi bir mimari biçimin birey öncesi kökenlerinin kavraması anlamına gelir. Bu biçimlerin müşterekçi kökenlerini ortaya koymak için principium individuationis'lerini (hakikata dönüşen potansiyelin sürecini) sergilemeleri gerekir. Örnek olarak Le Corbusier'in Masion Dom-ino'su ve Mies'in "deri ve kemik" bina tekniği ile üretilmiş projeler gösterilebilir. Bu örneklerde binanın gerçekleşmesine olanak veren endüstriyel teknik gizlenmez, hatta tam aksine mimari imgenin koşulu olarak sergilenir. Bu da mimarlığın tekil biçimler türeten jenerik bir dil olması gerektiğini anlatır. Sadece müşterekçi gerçekliği ifade eden estetik bir mimarlık dili potansiyel bir mimarlığın dışavurumu olabilir. Bireysel ifadelerin koleksiyonu olan mimarlığa tezat olarak müşterekçi mimarlık her tekil dışavurumunu- bir çizim, bir bina veya yazı olarak- kamusal biçimini ortaya koyacaktır. St Paul'un Musevilere yazdığı ünlü mektubun pasajından alıntı yapan İtalyan mimarlık kritiği Edoardo Persico'nun tanımladığı mimarlıklar gibi, mimarlığın potansiyel boyutu "umulan şeylerin nesnelliği, görünmeyen şeylerin kanıtı"dır.

İngilizce metin Common Ground: A Critical Reader, Venice 2012 kitabında yayınlanmıştır. Bu metin yazarın izni ile Mimarca için Türkçe'ye çevrilmiştir.

Pier Vittorio Aureli*
Prof. Dr. Pier Vittorio Aureli
AA School of Architecture, London
Visiting professor, Yale University

Notlar:

1. "Proje" kategorisi için bakınız: Massimo Cacciari, "Project" in: *The Unpolitical: On the Radical Critique of Political Reason*, edited by Alessandro Carrera, translated by Massimo Verdicchio. New York: Fordham University Press, 2009, pp. 122-145
2. Proje kabaca "ileriye doğru atılan" anlamındaki latince *projectum* kelimesinden türer; Üretim (*produce*) kelimesi ise "öne çıkarmak" anlamına gelen *producer* kelimesinden türer; iki kelime de "öne sürmek" anlamına gelen *proficere* kelimesi ile benzerlikler içerir.
3. Bakınız: Paolo Virno, *E così via all'infinito. Logica e Antropologia*. Milan: Bollati e Boringhieri, 2010
4. Ibid. p. 197
5. Ibid. p. 197
6. Ibid. p. 205
7. Claude Perrault, *Ordonnance des cinq espèces de colonnes selon la méthode des Anciens*, translated in English as *A treatise of the five orders of columns in architecture*, 2010.
8. Ibid. p. 25
9. Daha önce tam olarak açığa çıkmasa da müşterek olan 190 ortalarına kadar olan Rossi'nin tüm yazılarına sızmış gibidir. Bakınız: Aldo Rossi, *Scritti Scelti 1956-1972*, edited by Rosaldo Bonicalzi. Milan: Clup Edizioni, 1976.
10. Aldo Rossi, *L'architettura della città*. Padua: Marsilio, 1966; translated in English as *The Architecture of the City*, translated by Diane Ghirardo and Joan Ockman. Cambridge, Mass: U.C. MIT Press, 1982, p. 40
11. Ibid. p. 41
12. On the issue of "basic income" see Philippe Van Parijs, *Arguing for Basic Income*. London: Verso, 1992

Figür 1: Bastille Hapishanesi

Disiplin Ötesi

Bir Şiddet Mekanı Olarak Hapishane

Nurcan GÜNDÜZ

“Hapishaneler normal olmayan, kötü yerlerdir. Hapishane üzerine konuşmaya, yazmaya ve bir şeyler yapmaya başlarken bu gerçeği bir an olsun unutmamak gerekir.”

Aytekin Yılmaz

Devletin suçluların cezalandırması için tasarlanan hapishanelerde mekanın, nasıl bir şiddet aracına dönüşebildiğini, devlet şiddetine, ceza ve infaza ilişkin teorilerle bağlantılandırarak açıklamaya çalıştığım ilk taslaklar sıkıcı ve aşırı didaktik oldu...Dergideki en sıkıcı yazıyı yazmış olmakla övünen biri olacağını da düşünmediğim için, yazıyı defalarca değiştirdiğimi itiraf ediyorum.

Hapishane hemen herkesin aklına şiddeti getirir ve kurgusuna dahil olan herkes tarafından şiddetin uygulandığı bir mekandır. Hapishane alanında şiddet, baskın bir yaşam ögesidir. Devletin mahkumlara şiddet uygulaması ve mahkumların birbirine şiddet uygulamasıyla harmanlanan hapishane alt kültürü, ‘dışarıdan’ çok farklıdır. Yazının amacı, bu alt kültürün ürettiği şiddetin tartışılması değildir. Esas mesele, hapishanede mekanın bir şiddet üretme aracı

olarak kurgulanmış olmasını ortaya koyabilmektir.

Devlet iktidarının kurgulandığı ve uygulandığı mekanların en önemli hapishanedir. Çünkü hapishane, cezanın en yaygın uygulama şekli olan kapatılmanın gerçekleştirildiği yerdir. Kapatılma kentsel mekanlarda da normalleşmiş iktidar alanları olarak kendini gösterir. Güvenlikli konut sitelerinde olduğu gibi kentsel kapalılıklar ilişkisiz öbekler yaratırken içerdiği kişiler üzerinde bir iktidar biçimi kurar ancak hapishane bu ilişkisizliği en üst kerteğe taşır. Hapishaneyle devlet, suç işleyenin özgürlüğünü ortadan kaldırarak onu cezalandırır. Mekan, devletin uyguladığı bu ‘kapatma’ şiddetin aracına dönüşür.

Cezanın ve infazın amaçlarının ne olduğuna dair görüş birliği yoktur. Su götürmez gerçek şudur: bugün geldiğimiz noktada, cezayı belirleyen ve infaz eden devlettir. Geçmişteki kötü deneyimlerin de etkisiyle devlet, infazı başkalarına bırakmaz. İnfazın başkaları tarafından yapılması, onların iktidara ortak olması demektir ki bu halk üzerinde kurduğu tahakkümle, güç algısıyla beslenen modern

devletin isteyeceği bir şey değildir.

Cezanın ve infazın amaçlarına ilişkin ortaya koyulan düşüncelerin ve zamanla pratikten doğan gereksinimlerin, hapishanelerin tasarımını da etkilediği görülür. mimari kaygılar yanında, ceza ve infaza ilişkin değişik fikirler ve pratikten elde edilen deneyimler, hapishanedeki devlet şiddetinin mekansal anlamda somutlaşmasını da etkilemiştir. Cezanın ve infazın amacı, bunlarla da bağlantılı olarak infaz sistemlerinin ne olduğu, barınma, beslenme, güvenlik ve infazın maliyetiyle ilgili konular, hapishanenin mekansal kurgusunda belirleyici rol oynar.

Mekanı bir şiddet uygulama aracı olarak kullananlar arasında devletin başı çektiğini ortaya koymak için devlet – şiddet ilişkisine kısaca değindikten sonra birebir hapishaneyle ilgili konulara değineceğim. Bu yazı okunurken, özellikle hukukçu perspektifinin mimarlık perspektifiyle kesişemediği noktalarda, beni hoşgörüle karşılamanızı umuyorum. Devlet ve Şiddet Modern devlette, bireylerin yaşamından ve toplumsal yaşamdan

Figür 2: Panopticon İç Mekan

şiddetin tasviyesi için devlete şiddet tekeli verilmiştir. Devleti devlet yapan şiddet tekelidir. Devlet şiddeti uygulama yetkisine sahip olduğu gibi, şiddet kullananlara ceza verme yetkisi de devlete aittir.

Cezalandırma için devletin kullandığı araçlardan biri hapishanedir. Unutmamak gerekir ki devlet, cezalandırmayı yalnızca suç işleyenlere karşı değil, suç işleme ihtimali olanlara karşı da kullanır. Cezanın amaçları arasında, ibret de vardır. Hapishanedeki şiddet teması, suç işleme ihtimali olanların da ibret alarak suç işleme kararlarından vazgeçmelerini sağlayacak şekilde düşünülmüştür. Hapishanede somutlaşan şiddet kurgusu, madalyonun iki yüzü gibidir. Bir yüzünde şiddet hapishane içindekilerin birebir yaşadığı şiddettir. Diğer yüzünde ise üretilen şiddeti yaşamaktan korkan bireyin suç işlemekten çekinmesi vardır.

Kişinin özgürlüğünün sınırlandırılarak toplumdan izole edilmesi, diğer mahkumlardan tecrit edilmesi, şiddettir. Suçlunun ceza olarak özgürlüğünden yoksun kılınması, devletin bir şiddet uygulama biçimidir.

Devlet, hapishane mekanını araç olarak kullanıp kişinin özgürlüğünü sınırlar, onu toplumdan soyutlar. Bu kurguda hapishane mekanı, devlet şiddetinin temel aracı olarak karşımıza çıkar. Bunun ötesinde, pratikte senaryoya dahil olabilecek hapishane alt kültürü, işkence, hapishane çalışanlarının uyguladığı bireysel şiddet ve benzeri konular, ancak mahkuma uygulanan şiddetin yanında ikincil öğeler olarak kabul edilebilirler.

“Hapishane” denilen yer böyle miydi? Sorduğumuz sorunun cevabı kuşkusuz ‘hayır’ dır. Hapishaneler, cezalandırma düşüncesinin ortaya çıkmasından çok sonra kullanılmaya başlanmış ve çeşitli faktörlerin etkisiyle zamanla değişmiştir.

16. yüzyılda, cezalandırmanın amacıyla ilgili düşünceler değişmiş, suçlunun ıslah edilmesi gerektiği düşüncelerinin gelişmesiyle bedene ve yaşam hakkına yönelik cezalar yerine özgürlüğün sınırlandırıldığı cezalar infaz edilmeye başlanmıştır. Ödetme yanında suçlunun topluma kazandırılması düşüncesi de ortaya çıkmaya başladığından infaz biçimleri, buna bağlı olarak

da infaz mekanları evrilmiştir. 20. yüzyılda, cezaların infazında asgari bazı şartlar belirlenmiştir. Sonuç olarak, infazın tarihte kabaca üç önemli evreye ayrıldığını söylememiz mümkündür. Bunlardan ikincisi, kapatma şeklinde ceza infazının ortaya çıktığı dönem, üçüncüsü de bunun belli kurallarla yapılmaya başlandığı dönemdir. Kapatma şeklinde ceza infazının ortaya çıkıp zamanla baskın cezalandırma biçimi olarak uygulanması da kapatmanın yapıldığı mekanları önemli kılar. İnceleyeceğimiz, kapatmayla ilgili kapatmanın amacı vb. hususların, kapatmanın yapıldığı yerlere yansımalarıdır.

Hapishane benzeri ilk kurumsallaştırma İngiltere’de VI. Eduard’ın 1555 yılında kurdurduğu çalışma evidir. Yaklaşık kırk yıl sonra, 1588’de Amsterdam’da kurulan Rasphuis, gözetleme ve denetleme için açılan ilk hapishanedir. Bu gerçek, hapishanenin modern devletin bir kurumu olduğunu gösterir.

İktidarın cezalandırma yetkisini kullandığı hapsedme pratiğinin ilk karşımıza çıktığı dönem olan Ortaçağ’da, özgürlüğü bağlayıcı cezalar çoğunlukla manastırlarda

Figür 3: Panopticon Çizimi

infaz edilmekteydi. Bunun haricinde hapis cezası uygulanması enderdir. İnsan onuru düşüncesinin henüz gelişmediği bu dönemde özgürlüğü bağlayıcı cezalar kapısız, penceresiz mekanlarda, mahkum zincirlenerek infaz edilmekteydi. Sağlık ve beslenme koşulları oldukça kötüydü. 17. yüzyılda, hükümlüler yanında fakirler, evsizler ve akıl hastaları da cezaevlerine kapandığı için bir çok sorun ortaya çıkmış, cezaevlerinin devlet yerine özel işletmeler tarafından çalıştırılmaya başlanmasıyla sorunlar daha da artmıştır.

Beccaria, ölüm cezası yerine özgürlüğü bağlayıcı cezayı ve hükümlülere insani muamele yapılmasını, bunun için asgari ölçütler getirilmesi gerektiğini ortaya koymuştur. Fransız İhtilali, hapishanelerin insani koşullarda yaşanabilir yerler olması bakımından bir dönüm noktasıdır. O dönemin sembollerinden Bastille Hapishanesi, Fransız İhtilali'nin sembollerindendir.

Özgürlüğü Bağlayıcı Cezalarda Farklı İnfaz Tercihleri: Farklı Mekanlar İnfazın amacındaki farklılıklar ve infazın uygulamasında ortaya çıkan problemler hapishanelerin tasarlanmasında hapishane ve çevresinin tasarlanmasında ve iç mekanların düzenlenmesinde – mekanların tanımlanmasında – etkilidir.

Hapishanenin Dışı ve Çevresi: Hapishane Modelleri

İçeride cezasını çeken mahkum hapishane mekanıyla toplumdan ayrıldığı gibi, hapishane de yüksek güvenlik önlemleriyle şehirden ayrılır. İnfaz yeri, gelişmiş ülkelerde Chicago ve Heidelberg örneklerinde olduğu gibi şehir içinde bulunabilirse de genellikle şehirden izole edilmiş, şehirleşmiş alandan uzak arazilere hapishane inşa edilir. Bazı cezaevleri, şehir dışında bir yerde inşa edilmişse de zamanla şehrin büyümesiyle şehir içinde kalmıştır. Sanırım Kuzey Kıbrıs'ta Sanayi Bölgesi'nin büyüdükçe Merkezi Cezaevi'ne yanaşması ve bugün Merkezi Cezaevi'nin Sanayi Bölgesi ile yanyana bir görüntü vermesi bunun iyi bir örneğidir.

Cezaevi mekanının tasarlanmasında, cezaevinin nasıl bir infaz rejimine uygun çalıştırılacağı da önemlidir. Örneğin, dışarıya açık olup olmama bakımından Türkiye'deki sistem esas alınarak üç tip cezaevi vardır : açık cezaevi, yarı açık cezaevi ve kapalı cezaevleri. Yarı açık ve kapalı cezaevlerinde firara karşı engeller vardır ve kapalı cezaevlerinde dışarıyla temas yoktur. Kıbrıs'ta cezaevi kapalı cezaevlerdir. Hem içten hem dıştan ciddi bir güvenlik protokolü vardır ve mekan çeşitli araçlarla – yüksek duvarlar, dikenli tel ve kamera vb. görsel denetim araçlarıyla – mutlak şekilde dışarıdan izole edilmiştir. Görüldüğü gibi önlemlerin ağırlığı arttıkça mekanın tasarımı değiştiği gibi, artı önlemlerle, birebir mekanın tasarımına ait olmayan öğeler de ortamda yer alırlar. Açıklamak gerekirse: yüksek duvarlar veya

araziye çevreleyen yüksek çitler yüksek güvenlikli bir kapalı cezaevinin olmazsa olmaz unsurları olarak görülürken, güvenlik gereksinimi arttıkça buna dikenli teller, kameralar vs. Gereçlerle takviyeler yapılır.

Bilgi güçtür. Günümüzde suçun önlenmesi ve işlenen suçların aydınlatılması için kamera kullanımının ne kadar yaygın olduğu ortadadır. Yalnız devlet değil, özel şirketler de müşterileri ve potansiyel müşterileri hakkında sürekli veri toplamak isterler. İnsanlar, toplumsal yaşantılarında bir takım gözlemler altında yaşarlar. Güvenlik kameraları, sık yapılan sektörel anketler, sokak röportajları, sosyal medya kullanımına ilişkin istatistik veriler ilk akla gelen gözetleme yöntemlerindendir. Toplum yaşamına nazaran mikro alanlar olan hapishanede de durum farksızdır. Hapishanede de bilgi iktidarı besler. Gündelik yaşamda devlet iktidarken, hapishane mikro kosmosunda iktidar hapishane yönetimidir. Bu mikro iktidar şemsiyesi altında; hapishane, belli bir modele göre inşa edilmiş ve bu modele göre hem dış tasarımı hem de içindeki mekanların tasarımı yapılmış olabilir. Örneğin, ünlü hapishane modellerinden olan Bentham'ın panoptikonu, bu düşünceden hareket eder. Hapishane, mahkumun – gerçekte öyle olmasa bile – cezayı infaz eden tarafından izlendiğini düşünmesi üzerine kuruludur. Merkezdeki bir noktanın etrafına dairesel (bazı durumlarda da yarım daire biçiminde) yerleştirilen hücrelerin etrafı duvar olmakla birlikte, önü ve arkası

Figür 4: Chicago Hapishanesi, Çatı Alanı

Figür 5: Chicago Hapishanesi, İç Mekan

görünemediğinden, panoptikonda mahkum hiç bir yan tarafı görmemesine rağmen o her zaman görünebilir (veya içinde o düşünce yaratılır). Panoptikon hapishane modellemesi daha çok mekanın içini ilgilendiriyor gibi görünse de, dışarıya karşı ortaya çıkan dairesel görünüm, hapishane sakinlerinin bütünü dışarıdan tecrit eder. Bu nedenle, dış tasarım başlığı altında değerlendirilmesi daha doğrudur düşüncesindeyim.

Hapishanenin İçi: Oda, Koğuş, Hücre Tasarımları

Tarihi, hapishanelerin tarihi kadar eski olan ilk infaz sistemi, müşterek hapis sistemi olarak da adlandırılan topluluk sistemidir. Bu sistemde, hükümlülerin cezaları toplu olarak infaz edilir. 16. yüzyılda, yönetimi elinde bulunduran derebeyleri ve din adamları, topluma zararlı olduğu düşüncesinde oldukları kişileri şatoların ve kalelerin içinde bir

arada tutmaktaydılar. Amaç bu kişileri bir arada tutarak kontrol edebilmek ve cezalarını çekmelerini sağlamaktır. Bu devirde hapis cezalarının infazı için ayrı bir mekan inşa edilmesi düşüncesi yoktur. Hapsedilecek herkes, şatonun veya kalenin belli bir yerinde bir arada bulunmaktadır. Kapatılma, ilk olarak kalelerde, hisarlarda yer alan demir kafeslerde veya zindanlarda yapıldı. Bunun yanında terk edilmiş yapılarda, yer altında kalan kısımlarda da ceza olarak kapatılma uygulanmaktaydı. Dolayısıyla ilk etapta, cezalandırma için ayrıca bir mekan inşa edilmesi fikri ortaya çıkmamıştır. Ortada, kapatılma mekanı olarak tasarlanan yerler değil, iktidarın kendini gösterdiği mekanların, örneğin kalelerin, cezaların infazı için ayrılmış kısımları vardır.

Amsterdam sistemi de denilen topluluk sisteminin ciddi sakıncaları ortaya çıktıktan sonra, suçluların birbirlerinden ayrılmasının infazın

amacına daha çok hizmet ettiği düşüncesiyle, Pensilvanya sistemi ve Auburn sistemi olarak adlandırılan iki farklı hücre sistemi ortaya çıkmıştır. Bu sistemler, birbirlerinden infaz kuralları anlamında farklılaşırlar. Ancak mekanın tasarımına etkileri, hapishanelerin hücreler ve mahkumların kısıtlı sürelerle bir araya gelecekleri ortak mekanların düşünülmesi şeklinde olmuştur.

Her ülkede, cezaevi tipleri, cezaevlerinin fiziksel özellikleri birbiriyle aynı değildir ve aynı şekilde sınıflandırmalara tabi tutulmazlar. Türkiye’de cezanın infazı farklı şekillerde inşa edilen ve içerisinde infaz rejimi bakımından farklı uygulamaların yapıldığı cezaevleri vardır. (bkz. Tablo1).

Mekan; infaz sistemine ve mahkumun nitelikleri (örneğin kadın veya çocuk olması) gibi hususların etkisiyle, hücrelere, odalara veya koğuşlara ayrılır. Hücreler, en küçük

infaz birimleridir ve mahkumun tamamen tecritini sağlayan mekanlar olarak tasarlanırlar. Türkiye’de güvenlik kaygılarıyla F tiplerinin ortaya çıkmasından önce özel tip cezaevleri ve H tipi cezaevlerinde karşımıza çıkan mekanın hücrelere bölünmesi, bu özel haller haricinde disiplin sorunlarının çözülmesi için adeta bir ceza içinde ceza olarak kullanılmaktadır. Odalar, koğuşlardan az, hücrelerden çok sayıda insanı barındırır (genellikle 6 ila 12 arası). Türkiye’de M ve H tipi cezaevlerinde oda sistemi kullanılır. En yaygın mekan kullanımı hapishane mekanının koğuşlara bölünmesi şeklindedir. 20-30 kişinin barındırıldığı koğuşlarda mahkumlar genellikle işledikleri suçun niteliğine göre ayrılarak cezaevinde düzen ve disiplinin korunmasına katkı koyulmaya çalışılır. En kalabalık koğuşlar, E tipi cezaevindedir.

Bildiğimiz kadarıyla Kuzey Kıbrıs’ta cezaevinin mekansal tasarımında özel bir cezaevi tipi tercih edilmiş değildir.

Sistem koğuş sistemidir ve disiplin sağlanması amacıyla mahkumların odalara – hücrelere alındıkları, toplumdaki soyutlanmanın ötesinde bir tecritin disiplin için kullanıldığı bilinmektedir. Kalabalık koğuşlarda cezaların infaz edildiği, otuz yılını aşan cezaevi, sıklıkla güvenlik endişeleriyle gündeme gelir. Çok farklı nitelikte suçları işleyenlerin cezalarının aynı koğuşlarda çektilmesi, cezaevi binasının dış güvenliğin sağlanmasına yeterli olmaması, yapılan ek bina inşaatlarının kalitesizliği nedeniyle barınma ve maliyet sorunlarının bulunması, Kıbrıs’ta cezaeviyle ilgili dile getirilen sorunlar yumağının sadece bir kısmıdır. Belirtmek gerekir ki, Kuzey Kıbrıs’ta da ihtiyaca cevap veren, daha büyük bir hapishane tesisi yapılması da gündemdedir. Ancak, Kıbrıs’ta nitelikli bir tesisi inşa edecek firma bulunup bulunmadığı konusundaki tartışmalar ve mali sıkıntılar, bu çalışmanın sürekli daha ileri bir tarihe atılmasını getirdiğinden, sorunların böylece kaldığını söylemek

yanlış değildir.

Sonuç Yerine

Cezaevleri Devletin iktidarını en çıplak biçimde gösterdiği, gücünü ortaya koyduğu yerdir. ‘Eza’ olarak cezanın bu niteliğini koruması için tecrit damgalamadan, sürgünden, idamdan halliceyse de kişilere acı çektirdiği, dahası bu acı çektirme fikrine dayandığı ortadadır.

Adli para cezalarının sosyal ekonomik düzeyi farklı olan suçlular arasında uçurumlar yaratacağı, bu bakımdan bütün suçları cezalandırmada kullanılamayacağı kabul edilmelidir. Sonuçta asıl iş, kapatılmaya dayalı cezalara kalmaya devam eder. Cezanın amaçlarının yerine getirilmesinin, infazın insan onuruna uygun yapılmasını sağlayabilecek, asgari ölçütlere uygun mekanlar tasarlanmasıyla kolaylaşacağı düşüncesindeyim.

Figür 6: Van Cezaevi

TABLO -1

Tip	Bilgiler
A	1950-1970 yılları arasında inşa edilmiş mahalli tiplerdir. 4 koğuş, banyo, mutfak, kütüphane ve konferans salonu bulunur. 1950 ve 1970'li yıllarda inşa edilmiş ilçe tipi cezaevleridir. 4 adet koğuşu, banyosu, mutfak ve kütüphanesi ile konferans salonu da mevcuttur. Kadın ve çocuk hükümlü ve tutuklular için ayrı bölümleri bulunan bu cezaevleri 24 kişi kapasitelidir, ancak gerektiğinde 30 kişiyi de barındırabilir.
A1	A tipine ilaveten: 2 adet hücre ve mutfak olarak ta kullanılan koğuşlar. Bu cezaevleri de yapım olarak 1950 ve 1970'li yıllarda yapılmış bulunan ilçe tipi cezaevleridir. 4 adet koğuşu, 2 adet hücresi ve her koğuşunun yanında gerektiğinde mutfak olarak kullanılabilecek mahalleri vardır. Yine A tipinde olduğu gibi bu tiplerde de kütüphane ve konferans salonu ile kadın ve çocuklar için ayrı bölümler bulunmaktadır. A1 tipi cezaevleri normalde 24 kişilik olup, gerektiğinde ise 40 kişiyi barındırabilir.
A2	5 koğuş ve 2 disiplin(inzibat) odası Bu tip cezaevleri de ilçe tipi olup ve 1950 ila 1960'lı yıllarda inşa edilmişlerdir. 5 koğuş ve 2 disiplin hücresi bulunan A2 tipi cezaevlerinde kadın ve çocuklar için ayrı bölümler, konferans salonu ve kütüphaneler mevcuttur. Kapasiteleri 40 kişiliktir .
A3	6 koğuş. Yine ilçe tipi olarak 1950 ve 1960'lı yıllarda inşa edilmiş bu tip cezaevlerinde de diğer A tipi cezaevlerinden farklı olarak 6 koğuş bulunmaktadır. Bu modellerde de kadın ve çocuklar için özel bölüm ile konferans salonu ve kütüphane mevcuttur. Kapasitesi 60 kişiliktir.
B	7 koğuş ve 2 disiplin(inzibat) odası ; her koğuş kendi havalandırmasına çıkabilir. 7 koğuş ve 2 disiplin hücresi bulunan bu tip cezaevlerinde de A tiplerinde olduğu gibi kadın ve çocuk hükümlüler için ayrı bölümler mevcuttur. Banyo ve her koğuşun yanında gerektiğinde mutfak olarak kullanılabilecek alan ve her koğuşun müstakil havalandırması mevcuttur.
C	8 koğuş ve 4 disiplin(inzibat) odası. 8 koğuş ve 4 disiplin hücresi bulunan bu tip cezaevlerinde de çocuk ve kadınlar için ayrı bölümler, kütüphane ve konferans salonu mevcuttur. Banyo ve her koğuşun yanında mutfak olarak kullanılabilecek bir alan vardır. C tipi cezaevleri projesine göre 164 kişi kapasiteli olmasına karşın gerektiğinde 300 kişiyi barındırabilecek kapasitededir.
D	11 blok, bir adet blok idare tarafından kullanılır ; 230 oda (hücre). E Blok topluca kullanılır (Çamaşırhane, Kütüphane vb.).H ve L bloğunun alt katları disiplin odası. G blokunun birinci ve ikinci katlarında 10 adet müşade odası. Bu blokta ayrıca revir de bulunur. Biri idare bloğu olmak üzere 11 blok, 230 odadan oluşmaktadır. E blokta 1 adet çamaşırhane, 1 adet kütüphane, 1 adet dersane ve 16 adet çok amaçlı hobi salonu vardır. H ve L blok alt katları disiplin hücresidir. G blok zemin katta 10 ve 1 inci katta 10 olmak üzere 20 oda müşahade odası vardır. G blok idare katında 26 idari büro, konferans salonu, 2 adet her biri 10 yataklı revir, kamera sistem odası bulunmakta, zemin katında santral, berberhane, terzi, teknisyen odası, ses yayın odası, mutfak, yemekhane mevcuttur. Bloklar birbirine fiziksel olarak bağlantı hâlinindedir. Tek ve üç kişilik oda esasına göre inşa edilmiştir.
E	2 katlı koğuş sistemine uygun inşa edilmiştir. Daha sonra 2, 4, 6, 8 ve 10 kişilik odalar haline getirilmiştir. Her odanın kendi havalandırması bulunur. Alt katlar yemekhane; üst katlar yatak hanedir. İki katlı olarak koğuş sistemine göre inşa edilmiş olan bu cezaevleri oda sistemine dönüştürüldükten sonra 2, 4, 6, 8 ve 10 kişilik odalar elde edilmiş olup, her odanın müstakil bir havalandırması mevcuttur. İlk kısmının üst katı idareye ait olup, alt katlar yemekhane, üst katlar ise yatakhane olarak kullanılmaktadır. 80 kişilik müşahade bölümü, tam teşkilatlı mutfak, soğuk hava deposu, çamaşır ve çamaşırhane, berber, hamam, özel ziyaret yerleri, mescit, konferans salonu ve iş atölyeleri bulunmaktadır. Son yıllarda müşahade kısımlarında tadilat yapılarak yeni küçük oda tipi koğuşlar da elde edilmiştir. E Tipi Cezaevlerinin normal kapasitesi 600 kişi olup lüzumu durumlarında ilave ranzalarla kapasitesi 1000'e kadar ulaşabilmektedir. E Tipi cezaevlerinde çocuk ve kadınlar için de ayrı bölmeler, jandarma için de müstakil yer mevcuttur. Kurum kaloriferli olup, ana bina içerisinde üç adet lojmanı vardır.
F	Yüksek güvenlikli F tipi kapalı cezaevleri, tüm tretman programlarının uygulanabilmesi için uygun mekanlara sahip, mevzuatı gereğince sadece tehlikeli hükümlü ve tutuklu statüsündeki kişilerin barındırılabilceği, fiziki yapısı, elektrik ve elektronik güvenlik sistemleri ile yönetim plânı bakımından güvenliği tehdit eden unsurları en aza indirilmiş içten ve dıştan koruma görevlileri ile firara karşı engelleri bulunan ve oda sistemine göre inşa edilmiş ceza infaz kurumlarıdır. Sirkülasyonu 3 ana koridordan sağlanan ve 5 bloktan oluşan, 57 adet 1 ve 2, 103 adet 3 kişilik odaları bulunan cezaevi toplam 368 kişi kapasitelidir. Bu ceza infaz kurumlarında açık ve kapalı spor sahaları, ön görüşme odası, iş atölyeleri, kreş, kantin, anons ve müdahale ekip odası, merkez kontrol odası, kütüphane, yönetim ve hizmet servis büroları ile revir, gözetim odaları, kabul, sevk ve tahliye hizmet büroları, nöbetçi müdür ve baş memur odaları ile idare çay ocağı, personel yemekhanesi, mutfak, soğuk hava depoları, jeneratör, çamaşırhane ve sığınak bulunmaktadır. Kurum özelliği ve güvenliği nedeniyle, proje aşamasında 24 saat kesintisiz ısıtma, aydınlanma ve su verebilecek kapasitede kalorifer (fuel-oil), elektrik, jeneratör ve asıl su tesisatı ile donatılmıştır. Zemin tünel kazma girişimini engelleyici, yeterli miktarda hasır demirli betonla sağlamlaştırılmıştır. kanalizasyon boruları firarı engelleyecek ebatlarda döşenmiş, logarlar ile kontrol imkanı sağlanmış, çevreyi koruma amacı güdülerak arıtma tesisleri kurulmuştur.

H	Oda sistemine göre inşa edilmiş bulunan kurum iki katlı olup iki bloktan meydana gelmektedir. 200 adet tek kişilik ve 100 adet üç kişilik bölmesi bulunmakta olup, müstakil yemekhane yerleri ile tam teşkilatlı mutfak, soğuk hava deposu, berber, bulaşık ve çamaşırhanesi, özel ziyaretçi yerleri mescit ve konferans salonu ve hamamı bulunmaktadır. H tipi cezaevleri 500 kişi kapasiteli olup kalorifer ile ısıtılmaktadır.
K1	Mahalli bölgelerde bulunur. 4 koğuş ve disiplin(inzibat) odası bulunur. Her koğuşun havalandırması vardır.
K2	K1 gibi 6 koğuş ve 2 disiplin(inzibat) odası bulunur.
L	Bu ceza infaz kurumları; büyük kentlerdeki eski ceza infaz kurumlarının yerlerine ya da kapasite yetersizliğine çözüm amacıyla inşa edilen uluslararası standartlara uygun, kapalı ceza infaz kurumlarıdır. Tutuklu ve hükümlülerin; barınma, sağlık, eğitim ve her türlü iyileştirme taleplerine cevap verecek yeterli fiziki alanlar bulunmaktadır. Bu faaliyetlere ilave olarak, sportif ve kültürel hizmetlerin sunulacağı mekânlar da mevcuttur. L tipi ceza infaz kurumlarında, bireysel odalar 12.45 m², açık avlular 65.19 m², ortak yaşam ünitesi 56.59 m² olup 7 kişinin bir arada bulunduğu bir ünite toplam 208,93 m² dir. Hükümlü ve tutuklu odalarında 100 x 125 cm boyutlarında ışık alan çift ve saydam camlı pencereler bulunmaktadır. L tipi ceza infaz kurumlarında hükümlü ve tutuklular, ünitelerde bulunan bireysel odalarında kalmaktadır. Bu odaların kapıları gece belirli bir saatten sonra kapatılmakta gündüzleri ise açık tutulmaktadır. Hükümlü ve tutuklular gündüzleri 7 kişilik ortak yaşam alanında ve avluda bir araya gelebilmektedir. 7 kişilik 61 ünite, 3 kişilik 4 oda, 40 adet tek kişilik oda sistemine uygun olarak projelendirilen L tipi kapalı ceza infaz kurumları, koğuş sisteminden kaynaklanan güvenlik zafiyetlerini büyük ölçüde azaltmaktadır. Ceza infaz kurumunda, günlük hizmetlerin (sayım, hastane, ziyaret, duruşma, tahliye, görüş vb.) kayıt altına alındığı, personelin idari blok ile hükümlü ve tutuklu bloklarına geçişlerinin kontrol altında tutulduğu ve tüm sirkülasyonun organize edildiği bir ana kontrol merkezi ile altı lokal kontrol merkezi bulunmaktadır. Kurumda, giriş-çıkışların kontrolü ve izinsiz girişleri engellemek üzere göz biyometrisi ile binaya tüm giriş-çıkışlarda elektronik arama amaçlı olarak kullanılan duyarlı kapı ve X-Ray cihazı bulunmaktadır. X-Ray cihazı ceza infaz kurumuna giren her türlü eşya ve erzakın X ışınları ile detayını almak üzere kurulmuş bir sistemdir. Sistem iki ayrı monitöre bağlı olarak çalışmakta, monitörler eşyanın detay ve içeriğini gösterme amaçlı kullanılmakta, şüpheli duyulan nesneler üzerinde yakın gösterim (zoom) yapılabilir. Aramalarda ayrıca el detektörü de kullanılmaktadır. Bu ceza infaz kurumlarında; kurum müdürü, ikinci müdürler, idare memuru, sayman ile yeterli sayıda doktor, diş hekimi, psikolog, sosyal hizmet uzmanı, öğretmen, kâtip, sağlık memuru, infaz ve koruma başmemuru, teknisyen, infaz ve koruma memuru, hasta bakıcı, odacı, çamaşırcı, kaloriferci ve hizmetli görev yapmaktadır. Her bölümün ortak yaşam alanında bir adet tv anten girişi, bir adet çok kanallı merkezî radyo, küçük bir mutfak (çay pişirme ve pişirilmeden yenebilen sebze meyveler ile bulaşıkların yıkanması için) elektrikli ısıtıcı için bir adet priz, acil durumlarda personelin çağırılması için 1 adet ışıklı çağırma butonu bulunmaktadır.
M	İki katlı olarak koğuş sistemine göre inşa edilmiş olan bina oda sistemine dönüştürülmüş 4, 6, 8, 10 kişilik odalar elde edilmiştir. Her odanın havalandırması bulunmaktadır. Bu tiplerde alt katlar yemekhane, üst kısımlar yatakhane olarak kullanılmaktadır. Kadınlar ve çocuklar için müstakil bölümler mevcuttur. Kurumda tam teşkilatlı mutfak, soğuk hava deposu özel ziyaretçi yeri, mescit, konferans salonu, hamamı, berber, bulaşık ve çamaşırhanesi ile iş atölyeleri mevcut olup ayrıca 6 disiplin hücresi bulunmakta ve bina kalorifer ile ısıtılmaktadır.
T	Bu ceza infaz kurumları; büyük kentlerdeki eski ceza infaz kurumlarının yerlerine ya da kapasite yetersizliğine çözüm amacıyla inşa edilen veya edilecek olan uluslararası standartlara uygun, kapalı ceza infaz kurumlarıdır. Tutuklu ve hükümlülerin barınma, sağlık, eğitim ve her türlü iyileştirme taleplerine cevap verecek yeterli fiziki alanlar bulunmaktadır. Bu faaliyetlere ilave olarak, sportif ve kültürel hizmetlerin sunulacağı mekânlar da mevcuttur. 8 kişilik 72 oda, 3 kişilik 8 oda, 1 kişilik 16 odadan olmak üzere toplam 616 kişi kapasiteli olarak planlanmış olup, 3 ve 8 kişilik odalar dubleks olarak yapılmıştır. Tek kişilik odalar 12 m² olarak projelendirilmiştir. 3 kişilik odaların alt ve üst kat ortak yaşam ve yatak bölümleri 27'er m²'dir. 8 kişilik odaların üst kat yatak bölümleri net 28 m², alt kat ortak yaşam bölümleri 32.5 m²'dir. 8 kişilik ünitelerde 35 m², 3 kişilik ünitelerde 30 m² havalandırma bahçeleri yer almıştır. T tipi ceza infaz kurumunda hükümlü ve tutukluların sosyal ve kültürel alanları tanzim edilmiş, bu çerçevede net kullanım alanlarına sahip 494 m²'lik kapalı spor salonu, 251 m²'lik açık spor alanı, 226 m²'lik çok amaçlı gösteri salonu, ayrıca, aynı anda 450 kişinin açık görüş, 36 kişinin kapalı görüş yapacağı alanlarla birlikte, 32 kişilik avukat görüş mahalli bulunmaktadır. Ceza infaz kurumunda eğitim ve iyileştirme faaliyetleri çerçevesinde iş atölyeleri, derşane ve kütüphaneler ile revir ve sağlık üniteleri de yer almaktadır. Sekiz, üç ve tek kişilik oda sistemine uygun olarak projelendirilen T tipi kapalı ceza infaz kurumları, koğuş sisteminden kaynaklanan güvenlik zafiyetlerini büyük ölçüde azaltmaktadır. Ceza infaz kurumunda günlük hizmetlerin (sayım, hastane, ziyaret, duruşma, tahliye, görüş vb.) kayıt altına alınması ve personelin idari blok ile hükümlü ve tutuklu bloklarına geçişlerin kontrol edilebilmesi amacıyla planlanan ve tüm sirkülasyonun organize edildiği bir kontrol merkezi bulunmaktadır. Kurumda, giriş-çıkışların kontrolü ve izinsiz girişleri engellemek üzere, göz biyometrisi ile binaya tüm giriş-çıkışlarda elektronik arama amaçlı olarak kullanılan duyarlı kapı ve X-Ray cihazı bulunmaktadır. X-Ray cihazı ceza infaz kurumuna giren her türlü eşya ve erzakın X ışınları ile detayını almak üzere kurulmuş bir sistemdir. Sistem iki ayrı monitöre bağlı olarak çalışmakta, monitörler eşyanın detay ve içeriğini gösterme amaçlı kullanılmakta, şüpheli duyulan nesneler üzerinde yakın gösterim (zoom) yapılabilir. Ceza infaz kurumunun dış güvenliği jandarma tarafından sağlanacaktır. Bu nedenle ceza infaz kurumunun ihata duvarı üzerinde jandarma nöbetçi kuleleri bulunmaktadır. Ceza infaz kurumunun dış güvenliğinin sağlıklı yürütülmesi için çevre ışıklandırması yapılmıştır. Aramalarda ayrıca el detektörü de kullanılmaktadır. T tipi kapalı ceza infaz kurumlarında görev yapacak yönetici ve hizmet personeli standartları önceden belirlenmiştir. Bu ceza infaz kurumlarında; kurum müdürü, ikinci müdür, idare memuru, sayman ile yeterli sayıda doktor, diş hekimi, psikolog, sosyal hizmet uzmanı, öğretmen, kâtip, sağlık memuru, infaz ve koruma başmemuru, teknisyen, infaz ve koruma memuru, hasta bakıcı, odacı, çamaşırcı, kaloriferci ve hizmetli görev yapmaktadır. Her bölümün ortak yaşam alanında bir adet tv anten girişi, bir adet çok kanallı merkezî radyo, küçük bir mutfak (çay pişirme ve pişirilmeden yenebilen sebze meyveler ile bulaşıkların yıkanması için) elektrikli ısıtıcı için bir adet priz, acil durumlarda personelin çağırılması için 1 adet ışıklı çağırma butonu bulunmaktadır.

F(o)	kadınlar için açık cezaevi
F(c)	Kadınlar için kapalı cezaevi.Paşakapısı ve Bakırköy'de bulunur.
	2008 yılında yapımına başlanmıştır; 12 kişi için 38 ünite; Üç kişilik ve 44 adet koğuş için 2 ünite
	Ankaraya yakın bir ilçededir. 12 kişilik 24 ünite , Üç kişilik ve 28 adet koğuş için 12 ünite
K(c)	Kapalı çocuk cezaevi
K(e)	Çocuklar için eğitim merkezi; 12-18 yaş arası çocuklar burada tutulur.Bazı zamanlar eğitim 21 yaşına gelinceye dek sürebilir.

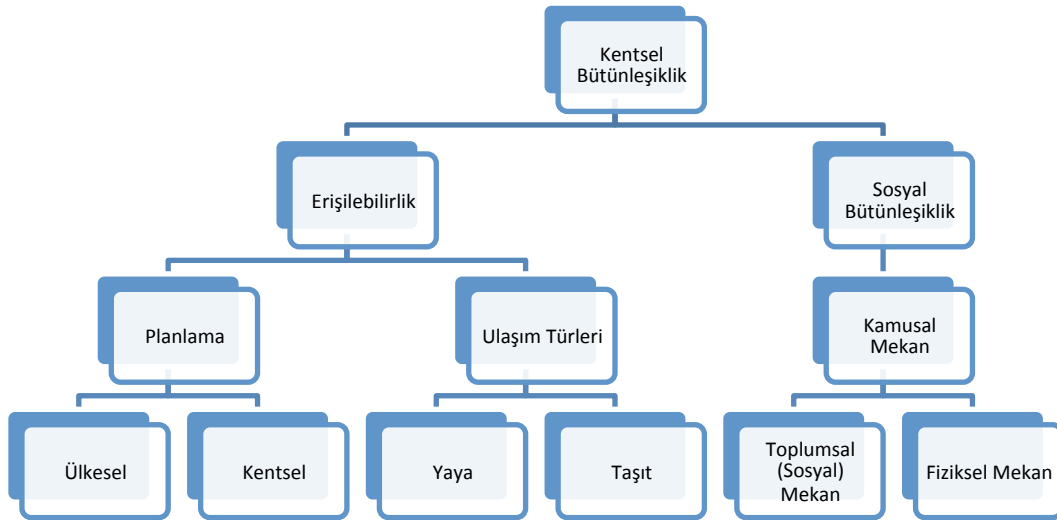
Giriş

Dünyada değişen ekonomik yapı, siyasal ve sınıfsal dönüşümle beraber kentlerin biçimlenmesinde etkili olmaktadır (1). Teknoloji ve sanayi alanındaki gelişmelerin yanı sıra, siyasal yaklaşımların değişimi, kent mekanının ve düşünce yapılarının da dönüşmesinde etkili olmaktadır. Günümüzde de kentler sürekli yapılanmaktadır. Bu döngü içerisinde kent ile toplum, birbirlerinden karşılıklı etkilenmekte ve yenilenmektedir (2). Kentlerde zaman içinde kendiliğinden

olabileceği gibi planlanmış olarak da iki ayrı gelişim yaşanabilmektedir. Her iki süreç, kentsel mekan organizasyonlarında farklılığa neden olduğundan (3), kentte yaşam, kentin biçimlenmesinden ve ulaşım çözümlerinden etkilenmektedir. Bu bağlamda ulaşım ağları üzerinden sosyal yaşamdaki birlikteliği araştıran çeşitli çalışmalar bulunmaktadır (Hillier, Hanson, Vaughan, Figueiredo, Amorim, Turner, Paul, Pereira, Holanda, Barros, Ciravoğlu, Zafersoy vd.).

Kentlerde, sokaklar, caddeler,

meydanlar, kafeler, restoranlar, parklar gibi birbiri ile bağlantılı açık ve kapalı kamusal mekanlar bulunmaktadır. Kamusal mekanlar, çeşitli münasebetlerin ve etkileşimlerin yaşandığı alanlardır. Dolayısıyla sosyal, kültürel ve psikolojik boyutları da barındırmaktadır (4). 20.yy'dan itibaren kamusal mekanların planlı bir ilişkiye sahip olmaları için kentsel ulaşım planları yapılmaya başlanmıştır. Amaç kentsel ulaşım ağlarının geliştirilmesi, ulaşım da harcanan zaman ve maddi kayıpların en aza indirilmesi, sosyal yaşama ve kültürel yapıya etkisi olan erişilebilir

Grafik 1 Kentsel Bütünleşiklik
Zafersoy ve Batırbaygil, 2014, Megaron Journal, 9(4)

kentsel bir yapı oluşturulmasıdır (5).

Bu düşüncelerden hareketle, çalışma kapsamında, tarihi boyunca gelişimi birçok siyasal ve sosyal olaydan etkilenen Lefkoşa kenti kentsel bütünleşikliği sosyal yaşantı bağlamında ulaşım ağları üzerinden mekan dizimi ile incelenmiştir. Çalışma, mevcut durumun tespitini amaçlamaktadır.

Kentsel Bütünleşiklik

Kentsel bütünleşiklik, insanların fiziksel ve sosyal çevre ile bütünleşebilmesi, orada yaşayabilmesi anlamını taşımaktadır. İnsan, kentsel mekanda bulunduğu sürece çevresiyle etkileşim kurabilmeli, orada yaşananları anlayabilmeli, benimsemeli ve tepki verebilmelidir. Kentsel mekanlarda oluşturulmak istenen önceliklerden birisi de sosyal ortamdır. İnsanlar başkaları ile karşılaşarak, dolaylı veya doğrudan iletişim kurarak sosyalleşebilmelidirler. Dolayısıyla kentsel bütünleşiklik, erişilebilirlik ile sosyal bütünleşiklik kavramlarını barındırmaktadır. Ulaşım ağları üzerinden kentsel bütünleşiklik Hillier ve diğerlerinin geliştirdiği mekan dizimi yöntemi ile yapılması mümkündür.(6)

- Erişilebilirlik

Erişilebilirlik, yerler ve mekanlar arası dolaşımda, ulaşım kolaylığı ve özgürlüğü ile ilişkili bir kavramdır. Fiziksel mekanların birbirleriyle ilişkili olduklarını, dolayısıyla da karşılıklı etkileşimlere fırsat verilebildiğini ifade etmektedir (8).

Erişilebilirliği, planlama ve ulaşım türleri olarak iki alt başlığa ayırmak mümkündür. Planlama ölkesel ve kentsel ölçeklerde yapılabilir. Ülkesel planlama çalışmaları ölkesel fizik plan, bölgesel plan, karayolu ağı planlaması gibi farklı çeşitlerde de gerçekleştirilebilir. Kentsel ölekte ise ulaşım ve kentsel faaliyetleri düzenleyen imar planları hazırlanabilir. Ulaşım türleri ise yaya ve taşıt ulaşımı olarak gruplandırılabilir. Planlama yapılırken kısa mesafelerde yaya, daha uzun mesafelerde ise

taşıt kullanımının öne çıkacağı ulaşım alternatifleri göz önünde bulundurulmalıdır.

Kentler büyüdükçe ve nüfusları arttıkça erişilebilirliğin önemi de atmaktadır. Birçok kentte araç artışından dolayı büyüyen ulaşım problemleri yaşanmaktadır. Büyük kentlerdeki izlenen yaklaşım, bundan kaynaklanan sorunların giderilebilmesi için motorlu araç trafiğinin çeşitli önlemlerle azaltılarak, kent içindeki hareketlilik ve erişilebilirliğin artırılması yönündedir (9). Örneğin, planlama yapılırken kuaför, market, eczane, okul vb. kullanımların yer aldığı bölgesel merkezlerin kısa yürüyüş mesafesinde olmaları dikkate alınabilir. Bosselmann ve diğerlerinin (1999) yaptığı çalışmalar göstermektedir ki, trafik yoğunluğu azalacağından komşuluk ilişkileri de artabilir (10) ve sonraki bölümde anlatılmakta olan sosyal bütünleşmeye de olumlu etkileri olabilir.

- Sosyal Bütünleşiklik

Sosyal bütünleşiklik, bir toplumda moda, kültür, politika, fikir birliği gibi ortak değerlerin üretilebilmesinde önemlidir. Bunun için kamusal mekanlara ihtiyaç vardır. Lefebvre'e göre toplumlar kendi kültürlerine özgü mekanlar üretmektedirler. Mekan, toplumun kültürünü, teknolojisini, inançlarını, hareketlerini yansıtan bir ürün (11) olmakla beraber, toplumu da dönüştüren bir olgudur. Hillier ve Hanson'a göre ise toplumsallık fiziksel mekan ile desteklenmektedir. Onlara göre insanların bir araya gelmeleri, insan doğası gereği bir ihtiyaçtır. Bu nedenle de mekan dizimi kuramları sosyal yaşantıyı açıklamak için normatif bir yapıdadır. Mekan dizimi analizi, fiziksel mekanın örgütlenmesini ve kültürün ilişkisini araştırmak için uygun bir altlık oluşturmaktadır (12), çünkü farklı kültür ve yaşam şekillerine bağlı olarak oluşan ve gelişen mekansal düzenlemelerin analizi yapılabilir (13).

Hillier'e göre sınırlı da olsa fiziksel çevre toplum üzerinde etkilidir. Mekansal örgütlenmelerin

kullanıcılarını birbirleriyle kaynaştırmakta ya da uzaklaştırmakta etkisi bulunmaktadır (14). Bu karşılıklı etkileşim, sosyal yaşamda insanların karşılaşmalarında önemlidir. Bunun yoğun olarak izlenebildiği yerler ise sosyallığın gelişimine imkan veren kentsel açık alanlardır. Bu alanların en temel özelliği, herkese açık oluşu ve kenti bütünleştirmeyi sağlamalarıdır. Kamusal mekanlar kullanıcıların karşılaştıkları ve birbirlerine bilgi aktardıkları, yeniden tanıdıkları, kişisel gelişimlerini yaşadıkları alanlardır. Kentlerde insanlar arası ve insan-çevre etkileşiminin gerçekleştiği en önemli alanlar sokaklar ve caddelerden oluşan yol ağıdır (15).

Geçmişte yapılmış çalışmalar sağlıklı bir toplum için insanların bir araya gelebilme olanağının gerekliliğini göstermektedir. Bir araya gelebilme, herhangi bir alanda önceden kararlaştırılmış olabileceği gibi, mekan örgütlenmesinden ötürü rastlantı sonucu da olabilmektedir (16).

Kentsel mekanlar aynı zamanda bir sosyal mekandır (11) ve farklı yapıdaki insanların karşılaşabildiği, sosyal, kültürel ve ticari etkileşimin yaşandığı alanlardır. Kamusal söylemlerin ve fikirlerin tartışıldığı, paylaşıldığı, aktarıldığı yerlerdir. Böylece toplumsal kaynaşma da sağlanmakta, birlik olma duygusu ile toplum olarak hareket edilebilmektedir. Bütünleşik mekanların azalması veya kaybolması, o kentte yaşayanların birbirlerinden uzaklaşmalarına ve insani ilişkilerin azalmasına neden olabilmektedir (17,18).

Fiziksel çevre - insan ilişkisi oldukça karmaşıktır ve anlamsal çözümlemesi mekandan okunabilmektedir (17). Yere bağlılık, yani bireyin bulunduğu yeri benimsemesi ise fiziksel çevrenin etkilerinden çok, o bölgede var olan sağlıklı sosyal ilişkiler sonucunda oluşan bir yer bileşenidir. Bireyin kentsel mekandan beklentisi aktivite, rahatlık, keşfetme ve çeşitli ihtiyaçlara cevap verebilmesi olarak yorumlanabilir.

Kentlerdeki yol ağı yapısı, kentte yaşayanların ve ayrıca ziyaretçilerin

iletişim kurabilme, yani karşılaşabilme olanaklarını etkilemektedir. Yol ağı yapısı, bir kente özgü kültürel ve sosyal karakteri de vurgulamakta, kentin geçmişine yönelik izler, işaretler, anlamlar barındırmaktadır. (20, 21, 22) Bir kentin sahip olduğu sokakların özellikleri o yerin kimliğini oluşturmada öneme sahiptir. Her yaş grubu için sosyalleşme alanı olan sokaklar kamusal mekan özelliği de taşımaktadır ve insan-mekan ilişkisi değerlendirildiğinde, yetişkin bireyler için sosyal mekan, çocuklara yönelik oyun alanı ve taşıt kullanıcıları için trafik yolu olarak ifade edilebilir (23).

Mekan Dizimi Analizi ve Lefkoşa Kenti

Lefkoşa günümüze değin birçok sosyal ve siyasal olayların etkisi altında kalarak gelişimini sürdürmüştür. 1878 yılına dek kent sur içi bölgesine sıkışmış ve İngilizlerin ada yönetimini devralması ile bu bölge dışında gelişim teşvik edilerek hızlanmıştır. 1958 yılında yeni bir siyasî döneme girilmiş, İngiltere, Yunanistan ve Türkiye arasındaki görüşmeler doğrultusunda ada yönetimi yeniden şekillenmeye başlamıştır. Bu süreç 16 Ağustos 1959 tarihinde Kıbrıs Cumhuriyeti'nin ilanı ile sonuçlanmıştır. Ancak sonraki dönemde de kent gelişimine etki eden siyasal ve sosyal olaylar yaşanmıştır. 1963 olayları sonrasında Lefkoşa'da dönemim ana yerleşim alanı olan sur içi yerleşkesi yeşil hatla ikiye bölünmüştür (24). Barış Harekatına kadar olan süreçte Türkler kantonlarda yaşamışlardır. Temmuz 1974'te EOKA örgütünün Türklere saldırması sonucunda Türkiye Barış Harekatını gerçekleştirmiştir ve Ağustos ayında ise ada kuzey ve güney olarak ikiye bölünmüştür. Ülkesel sınır hattı, Lefkoşa sur içi yerleşkesini ikiye bölen yeşil hatla birleştirilmiştir. Yaşanan karşılıklı göçlerle adada kuzeyde Türkler güneyde Rumlar olmak üzere homojen bir etnik yapı oluşmuştur. Barış Harekatı ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin (KKTC) ilanı bölünmüşlüğü pekiştirmiştir. 2004 referandumu Türklerin "Evet" Rumların "Hayır" oyu ile sonuçlanmış ve 2015 itibari ile barış için çözüm arayışları devam etmektedir.

Bölünme sonrası kentin merkezi ve büyük bir bölümü Rum kesiminde kalmıştır. Sonrasında kent kendiliğinden plansız bir şekilde büyümüş ve çevresindeki köylerle birleşmiştir. Bu dönemde kentteki eksiklikler giderilmeye çalışılarak yönetsel bir merkez oluşturulmuş ancak ticari, kültürel, sosyal gereksinimler gözardı edilmiştir. Bu da kentte kopuklukları meydana getirmiştir. Kent, genellikle anayollar boyunca ve çevrelerinde, sonrasında ise aralardaki bölgelerde ihtiyaca göre gelişmiştir (25).

Kent gelişimini planlamak maksadı ile 1984 yılında iki kesimi de kapsayan Nicosia Master Plan (NMP) hazırlanmış, 2001 yılında ise Lefkoşa İmar Planı (LİP) uygulamaya konmuştur. LİP'e göre mevcut ışınsal yol ağının gridal yapıya dönüştürülmesi öngörülmektedir. LİP kapsamında yapılan kentsel ulaşım ağı çalışmalarındaki gridal yapıdan kastın aslında eski kent merkezi olan sur içi yerleşkesine giden radyal yolların paralel yollarla birbirine bağlanmasıdır. Bunu gerçekleştirmek için de planda ülkesel çevre yolu olarak nitelendirilen Gazi Mağusa-Güzelyurt anayoluna paralel yeni yollar ve bunlara bağlanacak tali yollar yapılması planlanmıştır (26).

Kent ölçeğinde yapılan çalışmalara ilaveten ülkesel ölçekte ulaşım ağı planlama çalışmaları da Karayolları Master Plan (KMP) kapsamında yapılmaktadır. 1987 yılında etüt çalışmaları başlayan ve ilk olarak 1988-2000 dönemini, ikinci olarak da 2000-2010 dönemini ve son olarak da 2012-2020 dönemini kapsayan plan çalışmaları 3 yılda bir revize edilerek hayata geçirilmektedir. Ana amaçları ulaşımın ekonomik, çabuk, erişilebilir ve güvenli bir yapıya kavuşturulmasıdır. Nüfus arttıkça ülkedeki araç sayısı da artmıştır. 1988 döneminde araç sahipliği oranı %12 civarındayken, 1996'da %40'ı, 2013'te ise %54'ü aşmıştır (27).

- Mekan Dizimi Analizi

Kentlerde ulaşım ağları izlenerek kentsel bütünleşiklik okunabilmektedir. Bunun için 1980'li

yıllardan buyana çeşitli çalışmalarla geliştirilmekte olan mekan dizimi yöntemi kullanılabilir. Mekan dizimi, mikro ve makro ölçekteki mekansal dokuların nasıl şekillendiğini, çalıştığını, geliştiğini ve değiştiğini analiz eden bir yöntemdir (28). Mekanın sosyal yaşamla ilişkisel bütünselliğini sayısal bağlamda tanımlayan tüm terimleri içerir ve buraları çevreleyen açık alanların da bütünleşmedeki önemi üzerinde durur (29). Yöntemde amaçlanan sistem içindeki temel yapıları nesnel olarak anlatmaktır (30). Günümüzde mekan ile sosyal yaşamı birbirine bağlayan bu teori mimari ve kentsel tasarım dallarındaki etkili bilimsel yaklaşımlardan birisidir (31). Kent yapısını ve mimari değerlerini üç özellikle ifade etmektedir; bağlanabilirlik-bağlantılılık, bütünleşiklik ve anlaşılabilirlik-okunabilirlik (29). Bu yöntem insanların bir araya gelebilmesinde kentsel yapının etkilerini sorgulamaktadır (32). Teorinin temel kurgusu ise mekan biçimlerinin üretici ve sosyal güçlerle ilişkisi olduğudur (29). Bir bölgede ikamet edenlerin hareket doğrultuları, toplandıkları alanlar, geometrik yapının sistemine göre oluşmaktadır. Durmaksızın devam eden sosyal, kültürel ve ekonomik gelişmeler kent formunu da değiştirmektedir. Mekan dizimi yönteminde, bütünleşiklik kavramının önemi fazladır (32). Bununla ilgili analizler topolojik olarak aksiyel çizgiler kullanılarak yapılmaktadır. Mevcut sistem içindeki her doğrunun bütünleşmesi hesaplanarak sistemin genel yapısı analiz edilebilmekte ve oluşabilecek hareketlilik ile yoğunluk önceden tahmin edilebilmekte, mevcut durumu açıklayıcı sonuçlara varılabilmektedir. Ayrıca sistem içindeki bütünleşmiş ve ayrılmış bölgeler de görülebilmektedir. Günümüzde mekan dizimi analizleri çeşitli bilgisayar programları ile yapılmaktadır. UCL'de geliştirilen Depthmap X programı bunlardan birisidir. Erişilebilirlik, son 50 yıldır fiziksel planlamanın öncelikli konularındandır. Mekan dizimi bütünleşme bağlamında yol ağının erişilebilirliğini global (genel) ve lokal

yüksek korelasyon değeri vermektedir (35). Daha önceki bölümde de taşıt trafiğinin azalmasıyla komşuluk ilişkilerinin artmakta olduğundan bahsedilmişti. Bunun nedeni yaya olarak kişilerin sosyal yaşamda daha sık yüz yüze karşılaşabilmeleri olarak yorumlanabilir.

- Lefkoşa'nın Mekan Dizimi ile Analizi

Literatürde, Lefkoşa ulaşım ağının mekan dizimi analizleri bulunmaktadır. Buna göre kent merkezinin ve bölge merkezlerinin kaybolduğunu, ulaşım ağının ayrıştığını, dolayısıyla kentsel bütünleşiklik seviyesinin düşmesiyle erişilebilirliğin azaldığını ve kentli halkın sosyal yaşamda bir araya gelmekte zorlandıklarını, hatta bu yapı nedeniyle sosyal ve kültürel sorunlar da doğabileceğine değinilmektedir (6). Analiz haritalarına göre bütünleşiklik değeri kırmızıdan maviye doğru azalmaktadır.

Daha önce de belirtildiği gibi, 1974 Kıbrıs Barış Harekatı sonrasında ada, dolayısıyla da kent ikiye bölünmüş, döneminin kent merkezi ülkesel sınırın güneyinde kalmıştır. Sonrasındaki dönemde ise Lefkoşa'da kentin tüm fonksiyonlarının bir arada toplanabileceği bir kent gelişimi yaşanmamıştır. Ayrıca Lefkoşa İmar Planı (LİP) kapsamında gelişen kent, haritalardan da görüldüğü (harita 2 ve 3) gibi zaman içerisinde ayrılmıştır (36).

Zafersoy ve Batırbaygil (2014) tarafından yapılan analizler araç dolaşımını açıklamaya yönelik global (r n) topo-geometrik olarak yapılmıştır. Çalışma kapsamında ise sosyal yaşamdaki ilişkilerin açıklanması amacıyla lokal (r 3) topolojik analiz yapılmıştır. Buna göre kentin sahip olduğu ulaşım ağı sosyal yaşamda komşuluk ilişkilerine yeteri kadar imkan verememektedir. Kentin genelindeki ayrışma, bölgesel olarak da görülmektedir. Bölge merkezleri bulunmamakla beraber kentsel mekanlar arası erişilebilirlik de düşüktür.

Aşağıdaki harita incelendiğinde belli başlı alanların nispeten komşuluk ilişkisine daha fazla imkan verebilecek yapıda olduğu görülmektedir. Bunlar Marmara, Taşköy, Yenişehir ve Kumsal mahalleleridir. Ayrıca öne çıkan yol aksları da bulunmaktadır. Atatürk Caddesi, Şht. Ecvet Yusuf Caddesi, Osman Paşa Caddesi ve Öğretmenler Caddesi bölgesel olarak en çok erişilebilir yollar olduğu belirlenmiştir.

Bu yollar üzerinde yer alan bazı kamusal kullanımlar mevcuttur. Atatürk Caddesi'nde Lefkoşa Türk Belediyesi ana binası, halkın rekreasyon amaçlı kullandığı Atilla Topaloğlu Spor Alanı ile otobüs terminal alanı bulunmaktadır.

Terminal alanı ayrıca Pazar yeri olarak da kullanılmaktadır, ancak trafikte yoğunluğa sebep olmasından ötürü bir süredir yerinin değiştirilmesi gündemdedir. Önceleri, pazar yeri olarak fuar alanı kullanılmış, katılım yetersiz olduğundan şimdiki yerine kaydırılmıştı. Cade boyunca çeşitli banka ve restoranlar da yer almaktadır. Şht. Ecvet Yusuf Caddesi üzerinde ise yeşil alan olarak ayrılmış ancak düzenlenmesi yapılmamış park alanı bulunmakla beraber, konut ağırlıklı bir kullanım bulunmaktadır. Osman Paşa Caddesi boyunca çoğunlukla kafeler, restoranlar gibi kamusal mekanlar yer almaktadır. Bu da bölgede canlılığı sağlamaktadır. Canlılığın bir diğer nedeni de daha önce de değinildiği gibi caddenin erişilebilir olmasıdır. Öğretmenler Caddesi'nde ise, Gönyeli Belediye ana binası yer almaktadır. Ayrıca bazı banka şubeleri ve ticari kullanımlar da bulunmaktadır. Ancak kamusal mekanlar bunlarla sınırlıdır.

Önceki bölümde lokal analizlerin yaya dolaşımıyla yüksek korelasyon değeri verdiğine değinilmişti. Bu açıdan harita 4 incelendiğinde kentte yaya yoğunluğunun olmadığı da söylenebilir. Genel gözlem olarak kırmızı olarak öne çıkan yollar izlendiğinde Osman Paşa Caddesi ile Atatürk Caddesinin diğerlerine oranla yaya yoğunluğunun fazla olduğu izlenmektedir. Öğretmenler

Harita 1

Harita 2

Harita 3

Harita 4

Caddesi ile Şht Ecvet Yusuf Caddesi ise yeteri kadar kamusal mekanlara sahip olmadıklarından yaya yoğunluğu düşük seviyelerdedir.

Sonuç

Lefkoşa üzerine yapılmış mekan dizimi analizleri incelendiğinde global olarak ayrıştığı görülmektedir. Benzer durum lokal analizler sonucunda da ortaya çıkmaktadır. Halkın günlük yaşamda bir araya gelebilmesi için öncelikle erişilebilir, bütünlük bir ulaşım ağına ve kamusal mekanlara ihtiyaç vardır. Her iki olgunun birbirinden ayıramayacağı ve birbirini tamamlamakta olduğu yapılan analizlerden de anlaşılmaktadır. Sonuç olarak, Lefkoşa'daki yol ağı yapısının nasıl daha bütünlük olabileceği ve sosyal yaşamda insanların bir araya gelebilmelerine imkan vereceği, komşuluk ilişkilerinin geliştirilmesi üzerine çalışmalar yapılması gerekliliği ortadadır.

Notlar:

- (1) Arapgirlioğlu, 2009, s 4
- (2) Brand, 2009, s 2
- (3) Kaya ve Bölen, 2006, s 1
- (4) Meşhur, 2008, s 23-25
- (5) Hamamcioğlu, 2012, s 4,6
- (6) Zafersoy ve Batırbaygil, 2014, s 290
- (7) Halu ve Yürekli, 2011, s 31
- (8) Karlström ve Mattsson, 2009, s 104:1
- (9) İUAP, 2011, s 1
- (10) Bosselmann, Macdonald ve Kronemeyer, 1999, s 173
- (11) Çetin, 2010, s 63
- (12) Çil, 2006, s 221; s 230
- (13) Özer, 2013, s 11
- (14) Hillier, 1999, s 184
- (15) Halu, 2010, s 2
- (16) Peponis, 2001, s 24,11
- (17) Halu, 2010, s 32, s 33; s 25; 1
- (18) Ataol, 2013, s 51
- (19) Şensoy, 2012, s 33
- (20) Charalambous & Hadjicristos, 2009, s 13:5
- (21) Çetin, 2010, s 64
- (22) Erdönmez, 2005, s 2; s 75
- (23) Taşçı, 2010, s 40
- (24) Hadjichristos, 2005, s 2
- (25) Zafersoy, 2011, s 3
- (26) LİP, 2012, s 65
- (27) KKTC Karayolları Master Planı 2000-2010, 2000, s 72
- (28) Hillier, 2005, s 10
- (29) Özbek, 2007, s 47
- (30) Orhun, 2000, s 12
- (31) Kubat ve Güney ve Özer, 2007, s 129
- (32) Hillier ve Hanson, 1984, s 26
- (33) Batty, 2009, s 102:1
- (34) Wang ve Tsai, 2009, s 125:1
- (35) Paul, 2011, s 386
- (36) Zafersoy ve Batırbaygil, 2014, s 302

Kaynaklar

- Arapgirlioğlu, K. (2009), Bir Yaşam Alanı Olarak Kent: Kentler Ne İçin Var?
- Dosya 9: Yerel yönetimler: kentsel yaşam ve nitelikleri, TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi, s 4
- Brand, J.L. (2009), Physical Space and Social Interaction, Haworth, s 2
- Kaya, H.S. & Bölen, F. (2006), Kentsel Mekan Organizasyonundaki Farklılıkların Fraktal Analiz Yöntemi İle Değerlendirilmesi. Journal of İstanbul Kültür University, s 1
- Meşhur, M.Ç. (2008), Arazi ve Arsa Düzenlemesi (18. Madde uygulaması) Sürecinin Kentsel Mekan Oluşumu Açısından İrdelenmesi. METU JFA 2008/2, Ankara, s 23-25
- Hamamcioğlu, C. (2012), Kentsel Ulaşım Planlaması: Karar Mekanizmaları ve Süreçleri. power point slaytları. <http://www.yarbis1.yildiz.edu.tr/>, s 4, 6
- Zafersoy, H. & Batırbaygil, H. (2014), Kentsel Bütünlük Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Lefkoşa Kenti Örneği. Megaron 2014;9(4), İstanbul, s 290, 302
- Halu, Z.Y. & Yürekli F. (2011), Yürünebilirlik Kavramı ve Kentsel Mekanlarda Yürüme, İTÜ Dergisi, İstanbul, s 31
- Karlström, A. & Mattsson, L. (2009), Place, Space Syntax And Attraction-Accessibility, 7. Space Syntax Sempozyumu, s 104:1
- İ.U.A.P. (2011), İUAP İstanbul Metropoliten Alanı Kentsel Ulaşım Ana Planı. İstanbul Büyükşehir Belediyesi, s 1
- Bozzelmann, P. & Macdonald, E. & Kronemeyer, T. (1999), Livable Streets Revised, APA Journal, Chicago, s 173
- Çetin, İ. (2010), Gecekonduunun Kentle Bütünleşme Sürecinde Alan-Mekan Faktörü: İzmir Örneği, Ege Üniversitesi, s 63, s 64, s 92
- Çil, E. (2006), Bir Kent Okuma Aracı Olarak Mekan Dizimi Analizinin Kuramsal ve Yöntemsel Tartışması, Megaron Dergisi, İstanbul, s 221-230
- Özer, A. (2013), Ayazağa Yerleşmesinin Bir Örnekleme Üzerinden Sosyo-Kültürel ve Fiziksel Analizi, Beykent Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, s 11
- Hillier, B. (1999), The Hidden Geometry of Deformed Grids: Or, Why Space Syntax Works, When It Looks As Though It Shouldn't, Environment and Planning B: Planning and Design vol 26, s 184
- Halu, Z.Y. (2010), Kentsel Mekan Olarak Caddelerdeki Mekansal Karakterin Yürünebilirlik Bağlamında İrdelenmesi Bağdat Caddesi Örneği, İstanbul Teknik Üniversitesi, Doktora Tezi, s 1, s 2, s 25, s 32, s 33
- Peponis, J. (2001), Interacting Questions And Descriptions, 3. Space Syntax Sempozyumu, s 24
- Ataol, Ö. (2013), İstinye'de Sosyal ve Mekansal Açidan Sınır İncelemesi,

İstanbul Teknik Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, s 51

- Şensoy, N. (2012), Konut Yerleşimlerinde Dış Mekan Kullanımlarının Sosyal Etkileşim Yönünden İncelenmesi: TOKİ Atakent Sitesi Örneği (Ankara), Düzce Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, s 33
- Charalambous, N. & Hadjicristos, C. (2009), A Square Or A Bridge, 7. Space Syntax Sempozyumu, s 13:5
- Erdönmez, M.E. (2005), Açık Kamusal Kent Mekanlarının Toplumsal İlişkileri Yapılandırmadaki Rolü, Büyükdere-Levent-Maslak Aksı, Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul, Doktora Tezi, s 2, s 75
- Taşçı, B.G. (2010), Sokağın Günümüz Koşullarında Çocuk Oyun Alanı Olarak Ele Alınması ve Değerlendirilmesi, İzmir, Dokuz Eylül Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, s 40
- Hadjichristos, C. (2005), Nicosia: Its Space And Its D-Visions. 5. Space Syntax sempozyumu, s 2
- Zafersoy, H. (2011), 1960 Sonrası Lefkoşa Konut Alanlarının Gelişimi. Yakın Doğu Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Lefkoşa, s 3
- Lefkoşa İmar Planı 2012 (2012), s 65
- KKTC Karayolları Master Planı 2000-2010 (2000), s 72
- Hillier, B. (2005), The Art Of Place And The Science Of Space, World Architecture 11/2005, s 10
- Özbek, M. (2007), Fizik Mekan Kurgularının Sosyal İlişkiler Üzerinden Arnavutköy Yerleşimi Bütününde Mekan Dizimi Yöntemi İle İncelenmesi. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Doktora tezi, s 47, s 49-51
- Orhun, D. (2000), İzmir Çevresindeki Yerleşmelerde Mekansal Yapı. DEÜ Araştırma Fon Saymanlığı, İzmir, s 12
- Kubat, A.S. & Güney, Y.İ. & Özer, Ö. (2007), Space Syntax Üzerine. 6. Space Syntax sempozyumu, s 1
- Hillier, B. & Hanson, J. (1984), The Social Logic Of Space. Cambridge University Press, England, s 26
- Batty, M. (2009), Notes On Accessibility. 7. Space Syntax sempozyumu, s 102:1
- Wang, W. & Tsai, H. (2009), Natural Movement Versus Land Value, 7. Space Syntax sempozyumu, s 125:1
- Paul, A. (2011), Axial Analysis: A Syntactic Approach To Movement Network Modelling. India Journal 8-1

* İsimsiz Yazı

Bu yazı, ilk anda öyle görünmese de, 2007-2008 yıllarında, Pile köyü için çalışılan bir Master Plan çerçevesinde müşterekleri inşa etmeye gönül koymuş, iki Kıbrıslı'nın (biris Rumca, diğeri Türkçe konuşan) hikayesini ele alır.

The Nameless Essay

This essay, even though it does not seem so from the first instant, evolves around the story of two Cypriots (one Greek speaking and the other one Turkish speaking), who set out to build commons within the context of a Master Plan put together for the village of Pyla, during the years 2007-2008.

2015, "Nicholas"

Nicholas'ın durumunun iyi olduğu söylenemez. Sağlığı gerçekten de hiç iyi görünmüyor. Uzun süre aldığı alkolün miktarı ile ne kadar bağlantısı var bilinemez ama, ayakları yara bere içinde. Yürümekte zorlanıyor. Nicholas, benim Kıbrıs'ta tanıdığım, neredeyse bir başına dergi çıkaran tek kişi. Mimarlıkla doğayı, insanı ve insanlığı birleştirmeye çalışan kişi... Nicholas'ın tam olarak nerede doğduğunu, hem İngiliz hem Alman bağlantılara nasıl sahip olduğunu, ne zaman kiminle evlendiğini, kaç çocuk sahibi olduğunu pek bilmiyoruz. Ancak bilinen bir gerçek var ki, Nicholas, şu an doğduğu ülkeden uzakta, Kıbrıs'ta! 70'li yaşlarında korkmadı, durmadı, Magosa'da bir arsa aldı, ve kendisine mütevazı bir ev inşa etti. Çıkarttığın dergi dışında, Kıbrıs'ta kimlerle, ortaklaşa neler yaparsın Nicholas? Ah Nicholas! Sen, bu kadar olumlu, yaratıcı ve üretken bir insan! Bu kadar müşterekleri inşa etmeye çalışan bir insan! Evet Nicholas, Sen! Sen böyle iken, neden içindeki yara bitmez söyle? Neden Nicholas neden?

2005, "Özker"

İngilizce kökeni "Oscar" olan bu isim benim babama ait. "Oscar" her ne kadar romantik ve kararlı bir fonetiğe sahip olsa da, bu adın Türkçeleştirilmiş hali (Özker), içinde taşıdığı "z" ve "r" harflerinden dolayı bayağı sert bir duyuluşa sahip. Evet, babam da öyleydi. Aynen isminin duyuluşu gibi "sert". Müştereklerimizin, Kıbrıs'ta yaşayan, etnik kökeni ne olursa olsun tüm işçi sınıfının kardeşliği temelinde köklendiğine ve bunun, yeni bir Kıbrıs inşa etmek için yeterli bir neden olduğuna inanırdı babam. Hatta, gerektiğinde ailemizi ve kendimizi bu uğurda feda etmemizin gerekli ve doğal bir özveri olduğu konusunda bizi (beni ve kardeşlerimi) ikna etmeye çalışırdı. Galiba, yeterince ikna edemedi. Çünkü ben, her zaman, müştereklere gelmeden önce kendimizi bulmamız gerektiğine, bireylerin kendi içlerinde yaşayan bütünlüğe, öz sevgiye, hoşgörüye ve özgürlük duygusuna inandım. "Özker", içinde kanayan yaraya dayanamayarak 2007 yılında öldü. "Her ölüm bir intihar" diyen bir cümle kalmış aklımdan biryerlerde. Bunu diyen niye öyle demiş hiçbir fikrim yok. Bu sav doğru yanlış bilemem. Ama bu cümle, halen rahat uyku uyutmuyor bana... Niye? Neden Oscar neden?

2007, "Socrates" ve Pile

"Socrates", Rumca konuşan bir Kıbrıslı. İyi bir insan. İyi bir dost. İyi bir mimar. Esas kökenlerinin uzaya kadar uzandığından şüphelendiğim zamanlar bile oluyor ama bu konulara girmenin yeri sanırım Mimarca'da çıkacak bir yazı değil. 2007 yılının başlarında bir gün Socrates beni arar. "Pile'de bir master plan projesi var. İhaleye girmeyi düşünüyoruz. Ancak bu ihaleye, ekipte Türkçe konuşan Kıbrıslılar olmazsa ben başvurmayla pek niyetli değilim" der, ve "İlgilenir misin?" diye sorar. Pile (Pyla) köyü her zaman karma bir köy olmuş. Kesin rakamların son halini bilmesem de, 1973 yıllarında burada yaklaşık 500 Rumca konuşan Kıbrıslı, 500 kadar da Türkçe konuşan Kıbrıslı varmış. Şimdilerde ise yaklaşık 1000 Rumca konuşan Kıbrıslı, 500 kadar da Türkçe konuşan Kıbrıslı var bu köyde. Proje, Kıbrıs Cumhuriyeti genelinde, birçok köy için başlatılmış "Master Plan Projeleri" zincirinin bir parçasıydı. Bu master planlarının, Avrupa Birliği fonlarına başvurmak isteyen köylere bir rehber niteliğinde olması bekleniyordu. Kısacası, Kıbrıs Rum kesiminde, her köy için ayrı ihaleye çıkılıyor, her köy için isteyen tüm ilgililer başvurabiliyordu. Ekipte yer almayı kabul ettim. İhaleye katıldık ve kazandık. Böylelikle, Socrates ile ortaklaşa bir işbirliği maceramız başlamış oldu...

• Üç ana önerme:

İki toplumlu ekip kuruldu. Yollara düşüldü. Muhtarlarla toplantılar yapıldı. Teker teker her parselin, her evin fotoğrafı çekildi, kaydı yapıldı. İlgili herkesle görüşüldü. Meydan'a ilgi çeken kamyonumuz ile gelip park ettik. Çalıştay yaptık. Herkese sorular sorduk. Aşama aşama projeyi Pile halkı ile paylaşmaya özen gösterdik. Projenin genel çerçevesi için üzerinde durduğumuz üç ana önerme vardı: Fiziksel çevrenin yeniden yapılandırılması; 'yeni'ler ve 'yeniden kullanım'ların önerilmesi ve yerel halkın ve tüm aktörlerinin katılımcılığının sağlanması.

Master Plan projesinde en büyük amacımız; yani esas gönlümüzde yatan, Pile sakinlerinin pozitif bir kolektif kimlik oluşturabilmelerine yardımcı olacak çalışmalar yapmak veya onların bunu yapabilmelerine olanak sağlayabilecek önerilerde bulunabilmektir. Bu amacımıza iki uç ölçekte yaklaşmaya çalıştık. En büyük ölçek tarafında, yerel ölçeğin ötesinde bir öneme sahip olabilecek "doğal park alanı projesi" önerimiz vardı. Diğer tarafta da, yani, en küçük ölçekte boyutunda; toplumsal alanlara dağıtılmış "kişisel ve özel nitelikte, çok küçük ölçekli, çocuk oyun alanları projesi".

• Heyecanlı hayaller:

Çok heyecanlıydık. Bizler ekip olarak ortak hayaller kurmakta zorlanmadık. Bizce, her projenin hayata geçirilme süreci aynı zamanda pozitif bir kolektif kimlik oluşumunun da aracı olabilecekti. Zaten bu nedenle, köy meydanında, köy halkının görüşlerini alabilmek amaçlı bir çalıştay (workshop) düzenlemiştik. Daha neler hayal etmiştik neler? Projenin final aşamasının halka açık ön sunuşunu, köy meydanında kurulacak büyük bir çadır altında yapacaktık. UN bu fikrimizi çok beğenecek, bize çadır sağlayarak destek olacaktı. Çadırın içinde sandalyeler, ekranlar olacaktı. Ne de olsa, kamusal köy meydanı tarafsız olmalıydı. Tarafsızdı da. Değil mi? Çadırımız da öyle olacaktı - tarafsız. Hem Rumca hem de Türkçe konuşan Kıbrıslıların bir

araya gelebileceği ortak bir atmosfer yaratmak için bundan daha ideal bir ortam olamazdı. Hatta, kış aylarında soğuk olacak diye, çadırın içerisine yerleştirilebilecek sobalar bile düşünmüştük...

• 10 Olası Yapısal Proje:

Neyse, uzun lafın kısısı, şu hayal bu hayal, çalışmalarımızın sonucunda Pile için toplam on proje önerdik: 'Köy Meydanı', 'Eğitim ve Rekreasyon Merkezi', 'Doğal Park Alanı olarak Pile', 'Eski Polis İstasyonu bölgesinin Rehabilitasyonu', 'Plug-in Oyun alanları - (KAA - Kids Are Alright)', 'Otopark Alanları', 'Nehir Yatağı Alanının Geliştirilmesi', 'Kapalı - Açık Yüzme Havuzu', 'Panayiya Kilisesi Çevresinin Geliştirilmesi/Canlandırılması' ve 'Küçük Açık Hava Sineması' projeleri. Bu on projeyi detaylı bir şekilde çizdik, görselleştirdik, anlattık ve farklı yerlere sunmak üzere topladık.

• 10+ Ateşleyici (Anahtar) Projeler:

Bu kadarla da yetinmedik ama. Çünkü Socrates, ismi olduğu kadar kendisi de çok sofistike birisiydi, ve hiçbirşeyi şansa bırakmak istemiyordu. Socrates, aynı zamanda çok da ciddiye (olumlu anlamda). Ancak, Pile'deki politik ortam da çok ciddiye (olumsuz anlamda). Ama Socrates, kendi ciddiyeti ile Pile'deki politik ortamının ciddiyetini kırarak, Pile halkında ortaklaşa birşeyler yapma arzusunu uyandırabilme konusunda çok da kararlıydı. "Ateşleyici (Anahtar) Projeler" fikri bu noktada devreye girdi. Socrates'in liderliğinde, her projenin, hayata geçirilmesini ve uygulanabilmesini sağlayacak iç dinamiklerin oluşabilmesi için bir içsel 'ilk adım mekanizmasının' oluşturulmasını bu ateşleyici projeler aracılığı ile önerdik. Bu ateşleyici projelerin doğası, yüzeysel/hafif ve geri döndürülebilir nitelikte kurgulanmıştı ve ayrıca bir Y-Y (hemen Yarın Yapılabilir) özelliğine sahip olacaktı. Örneğin, 'Köy Meydanı' projesine yönelik önerdiğimiz ateşleyici proje şöyle birşeydi:

Bir gün saptı. Hem Rumca konuşan hem de Türkçe konuşan Kıbrıslı

Gençler arasından proje aktörleri seç (ilkokul ve ortaokullu gençler). Sprey boyalardan al: beyaz, yeşil, turuncu. Voleybol, futbol ve basketbol saha çizgilerinin köşe noktalarını, her birisi farklı renlerde, yerlere çiz. Sahaları boyamalarla tamamlamaları için aktörleri davet et. Oyunlarda kullanılmak üzere, mobil atletik tesisleri temin et ve sonra da bunları meydana park etmiş hareketli depolama araçlarında depola. Bu hareketli depolar üzerine "K.A.A." yazılmasını sağla: "Kids Are Alright".

• Daha Daha X-Large Düşler:

Ekip olarak, kendi ortak düşlerimizi çok sevmiştik. Önerilerimizin beğenilip kabul göreceği konusunda endişelerimiz olsa da, bu hissiyatın sesine kulak kabartmamayı seçtik. O kadar ileriye gittik ki, Ateşleme projeleri'ni yönetmek üzere, köylülerin, iki toplumlu bir sivil toplum örgütü kurduklarını bile düşledik. Hızımızı alamadık. Olası olmayan "x-large" başka çalışmalar da önerdik. Evet, bunu gerçekten de yaptık. Şimdi bu yazıyı yazarken, ben de şaşırıyorum, ancak o zaman, birazcık daha enerjimiz olsa, gönüllü mimarlar olarak bu projeleri, ödeneksiz de olsa detaylandırmaya çok hevesliydik. Bu çalışmalar arasında neler mi vardı? Sıralayım: Köy sakinlerinin katılımı ile ekolojik köy çalışması yapılması, bir fizibilite hazırlanıp, finansman kaynaklarının bulunması; köyde üretilebilir enerji biçimleri araştırmaları vs gibi güzel, güzel, çok güzel şeyler; tatlı düşler...

Kendi "narsisizmimizin" tuzağına düşmüştük. Pile halkının hazır olmadığı, bizce doğru olan "mimarca" hayallere kendimizi kaptırıp gitmiş, kendi haklılığımdan emin bir egoyla karşımıza çıkan olumsuz işaretleri okuyamamıştık. Düşler, acı gerçeklerden gerçekten de daha tatlıydı...

2008, Mavi ve "Zehra"

"Mavi"nin dokunulmazlığı var. O yüzden dokunmuyorum. Ama yine de adeta bir "mavi boncuk" gibi Pile Projesinin bitimine yakın doğduğunu

söylemeden edemeyeceğim. Pile'ye uğur getirdiğini iddia edemem ama bize çok iyi geldiği kesin.

"Zehra". Zehra'ya gelince... Aynen "Özker" isminde olduğu gibi, Zehra ismi de "z" ve "r" harflerinden dolayı sertlik endeksi kurbanı. Çok sert bir izlenim veriyor. Üzülerek itiraf etmeliyim, haklı bir izlenim. Zehra, çok sert bir anneydi. Benim annem(di). Güzel annem(di). Pile Master Plan Projesine paralel, annemle ortak başka bir projemiz daha vardı. "Kanser ve terminal dönem belirtileri ile nasıl baş edilemez" projemiz. (Ne zaman birşey yazmak için masa başına otursam, cümlelerin içinden mutlaka ya bir Özker veya bir Zehra çıkıyor. Elimde değil. Ne yaparsam yapayım, bu peydahlanmaya engel olamıyorum. Özür dilerim. Onlar, benim yazılarımın tatlı belaları, "Casper"leri...) Zorlandık. Zorlandım.

"Özker ve Zehra" hiç ayrılmadılar. Ama hiçbir zaman kendi müştereklerini inşa da edemediler. İkisinin de paralel ilerleyen çok ortak özelliği vardı. Dürüsttüler, korkusuzdular, cesurdular, çalışkandılar,...lar,...lar,...lar! İsimlerin fonetiğinden hatırlayalım, 'sert'tiler. Titizdiler. Eğilmez, esnemez, yenilmezdi... İnatçı, ama çok inatçıydılar. Bu kadar ortak özelliğe rağmen, olmadı. Ne sol hareket, ne öğretmenlik, ne Kıbrıs'ın ne de kendi çocuklarının geleceği onları ortak bir müşterekte buluşturamadı. Taa ki, bir gün "kaybetme korkusu" ile yüzleşsinler. Bu zalim duygu, onların öğretmeni oldu. Ama geç kalmıştı. Keşke kalmasaydı...

2008, Pile ve "Müne"

İsmimde iyi ki "z" harfi yok. Ancak "Münevver" in sonundaki "r" den dolayı biraz endişeliyim. Neyse ki, bana hemen hemen herkes "Müne", "Moon" veya "Muni" diyor. Tabii ki, kızdıkları zamanlar hariç. Ne zaman bana birisi kızsaa, vurgulu bir "r" ile biten "Müneverrrrrrrr!!!!" bir çırpıda tüm hışımı ile çıkar ağızından. O kadar da olsun artık. Ne yapalım, alıştım. İsim fonetiği muhabbetini bir kenara bırakıp, yazının bu aşamasında, Mün'e'nin belleğinde Pile Projesinin

son perdelerine bir göz atmakta yarar var. Projenin final halinin sunulacağı günü hatırlamaya çalışıyorum... Herşey bulanık. Mavi, üç aylık kadar minik bir bebektir galiba. Çünkü bir bebek arabası, ve uyumak isteyen bir bebek hatırlıyorum. Kışa bitmesi beklenen projenin bitimi yaz girişini bulmuştu. Ortada ne çadır vardı, ne de heyecanlı Pile halkı. Sandalyelerin çoğu boş, sunumu yapacağımız bir projektör ve biz kendi kendimizle gibiydik. Bir tercümanımız bile yoktu. Ne kadar kabul etmesek de, kendi plan ve hedeflerine ulaşamayan narsistler gibi erimiş, çökmüştük.

Hafif gri, hafif dumanlı, nazlı bir akşamüzerinin hüzünlü sessizliği şimdi halen aklımda. Adeta, içim çizilerek hatırlıyorum. Süreçte, muhtarlar iki ayrı kahvede takılmaya devam etmiş, yüzlerde karşılaştığımız şüpheli bakışların sayısı proje ilerledikçe artmıştı. AKEL'den aday olan Kıbrıslı Rumca konuşan muhtarı yumuşatmak için ekip üyelerimizden bir tanesinin "Özker Özgür" ismini kullanma çabası bile bir işe yaramamıştı. Çok serttiler. Çok kabuklu. Bizi dinler gibi yaptılar, ortak birşeyler yapmakla ilgilenir gibi göründüler, sonra bildiklerini okudular. Projenin bitiminden kısa bir süre sonra sonra gazetede okuyunca nasıl da hayret etmişim "Pile'de Önemli Atılım" başlıklı bir haberi... Kıbrıslı Türkçe konuşan muhtar, TC Büyükelçiliği'nden Cami'nin restorasyonu ile ilgili destek istemiş, diye yazıyordu haberde. UN! UN ise başka bir boyuttaydı. Projemizin içeriğini onlarla paylaşmaya gittiğimizde (- hani bir de çadır isteyecektik ya!), bize çok ilgili ama bir "garip" davranmışlardı. "Pile mi? Hayır! Yeter ki bizi oradan uzak tutun! Siz ne isterseniz yapın. Biz size bol şans dileriz!" Onların bu tutumu bizi çok şaşırtmıştı. Tüm bunlar yetmezmiş gibi, KKTC Dışişleri Bakanlığında aranmış ve uzun uzun sorguya çekilmişim. Socrates, halka açık yaptığımız bir sunumdan sonra korkunç bir kabus görmüştü: Kıbrıs ve/veya Kıbrıs sorunu, rüyasında, ona Pile sunumunda eşlik eden yakın bir arkadaşının ölü kardeşi temsiliyetinde belirmişti. Bu ölü kardeşin cesetini

arabada taşımaları gerekmişti. Bu da yetmezmiş gibi ceset yolda hortlamış ve bir zombi gibi hem süpermarketin hem de onların gündemlerinin odağına oturmuştu...

2015, "Emre ve Esra"

Nicholas, Socrates ve Mün'e'nin bu isimsiz Pile yazısının müştereklerinin bulunduğu bir köprü var ise, bu köprü'nün adı mutlaka "Emre ve Esra"dır. Biz onlara aramızda kısaca "E&E" diyoruz. Yumuşacık, esnek ve sevgi doludur yürekleri. Hoşgörülüdürler. Herkesten önce, kendilerine karşıdır hoşgörü ve anlayışları. Birbirlerine pek benzemeseler de, ortaklaşa birşeyler inşa etme konusunun virtüözudur onlar. Yoktan nasıl var edilir? Eğer bilmek isterseniz, onlara sorun. Minik bir tohumdan, kocaman bir orman nasıl oluşur? - onlar bunu da mutlaka bilir. Kısır bir toprak parçası nasıl verimli hale getirilir? Evet, doğru adres yine "E&E" dir. Nicholas'ın dergisinin hem kapak, hem de iç sayfalarının grafik tasarımını yapan sihirli eller ve yürek onlarındır. Socrates'in uzaylı olduğu ile ilgili şüphelerime ortak çıkabilecek birileri varsa, yine, mutlaka ve mutlaka bu birileri onlardır. Mimarca'nın tüm müştereklerden soyunarak, ölüme yattığı bir dönemde, Socrates'in zombisi gibi Mimarca'yı devralma cesareti gösteren de yine onlardır. Bu yazıyı yazdıysam, yine bunun arkasındaki yegane neden onlar ve onlara olan inancımdır. (Yoksa, aramızda kalsın, bu Facebook, Twitter, Reddit, Youtube vs çağında kim okur ki Mimarca'yı?)

Bu yazı, ne yazık ki isimsiz bir yazı oldu. İsimsiz olduğu gibi, okurlarına verecek akılcı bir önerisi veya son sözü de yok. Ama yine de bir kanıt. Yazılı bir belge. Bu yazıda adı geçen herkesin, hepimizin, kendimizce denediğine dair... Evet, denedik. Halen deniyoruz. Denemeye devam edeceğiz...

Bu yazıda geçen nicel bilgilerin hemen hemen hepsi, Socrates Stratis ile ortaklaşa derlediğimiz "Pile Master Plan Projesi" raporunun içeriğine dayanmaktadır.

Makale

Küçük Prens'in Dünyasından Gerçek Yaşama...

Lerzan Aras

"... Eğer büyüklere, "Güzel bir ev gördüm, kırmızı tuğlalı, pencerelerinden sardunyalar sarkıyor, damında ise kumrular var," dersiniz, nasıl bir evden söz etmekte olduğunuzu bir türlü anlayamazlar. Ne zaman ki onlara, "Yüz milyonluk bir ev gördüm," dersiniz, işte o zaman size, "Oo, ne kadar güzel bir evmiş!" derler gözlerini koca koca açıp..."

(Antoine de Saint-Exupéry- Küçük Prens)

Küçük Prens'in hikayesini hepimiz biliriz. O, başka bir dünyadandır. Bu dünyanın anlaşılmayan, unutulmuş, inkar edilen, hatta küçük görülen pek çok kavramına yeni bir bakış açısı getirir. Bunu yaparken de naif, sakın ve yabancı olmanın getirdiği bir rahatlık söz konusudur. Bir çocuk kitabı gibi gözükse de, içinde bulunduğu modern dönem yıllarının toplumsal eleştirisini yaptığı da düşünülür.

Gerçekten de Küçük Prens'in dünyası aslında ütöpik olmanın getirdiği bir rüya alemi gibidir. O alemde küçük bir çocuğun duygusallığı, aslında olması gerekenin ağırlığına karışır. Anlaşılmamak bile güzeldir; o dünyada içiniz ısınır, rahat edersiniz. Pencerelerinden çiçekler sarkan, kırmızı tuğlalı, damında kumru olan ev aslında paylaşılan bir yaşamı, çevre ile ilişkiyi, belki herkesin mutlu ve birlikte yaşadığı bir dünyayı anlatmaktadır, şu an hepimizin eksikliğini hissettiği... İnsanların esas güzelliklerden uzaklaşarak değerleri anlayamamaları günümüzün en büyük sorunlarından biri değil mi?

Yaşadığımız dönemde kentler

artık çok hareketli. İster küçük bir kentte yaşayın ister bir metropolde. Günlerimiz hep bir karmaşa, bir yere yetişme çabası ve çoğunlukla da 'an'ı yaşamadan gündelik yaşamın esas sihrinden kopuk geçiyor. Teknolojinin ve enformasyon sistemlerinin çok ilerlemiş olmasının bu konuya maalesef hiç katkısı yok. Genelde birey olarak birbirimizden kopuk yaşıyoruz. Açık alanlar, kamusal mekanlar, alışveriş merkezleri, parklar, ya da aklınıza gelebilecek her türlü 'insanı birliğe çağıran' mekanlar kalabalık yaratmaktan öteye geçmiyor.

Bu, aslında yeni bir problem değil. Üstünde çok da tartışılmış bir konu. Çözüm önerileri getirilmeye çalışılsa da, çok katlı sitelerin büyük ve güvenli kapısından içeri girilince oluşan yapay sosyal alanların varlığı kimseyi mutlu etmiyor. Biz, aslında küçük prensin gezegenini arıyoruz... Küçük, sardunyalı, kırmızı tuğlalı o evi...

Elbette işin içine giren çok faktör var, kentlerdeki alan darlığı, müstakil konutların oluşmasını zorlayan ilk faktör. Gerçekçi olmak gerekirse, çok katlı, ama içinde her türlü sosyal

1. Flamingo Yolu Ev Girişi

tesisi olan, çok taksitle sahip olunan ve bizi bir kent parçasına hapsedip, belli bir yaşama ait gösteren o yüksek mimariyi de seviyoruz çoğumuz.

Mimarca Dergisinin bu ayki konusunu bu açıdan bakıldığında çok anlamlı buldum. 'Müşterekleri İnşa Etmek' içinde çok istek, anlam, değer ve geleceğe dönük umut barındırıyor. Peki, o zaman bu konuda biraz tartışalım, müşterekler nasıl inşa edilir? Bu konu, sadece sosyologların alanı mıdır, yoksa mimarların konuya katkısı olabilir mi?

Elbette, mimarın konuya çok katkısı olabileceğini düşünmek isteriz. Günümüz enformasyon çağında, sürdürülebilirlik, yeşil mimari, bilgi teknolojileri, kullanıcıyı tasarıma davet etme, konsept oluşturma gibi kavramlar içinde yolunu bulmaya çalışan mimara bir de bu misyonu yüklemenin bir sakıncası olmaz, ama gerçekçi olmayabilir. Dediğim gibi, burada konu mimarın değil kullanıcının, diğer bir deyişle tüketicinin son sözü söylediği nokta oluyor.

Kent mekanı çok parçadan oluşur. Bu oluşumu hissedebilmek için, gündelik

hayatımızın akışına bakmamız gerekir. Alışkanlıklarımız, beklentilerimiz bizi mutlu ettiği sürece o kent mekanını yaşarız, yoksa başka bir mekana geçiş isteği baş gösterir.

Sizi çok farklı 2 bölge ile tanıştırmak istiyorum.. Aslında bildiğiniz, belki de gündelik hayatınızda olmasa bile bir şekilde yolunuzun düştüğü mekanlar olabilir. Birbirlerinden çok farklı olmaları, hangisi daha iyidir diye bir tartışma ortamı yaratacağım anlamını çıkarmasın. Sadece Küçük Prens'in gezegenini bulmaya çalışıyorum ve müşterekleri...

İlki Gemikonağı'ndan Lefke 'ye doğru sahilden sola kıvrıldığınız anda sizi bir masal dünyasına götüren Flamingo yolu... Bu yol, çeşitli kıvrımlarla devam eder, sizi bölgede dolaştırır, bazen ağaçların içinden geçersiniz, bazen denizi bir köşeden tekrar yakalarsınız ve fark edersiniz ki yolun ruhu bölgenin tamamına yerleşmiş, adeta bir masal dünyası gibi sizi her yerde karşılar.Yıllar öncesinin maden çalışanları için yapılmış tek katlı konutlarla devam eden sokağın her evinin küçük bir bahçesi, belki bir limon ağacı, muhakkak çiçekleri,

bazısının pencere önünde yatan kedisi vardır. Bahar aylarında sabah yıkanan terasların tatlı sohbeti ve kahve kokusu eksik olmaz. Yaz aylarında ise, gecenin hafif esintisinde komşuları birbirlerinin bahçesinde görürsünüz, yemekler yenir, çaylar demlenir. Zaten herkes birbirini tanır... Elbette bu evlerin ve bu evlerde yıllarını geçiren ev sakinlerinin ayrı ayrı hikayeleri vardır. Evlerin kendine özgü kimliğinde bu hikayeler bazen yiter gider, bazen de hafızalarda ilk günkü gibi taze olduğunu görürsünüz. Değişmeyen tek şey mahalle ortamının o sıcak, tanıdık, doğal ve kendi halinde akan giden günlük yaşamıdır.

Bir süredir bu bölgede yaşıyorum. Komşularım var, kahvesini içtiğim, sabah bahçesinin önünden geçerken, pencereden kafasını uzatıp günaydın diyen, hal hatır soran...uzaktaysam el sallayan, yani benim bir gezegenim var, bu dünyadan uzakta...

Bir de geldiğim yer var tabii, hani her öykünün çıkış noktası olur ya onun gibi... O da İstanbul'da 41 katlı bir gökdelenin (gökdelen demek tuhaf oldu belki ama öyle) çok sayıda başka gökdelenle çevrelendiği bir bölge...

2. Flamingo Yolu'nda bir Ev

3. Flamingo Yolu Genel Bakış

Günün her saati hareketli, her türlü alışveriş imkanını sağlayan, güvenli kapılar ardında yaşanan, yüksek teknoloji ürünü, yeşilin kendi doğallığının dışında belli bölgelerde yapay olarak oluştuğu, konforlu çok sayıda binanın olduğu bir bölgeden bahsediyoruz. Köşedeki kahvecide sabah kahvenizi içip, bir kaç adım ötede günlük alışverişinizi yapıp, ya da yine yürüme mesafesinde bir alışveriş merkezinde yemek yiyebileceğiniz, sonra otoparkına arabanızı rahatlıkla bırakıp, asansör ile çıktığınız evinizde geçirebileceğiniz bir günlük yaşam...

Eğer tercih edebilme şansınız olsaydı, hangisini tercih ederdiniz? Yüz milyonluk evimi, kırmızı tuğlalı, sardunyalı evi mi?

Sanırım, bütün mesele burada düğümleniyor. Yüzyılımızda tüketici, hangi alanda olursa olsun, memnun edilmesi çok zor bir noktada. Buna mimarlığı da ekleyebiliriz. Mimarın zaten yasalarla sınırlandırılmış alanı, kullanıcının istekleri ile iyice zorda. Bahçeli, havuzlu, büyük evleri de sevebiliyorlar, çok katlı, yüksek teknoloji içeren, ciddi korumalı yüksek yapıları da... Her zaman doğal çevre, yeşile saygı, doğal ortam, sakinlik, ağaç ve çiçek gibi klasik kavramları söylüyorlar ama tercih etmiyorlar, acaba neden?

Sebepleri sayabiliriz. Bunlar ekonomik faktörlerle başlayıp, gündelik hayatın ne kadar yoğun ve zor olduğuna kadar çeşitlenebilir. Peki tüm bunların olmadığını varsayarsak diye soralım yine tercihiniz değişir mi? İnanın değişmiyor. Günümüz insanı yorgun, bıkkın, bazı güzellikleri artık hatırlamıyor bile. Gündelik yaşamını dakika dakika planlamaya alışmış, ki belki de mecbur, paylaşmak, keyif almak, sakinlik gibi kavramlar ona çok uzak. O nedenle bir mahalle ortamına ihtiyaç duyabileceğinin farkında değil. Bakkaldan ekmek alınmıyor artık, markette satılan raf ömrü en az bir hafta olan ekmeği almak daha pratik, komşuda kahve de içilmiyor, çünkü bir alışveriş merkezinde kahve içerken alışveriş yapmak bazen daha pratik olabiliyor.

Harvey, 'Social Justice and the City'

adlı kitabında bunu çok güzel anlatır. Toplumsal mekan zamana göre değişir, hafıza zayıflayabilir, kayıtlı zihinsel haritayı ya da mekansal biçimi değiştirebilir, çünkü bu bilginin çoğu bireysel deneyim sonucudur ve bu deneyim değiştikçe şehrin değişmesi de mümkündür (Harvey, 1988).

Yeni nesil kendi bireysel deneyimini, çok katlı, çok katlı olmasa da, kalabalık, hareketli, yoğun teknoloji ve sistematik bir akış üzerine kuruyor. Onların gerçekliğinde 'paylaşım' değil, 'aynı anda yapmak' gibi bir kavram mevcut. Bu nedenle de komşuluk, mahalle ortamı, sakinlik gibi düzenlere yabancılar. Postmodern kent kuramlarının içine yerleşebilecek gelenekselin yok edilmiş, üretici ve tüketicinin birbirinin rollerini üstlendiği, iletişimin üst düzeye geçtiği, ama aslında kimsenin birbiri ile ilgilenmediği bir düzenden bahsedebiliriz. Bu düzen otoriteden

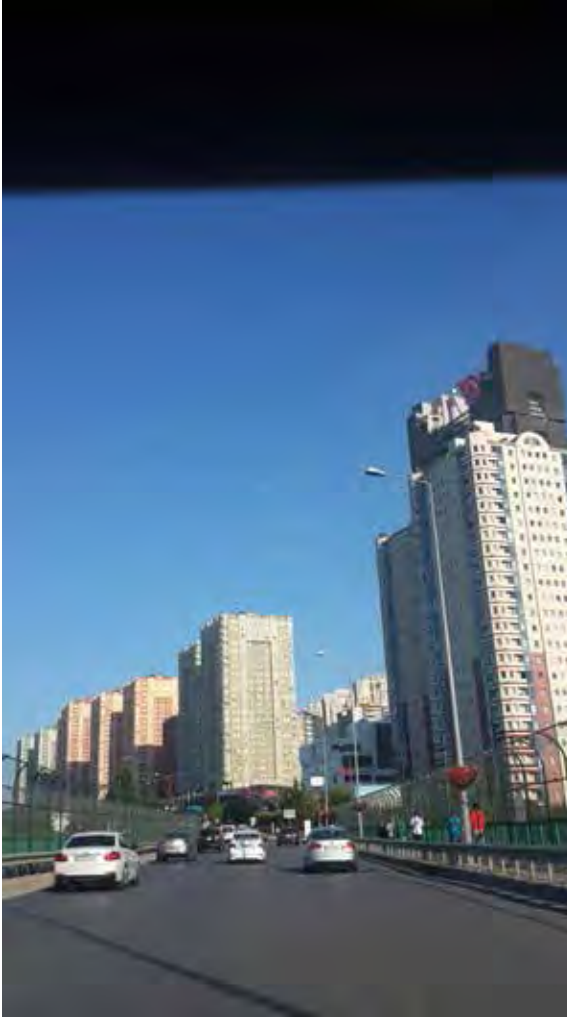
bağımsız, modern dönemin toplumsal birlikteliğinden farklıdır. Birey, tek ve biriciktir. Peki, o zaman müşterekler nasıl inşa edilecek, birey tek başına kendi özerkliği ve yalnızlığında kalabalık bir dünya içinde var oluşunu sürdürecektir mi?

Genelde yazıları mutlu sonla, en azından olumlu sayılabilecek kurgularla bitirmek adettir. O zaman belki de başka senaryolar üretmeliyiz. Birey, aidiyet duygusunun olduğu mekanları seçer, gündelik yaşamını bu mekanlarla kurgular. Sadece günlük akış değil, boş zamanları da bu kurgunun bir parçasıdır. Bu mekan parçaları hepsi onun kendi 'genius loci' ıdır. Yani mekanın kalitesini ve kendini iyi hissetme dürtüsünü birlikte yakaladığı çevreler... Uzaklaşsa da kendini yine bu mekanlarda bulmak ister. Böyle bir döngü aslında kentin kalıplarını oluşturan ilk taşlar olduğu gibi, bizim komşuluk ilişkilerimiz ve mahalle ortamımız dediğimiz

geleneksel kavramların başka bir yorumudur. Geleneksel anlamda komşuluk için artık düzen de uygun olmayabilir, edinilen deneyimlerin şartları başka yöne aktardığı da kabul edilmelidir. Artık herkes, kendi güzel deneyimlerinin oluşturduğu sınırlar içinde kendi mahallesini oluşturmaktadır. Gelenekselden uzak olabilir, ama önemli olan paylaşmak ise, herkesin kendi gezegenini rahatlıkla bulabileceğini söyleyebiliriz.

Notlar:

- Harvey, D. (1988), Social Justice and the City, Blackwell Publishers.
- Saint-Exupéry, A. (1943), Le Petit Prince, 'Küçük Prenses' adı ile kitap 1981 yılından beri çok kere Türkçe'ye tercüme edilmiştir. En tanınmış tercümeleri Cemal Süreya & Tomris Uyar (Can Yayınları) ve Sumru Ağırürüyen (Mavibulut Yayınları) tarafından yapılmıştır.

4. Ataşehir Giriş

5. Ataşehir, Parktan Bakış

Mimarlık ve Çevre Politikaları

Avrupa Mimarlık Politikaları
Barınma Hakkı
Toplumsal Bellek ve Mimarlık
Yapı Kültürü
Yasalar, Tüzükler, Politikalar

Mimarca 82. Sayısında “Mimarlık ve Çevre Politikaları” başlığı altında yazılar, görsel çalışmalar, projeler, proje eleştirileri gibi geniş kapsamlı bir çağrı yapıyoruz.

Dayanışmacı düşünce biçimlerinin destek bulacağı politik çerçeveler oluşturmak ortak aklın oluşumu için gereklidir. Mimarlık politikaları, mekân üretimi ve çevre ile kurduğumuz toplumsal ve ekolojik ilişkiyi merkeze koyarak, yaygın bir yapı kültürü oluşumuna taban oluşturabilmelidir. Avrupa Birliği ülkelerinde yasa ve politika metinleri olarak kurgulanmış ve toplumsal antlaşma metinleri olan mimarlık politikaları daha dinamik bir örgütlenme yolu ile yeniden yorumlamaya açıktır.

Farklı aktörlerin yapı kültürü içinde sesini duyurabildiği, görmezden gelinmişlerin de mimarlık üzerine ve kent hakkı üzerinesözsahibi olabileceği çevre politikaları örgütlenmesi nasıl olabilir? Tek merkezden yönetilen teknokratik aklın zaafiyeti her alanda kendini gösterirken alternatif örgütlenme biçimlerine duyulan ihtiyaç her geçen gün artmaktadır.

Mimarca çağrı ile duyurulan tema dışındaki güncel yazılara açıktır. Mimarlık söylemlerine katkı koyacak eleştiri yazıları, bilimsel makaleler, projeler, günlük hayata dair yorumlar gibi yazılarınızı yayınlamak üzere bekliyoruz.

Mimarca 82. sayısı için gönderilecek yazıların en geç 25 Nisan 2016'ya kadar, belirlenen formata uygun ve en fazla 150 kelimelik Türkçe ve İngilizce özet ile birlikte yayin@mimarlarodasi.org e-posta adresine ulaştırılması gerekmektedir.

2015 Projelerimiz

2015'in lüks yaşam alanları Özyalçın'dan...

Bellapais KÖŞKLERİ

Elizya VİLLALARI

Lemon Park 2 VİLLALARI

